GÖTEBORGS UNIVERSITET

INSTITUTIONEN FÖR PEDAGOGIK
OCH SPECIALPEDAGOGIK

ATT STYRA APL I RÄTT RIKTNING

Delaktighet och lärprocesser i yrkesutbildning inom barn- och fritidsprogrammet

Anna Nilsson

Examensarbete:	30 hp
Examensarbete i utbildningsledarskap:	PDAU62
Nivå:	Avancerad nivå
Termin/år:	Ht/Vt/2020
Handledare:	Per-Olof Thång
Examinator:	Rolf Lander

Abstract

Examensarbete:	30 hp
Examensarbete i utbildningsledarskap:	PDAU62
Nivå:	Avancerad nivå
Termin/år:	Ht/Vt/2020
Handledare:	Per-Olof Thång
Examinator:	Rolf Lander
Nyckelord:	APL, yrkesidentitet, yrkesgemenskap, yrkeslärare

Att styra arbetsplatsförlagt lärande (APL) i rätt riktning är en uppgift som kräver förkunskap om vad som är rätt riktning, men kräver också yrkeskunskap om vilka förmågor och teoretiska kunskaper eleven behöver ha för att kunna bemöta arbetsmarknadens förväntningar. Studiens yttersta syfte är att genom en tydligare koppling mellan skolförlagd utbildning och APL minska avbrotten på barn- och fritidsprogrammet. Syftet är också att skapa en bättre och mer relevant utbildning för eleverna, vilket sker genom att belysa vikten av skolförlagd utbildning i relation till APL. Studien vill bidra till kunskapen om dessa elevers situation och möjligheter. Uppsatsen behandlar och berör olika lagar och regler som tigger till grund för det arbetsplatsförlagda lärandet. Även yrkeslärarens uppdrag och ansvar kommer att beröras. Nyckelord för studien är, relationer, yrkesidentitet och yrkesgemenskap, delaktighet, lärande samt skolförlagd utbildning och APL. Nyckelorden kommer att sättas i olika perspektiv, beroende på val av infallsvinkel. Teorin tar också upp synen på kunskapens utveckling, där Aristoteles syn på kunskap blir föremål för studien. Studien behandlar i en avslutande del pragmatismen och där Deweys kunskapssyn kommer presenteras.

Förhoppningen är att läsaren ska få en ökad förståelse för vilka faktorer som spelar in i elevens praktiska lärande, men också hur den skolförlagda delen av utbildningen formar de praktiska kunskaperna och dess nytta. Därtill att få kännedom och förståelse för elevens lärstrategier och kunskap under APL. Uppsatsen behandlar också de förordningar och den forskning som Skolverket står bakom för en förbättrad kvalité på APL.

Studien är baserad på sex kvalitativa intervjuer som redovisar elevernas olika lärstrategier och huruvida de reflekterat över sitt lärande och vilka kopplingar som finns mellan den skolförlagda delen av utbildningen och den arbetsplatsförlagda.

Förord

I mitt arbete som yrkeslärare på barn- och fritidsprogrammet utmanas jag hela tiden av arbetsmarknadens och elevernas efterfrågan på kunskap och kompetens. Jag ställs också inför dilemmat hur jag på bästa sätt ska kunna betygsätta kompetens och prestationer där jag inte varit delaktig. Frågan om hur rättvisa betyg kan sättas utifrån elevens uppvisade kunskaper på APL, är något som berört mig och på så vis ledde fram till studiens syfte. Masterutbildningen har varit oerhört lärorik och givande. Att skriva en masteruppsats är för mig en milstolpe och förhoppningen om att fortsätta skriva och undersöka är nu ett steg närmre. Men det hade varit omöjligt om jag inte fått vägledning av min kompetenta handledare professor Per-Olof Thång. Per-Olof har kommit med goda och kloka råd och har blivit en stöttepelare de dagar allt känts tungt. Jag vill också tacka min närmsta chef som möjliggjort resor till och från Göteborg, men som också sett potentialen och betydelsen av studien. Resultatet kommer förhoppningsvis vara användbart i ett framåtsträvande syfte för utveckling av APL. Några som också ska nämnas är urvalsgruppen och deras tålamod och deras deltagande. Till sist vill jag tacka min man som varit tålmodig med mina resor och haft förståelse för att det tagit tid från familjen, mina barn som snällt har fått åka med till Göteborg under utbildningens gång. Vilka fantastiska människor jag har runt mig som gjort detta möjligt för mig. Tack.

Innehållsförteckning

1. Inledning *6*

1.1 Den gymnasiala barn- och fritidsutbildningen **6**

1.2 APL **6**

1.3 APL inom barn- och fritidsprogrammet **7**

1.4 Urvalsgruppens förutsättningar för sitt yrkeskunnande **8**

2. Syfte **9**

2.1 Frågeställningar **9**

3. Tidigare studier *10*

3.1 Yrkesutbildning ur ett historiskt perspektiv **10**

3.1.1 Ungdomsskolorna 10

3.1.2 Lärlingsskolor och yrkesskolor 10

3.1.3 Verkstadsskolor 10

3.1.4 Yrkesskolornas utformning fram till dagens gymnasium 10

3.2 Skolans förändringsarbete **13**

3.3 Yrkeslärarens uppdrag **13**

3.4 Delaktighet i arbetslivet **14**

3.5 Elevers olika lärstrategier på arbetsplatsen **15**

3.6 Undervisningsstrategier **18**

3.7 Arbetsplatsförlagd utbildning i praktiken **19**

3.8 Synen på kunskap enligt Aristoteles **21**

3.8.1 Episteme 21

3.8.2 Techne 22

3.8.3 Fronesis 22

4. Metod *23*

4.1 Bakgrundsbeskrivning **23**

4.2 Förutsättningar och urval **23**

4.3 Urvalsgruppen **24**

4.4 Hermeneutik **24**

4.5 Aletisk hermeneutik **26**

4.6 Kvalitativ intervju **27**

4.7 Forskningens förbättringsprocesser **27**

4.8 Intervjufrågor **28**

4.9 Delaktighet av APL-uppgift **28**

4.10 Loggboken **29**

4.11 Trepartssamtal **29**

4.12 Tolkning och trovärdighet **29**

4.13 Vetenskapsrådets etiska riktlinjer **30**

5. Resultat *31*

5.1 Erik **31**

5.1.1 Eriks loggbok 33

5.1.2 Observation av Eriks APL 34
5.2 Thor 35
5.2.1 Observationer 36

5.3 Anders 37
5.3.1 Loggbok 37
5.3.2 Observation 38

5.4 Marcus 38
5.4.1 Observationer 39

5.5 Annica 39
5.5.1 Observation 40
5.5.2 Loggbok 41

5.6 Anette 43
5.6.1 Observation 44
5.6.2 Loggbok 44

6. Analys 46

6.1 Kortfattad analys av intervjuerna 46

6.2 Delarna som skapar en helhet 53
6.2.1 Helheten 53

6.3 Hur upplever eleverna relationen skolförlagd teori och APL? 54

6.4 Delaktighet och sambandet skolförlagd utbildning - APL? 55

6.5 Vad påverkar upplevelsen av yrkeskunnande? 55

6.6 Aristoteles eller pragmatismen 56

6.7 Tolkning av resultatet 58
6.7.1 Relationer 58
6.7.2 Yrkesidentitet / Yrkesgemenskap 60
6.7.3 Delaktighet 61
6.7.4 Lärande 62
6.7.5 Resultat av förbättringsprocessen 64

6.8 Avslutande ord 65

6.9 Vidare forskning 65

Referenser 67

Bilagor 70

Bilaga 1 - APL-utvecklarutbildning 70

Bilaga 2 - Intervjufrågor 71

Bilaga 3 - APL-uppgift 72

Bilaga 4 - Trepartssamtal 74

Bilaga 5 - Intervjuerna i sin helhet 75

1. Inledning

Gymnasial yrkesutbildning är en viktig del av det svenska utbildningsväsendet, och har ett samhällsuppdrag där olika målsättningar sammansvetsas genom praktik, vilket sker genom APL (arbetsplatsförlagt lärande). Förväntningarna på den gymnasiala yrkesutbildningen är stora och kommer från både politiker, branschfolk, näringsliv, föräldrar, elever och skolan. De finns förväntningar att den gymnasiala yrkesutbildningen ska ge arbetskraft med rätt yrkeskunskaper (Gustavsson & Köpsén 2018). Ett av skolans uppdrag är att utbilda och stödja elevernas kunskapsutveckling inom arbetsliv, demokrati, kultur och mänskliga rättigheter (Skolverket, 2011b). Uppdraget är att bistå eleverna med att utveckla olika förmågor så som självständighet och förmågan att kunna samarbeta.

Kraven från arbetslivet och skolans målsättningar kan ibland vara svåra att möta och balansera. Ett exempel på detta är målet att utbilda elever för specifika yrken med specifika yrkeskunskaper, samtidigt som eleven ska ta till sig an en allmänutbildning, för att främja det livslånga lärandet och hålla dörrar öppna för alternativa karriärsval (Gustavsson & Köpsén 2018).

Fördelningen mellan hur stor andel av yrkesutbildningen som ska förläggas till APL respektive ska vara skolförlagd har diskuterats under lång tid. I Sverige har denna fördelning sett olika ut över tid. Yrkesutbildning och yrkeskunskaper har i perioder haft större betydelse än den skolförlagda delen av utbildningen och vise versa. I den senaste gymnasiereformen (GY11) framträder behovet av samarbete mellan arbetsliv och skola tydligt, för att yrkeselever ska få de bästa förutsättningarna för att komma in i arbetslivet med rätt yrkeskunskaper (Gustavsson & Köpsén, 2018).

Uppsatsen gäller barn- och fritidsprogrammet[1] på en av landets största gymnasieskolor. Programmet har två inriktningar, pedagogisk inriktning och fritid och hälsa. Totalt går cirka 200 elever på programmet. Det har även ett fåtal elever som läser barn- och fritidsprogrammet yrkesintroduktion. Studien berör APL inom barn- och fritidsprogrammet med inriktning mot fritid och hälsa. Eleverna har APL på skolor, fritidsgårdar, gym, verksamhet för äldre och friskvårdsanläggningar. Det rör sig om cirka nittio elever fördelat på tre år.

1.1 Den gymnasiala barn- och fritidsutbildningen

Den gymnasiala barn- och fritidsutbildningen är den formella utbildningen till arbete som barnskötare, aktivitetsledare och elevassistent, beroende på inriktning under utbildningen. Flertalet av eleverna som går denna utbildning kommer att arbeta inom skola eller förskola, eftersom det är där personal med denna utbildning främst efterfrågas. De huvudsakliga arbetsuppgifterna för eleverna på barn- och fritidsprogrammet handlar om att hjälpa elever ”inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära” (Skollagen 2010:800). Detta innebär i praktiken att kunna bemöta elevers olikheter och hjälpa eleverna att nå så långt de förmår i sin kunskapsutveckling och att skapa bästa förutsättningar för lärande. Oavsett om eleven arbetar i förskolan, skolan eller annan pedagogiskt verksamhet där man möter barn och ungdomar.

1.2 APL

Syftet med APL är att eleven ska få yrkeskunskaper och utveckla yrkesidentitet. Eleven ska också få förståelse för den yrkeskultur som råder samt bli en del av yrkesgemenskapen på en arbetsplats[2].

Huvudansvaret för elevernas APL vilar på huvudmannen, som ska rekrytera arbetsplatser och som har möjlighet att ta emot elever från gymnasieskolan. Det är också huvudmannen som ska se till att APL-platserna är kvalitetssäkrade utifrån gymnasieskolans och myndigheternas regelverk. Vidare är det rektorn på varje skola

[1] https://www.skolverket.se/undervisning/vuxenutbildningen/komvux-gymnasial/laroplan-for-vux-och-amnesplaner-for-komvux-gymnasial/nationella-yrkespaket-for-komvux/yrkespaket-barn-och-fritidsprogrammet

[2] Examensmål för yrkesprogram i gymnasieskolan.

som ansvarar för att det finns rutiner för bedömning av APL samt möjliggör för bedömande lärare att ha kontakt med eleven och handledaren under APL-perioden (Gymnaiseförordningen 4 kap 12§). Betygssättande lärare har ett helhelsansvar för elevens lärande under APL. Läraren ansvarar för att stödja och följa elevens kunskapsutveckling samt att bedöma och betygsätta eleven utifrån de nationella kunskapskraven.

På APL-platsplatsen ska eleven ha en handledare som avses besitta handledarkunskaper och / eller yrkeskunskaper för att kunna handleda eleven. Dessa kunskaper kan handledaren få genom Skolverkets webbaserade apl-handledarutbildning. APL-handledarutbildningen berör följande sex områden,

1. ”Jag och eleven - Här får handledaren veta hur han kan förbereda sig inför elevens APL-period. Handledaren får också möjlighet att reflektera över sin egen yrkesidentitet och sin egen yrkeskultur.
2. Vara förberedd - I denna modulen får handledaren veta innebörden av handledarrollen samt vad APL innebär. Handledaren får också kunskap om ansvaret mellan handledare, lärare och eleven. Här presenteras också innebörden av gymnasial yrkesutbildning samt skolans värdegrund.
3. Handleda och lära - Här presenteras hur lärande sker i socialt samspel.
4. Följa upp och få återkoppling - Här får handledaren information av vikten av att följa upp och ge återkoppling på elevens arbete samt hur han kan vägleda på ett konstruktivt sätt. Här presenteras också hur ett trepartssamtal går till.
5. Fördjupning om handledning och lärlingsutbildning - Handledaren får veta hur han kan arbeta för att stödja och simulera elevens lärande.
6. Handleda elever som behöver extra stöd - Här presenteras hur APL-platsen kan stödja elever som behöver extra stöd i sitt lärande. Här presenteras också några vanliga funktionsnedsättningar” (Skolverket, 2021).

Det finns två utbildningsformer där APL ingår, vilka är yrkesprogram och lärlingsprogram. Det finns idag 12 yrkesförberedande program av vilka barn- och fritidsprogrammet är ett. På varje yrkesprogram ingår 15 veckors APL förlagda under tre år och på ett lärlingsprogram är halva skoltiden förlagda till en arbetsplats (Skolverket, 2019, lärlingsutbildning).

Alla yrkesförberedande program kan erbjudas som lärlingsprogram om vissa krav är uppfyllda:

> ”Utbildningen på följande introduktionsprogram kan vara lärlingsliknande:
> - programinriktat val
> - yrkesintroduktion och,
> - individuellt alternativ” Skolverket (2019).

En lärlingsutbildning har samma ämnesplaner och leder till samma yrkesexamen som en yrkesutbildning. Skillnaden är att en lärlingsutbildning har mer omfattande APL än en yrkesutbildning (Skolverket, 2019).

1.3 APL inom barn- och fritidsprogrammet

På barn- och fritidsprogrammet innebär APL i enligt med 1 kap 3 § i gymnasieförordningen att ett lärande på ett program, utbildning eller en vidareutbildning som genomförs på en eller flera arbetsplatser.

Efter examen på barn- och fritidsprogrammet ska eleverna ha de kunskaper som krävs för att kunna arbeta med barn, ungdomar och vuxna i olika pedagogiska miljöer, men även inom sociala yrkesområden samt fritids- och friskvårdssektorn. Utbildningen ska utveckla elevernas kunskaper inom ämnet pedagogik och leda till att de kan möta och stödja barn, ungdomar och vuxna i deras utveckling. Vidare ska utbildningen träna eleven i specifika förmågor såsom att vara lyhörd, kreativ och att förstå människors olika förutsättningar för lärande och delaktighet i sociala och pedagogiska situationer (Skolverket, 2020, Barn- och fritidsprogrammet).

I och med att en del av utbildningen är förlagd till en arbetsplats, krävs också viss säkerställning av att eleven får med sig rätt yrkeskunskaper. Arbetsplatsen är en stor del av elevens utbildning och det är av betydelse att arbetsplatsen uppfyller ställda kvalitetskrav.

När eleven är på APL blir handledaren lärarens förlängda arm, och i huvudsak är det handledaren som observerar hur eleven presterar i yrkeslivet. Kommunikationen mellan handledare och lärare är av stor betydelse då det är handledaren som bedömer de kunskaper och färdigheter som förväntas av eleven på arbetsplatsen. Men hur säkerställs att eleven faktiskt får med sig dessa färdigheter och kunskaper som eleven förväntas ha inom yrket?

Det är dessa frågor som uppsatsen handlar om. Jag vill beskriva hur det kan se ut när gymnasieskolan arbetar med kvaliteten på APL-platser, samt synliggöra elevens faktiska kunskaper från APL.

1.4 Urvalsgruppens förutsättningar för sitt yrkeskunnande

Idén om studien baseras på en klass från barn- och fritidsprogrammet, vars skolgång inte var anmärkningsvärd på något sätt och klassen i sig utmärkte inte sig särskilt från hur det kan se ut i gymnasieskolan, men klassen var intressant i sig då många av studenterna hade svårt att påvisa teoretiska kunskaper på APL. Flertalet av studenterna klarade inte gymnasieexamen.

Många av de ungdomar som inte tagit till sig av de teoretiska kunskaperna, gjorde trots sämre teoretiska förkunskaper en bra APL. Vilket sedan redovisas i resultatet. De teoretiska förkunskaperna visar sig framförallt när frågan om vad de lärt sig under sin studietid diskuteras. Elevernas delaktighet under APL blir central då det är där deras ambition med utbildningen synliggörs. Eleverna som tillfrågats om de vill delta i studien har haft olika ambitioner med sin utbildning.

Ur lärarperspektiv är resultatet av studien intressant då det synliggörs hur elever med olika ambitioner med sin utbildning kan nå samma resultat på APL. Som lärare finns möjligheten att göra eleverna mer delaktiga i sin utbildning. Kopplingarna mellan APL och teori är möjligtvis för vaga eller syns mer eller mindre i olika sammanhang.

Eleverna som antogs på barn- och fritidsprogrammet kom från olika delar av Stockholm. Under höstterminen i årskurs 1 började ett aktivt arbete med eleverna och deras inställning och motivation till skolan.

Lärarnas ledarskap sattes på prov, och för att försöka hitta en balans i klassen sattes kuratorer, psykologer och socialpedagoger snabbt i arbete med klassen. Att en klass inte är i balans och har hög frånvaro samt sena ankomster är inget unikt. Det unika med klassen i den här studien var antalet omotiverade elever. Majoriteten av eleverna saknade studiemotivation och studievana. Trots avsaknaden av studiemotivation så presterade eleverna på sin APL. Utifrån resultaten på APL borde ungdomarna sett en framtid på programmet och motivation för att fortsätta utbildningen, men så blev det inte.

Av 28 som påbörjade utbildningen var det endast 17 som var inskrivna på programmet på höstterminen i årskurs tre. Av dessa elever har två valt att inte slutföra de skolförlagda delarna av utbildningen, utan är på APL på heltid. Två elever går inte alls i skolan utan har blivit utskrivna under vårterminen i årskurs tre.

Vad som hände med de 11 elever som valt att avsluta sina studier på barn- och fritidsprogrammet är oklart. Det vi vet är att fyra av eleverna bytte program.

De elever som är kvar på programmet är långt ifrån studiemotiverade. Det är sju som fick gymnasieexamen. Resterande elever kom och gick som de behagade. Några arbetar och ser skolan som en bisyssla, någon har psykiska besvär och har svårt att ta sig till skolan. För majoriteten i klassen är årskurs tre bara en transportsträcka till studenten.

2. Syfte

Studiens yttersta syfte är att genom en tydligare koppling mellan skolförlagd utbildning och APL minska avbrotten på barn- och fritidsprogrammet. Syftet är också att skapa en bättre och mer relevant utbildning för eleverna, vilket sker genom att belysa vikten av skolförlagd utbildning i relation till APL. Studien vill bidra till kunskapen om dessa elevers situation och möjligheter.

2.1 Frågeställningar

1. Hur upplever eleverna relationen mellan skolförlagd teori och APL?
2. Upplever eleverna ett samband mellan skolförlagd utbildning och APL genom delaktighet i utbildningen?
3. Vad påverkar upplevelsen av yrkeskunnande?

3. Tidigare studier

Följande kapitel kommer att behandla uppsatsens teoretiska referensram och tidigare studier, som utgår från tidigare forskning om gymnasieskolans förändringsarbete och utvecklingen av APL under de senaste 30 åren samt redovisning av urvalsgruppen. Jag har funnit ett fåtal studier som behandlar ämnet APL i gymnasieskola och har därför behövt söka stöd i litteratur som behandlar ämnet APL generellt.

3.1 Yrkesutbildning ur ett historiskt perspektiv

Under lång tid har den svenska utbildningsmodellen förändrats och förbättras, inte minst när det gällande yrkesutbildningen. Redan på sent 1700-tal fanns ett intresse för att bilda och utbilda praktiska kunskaper. 1918 är första gången yrkesutbildningen nämns i ett politiskt sammanhang och då yrkesutbildningen regleras i statlig regi (Broberg, 2014).

3.1.1 Ungdomsskolorna

1918 omfattades lärlingsskola och yrkesskola i den så kallade praktiska ungdomsskolreformen. År 1921 lades även skolformen verkstadsskola till i ungdomsskolreformen. Reformen omfattade utbildningsområdena: industri, hantverk, hushåll och handel. Genom att gå som lärling hos en mästare som ungdomarna kunde ta till sig av de praktiska yrkeskunskaperna. Denna reform kom att ha en betydande roll i hur yrkesutbildningen organiserades och värderades, från och med 1918 kommer staten också ha ett större inflytande över yrkesutbildningen (ibid.).

3.1.2 Lärlingsskolor och yrkesskolor

Mellan 1918 och 1920 organiserades Sveriges yrkesutbildningar på två sätt, nämligen lärlingsskolan och yrkesskolan. Lärlingsskolan var för de ungdomar som avslutat folkskolans sjunde år. Denna utbildning var teoretisk, där förutsättningarna för att bli antagen var att man redan hade en anställning där de praktiska yrkeskunskaperna inhämtats. I skolan fick eleverna läsa teori och en mer arbetslivsrelaterad utbildning genom ämnen som yrkeshygien, yrkes- och arbetslagstiftning samt yrkesekonomi. Lärlingsutbildningen var två terminer á 30 veckor med 10 timmars undervisningstid per vecka. Undervisningen genomfördes efter arbetstid, på kvällar och under helger och var avgiftsfri och vände sig till erfarna yrkesmän som hade ambitionen om att bli arbetsledare eller som hade eget företag (Ibid.).

3.1.3 Verkstadsskolor

Den statliga yrkesskolstadgan som 1918 blev startskottet för att den svenska yrkesutbildningen reviderades 1921. Verkstadsskolorna skiljde sig från andra skolformer då samma huvudman även ansvarade för den praktiska utbildningen. För att komma in på verkstadsskolorna fanns inget anställningskrav, utan var till för dem som ville lära ett yrke. Verkstadsskolorna erbjöd precis som lärlingsskolorna teoretisk utbildning och en lärlingsgång i det praktiska arbetet. Verkstadsskolorna blev en avspegling av ”riktiga” arbetet utanför skolan (Ibid.).

3.1.4 Yrkesskolornas utformning fram till dagens gymnasium

Yrkeskunskaper har traditionellt förts över i den miljön där de senare ska praktiseras. Kunskaperna fördes från en mästare inom yrket till en lärling som tog emot yrkeskunskapen. När lärlingen avlagt ett kunskapsprov fick han titeln gesäll innan han till slut kunde kallas för mästare (Broberg, 2014). Titlar som dessa finns kvar än idag bland våra yrken t.ex frisöryrket där eleven avlägger gesällprov efter ett visst antal arbetstimmar.

Enligt Person Thunqvist (2018) ses Sverige som ett föredöme när det gäller integrationen mellan den gymnasiala utbildningen och yrkeskunskaper. Den svenska yrkesutbildningen har genomgått inte allt för okomplicerade förändringar.

Redan på 1930-talet införde Sverige idén om social likvärdighet och skapade ”en skola för alla”, för att öka välfärden. I internationella jämförelser av utbildningssystem står Sverige tillsammans med de övriga nordiska länderna stå för en ”nordisk utbildningsmodell”. Modellen går ut på ett samarbete mellan ett statligt finansierat välfärdssystem, och arbetsmarknadens efterfrågan. Av de nordiska länderna skiljer sig Sverige och Danmark mest åt när det gäller yrkesutbildning. Danmark har hållit sig fast vid lärlingsutbildningens betydelse (Ibid.) medan Sverige har haft olika modeller för yrkesprogram (Broberg, 2014).

Från mitten av 1800-talet och fram till andra världskriget bollades ideér och förhandlingar om hur ungas yrkesträning skulle finansieras, styras och organiseras. Fyra historiska skeenden har haft stor betydelse för hur yrkesutbildningen ser ut idag.

Det första historiska skeendet hänger samman med industrialiseringen under den senare delen av 1800-talet. Före industrialiseringen fanns inget behov av organiserad yrkesutbildning, då yrkena lärdes ut genom konkret arbete. Yrkesutbildningen har sina rötter i lärlingars och gesällers yrkesläsande under kontroll av en mästare. Med industrialiseringen fanns ett ökat statligt behov av att kontrollera yrkeskunskaperna. Detta ledde till en omprövning av varje yrkeskår och en granskning av vilka krav, riktlinjer och lagar som man skulle förhålla sig till. Mot bakgrund av industrialiseringen fanns nu en ny utmaning för hur en yrkesutbildning skulle formas, med hänsyn till de nya riktlinjerna branscherna fått att förhålla sig till.

Det andra historiska skeendet utspelar sig i slutet av 1800-talet där en modell för yrkesutbildning utvecklades, som var styrd och färgad av lokala företag och den lokala arbetsmarknadens behov. Under 1800-talet förändrades arbetsmarknaden då större företag expanderade och krävde mer kvalificerad och strukturerad yrkeskompetens genom yrkesutbildning. Staten genomförde reformer inom yrkesutbildningen 1918 och 1921. De utbildningar som växte fram var en blandning mellan lärlingsutbildning och allmänutbildning.

Det tredje historiska skeendet äger rum mellan 1930 och 1945 då det statliga och politiska intresset för yrkesutbildningen ökade för att motverka ungdomsarbetslöshet under krigsåren. En konflikt mellan arbetsgivare och fackförbund medförde att yrkesutbildningens utveckling sattes på paus. Förhandlingen om att yrkesutbildningen ska styras tillsammans med arbetsmarknaden gick inte igenom. Staten tog ett fastare grepp om yrkesutbildningens utveckling och styrning.

Det fjärde historiska skeendet utspelar sig 1945, då yrkesutbildningen började ta form med stöd av statligt styrda reformer. Detta var ett svar på välfärdsstatens expansion och på arbetslivets strukturella förändringar. Den avancerade produktionstekniken inom industrin krävde mer sammanhållen och strukturerad yrkesutbildning. Utvecklingen av yrkesutbildningen skedde i snabb takt, framförallt under 1950-talet då de kommunala yrkesskolorna expanderade (Persson Thunqvist, 2018).

Under 1950- och 1960-talen prövade man sig fram redan i årskurs nio med riktade linjer, vilka var 9g (gymnasieförberedande), 9a (allmän linje) och 9y (yrkesförberedande) (Broberg, 2014). Detta skedde samtidigt som staten tog ytterligare grepp om yrkesskolorna och formade dem mer enhetliga, och därmed försvagades det lokala arbetslivets påverkan på yrkesutbildningen (Persson Thunqvist, 2018). Den yrkesförberedande inriktningen på utbildningen beskrevs som en grundutbildning, vilket var kopplat till lärlings- eller verkstadsskolan. De ungdomar som kvalade in på en yrkesutbildning beskrevs som ”yrkesbestämda” eller ”yrkesobestämda”. Detta innebar att för de yrkesbestämda ungdomarna kunde det sista året i grundskolan bytas ut mot de första året på en verkstadsskola eller lärlingsskola. För yrkesobestämda elever innebar utbildningen att man fick pröva olika arbetsplatser. Några delar av utbildningen skulle läsas och utföras inom ramen för yrkesutbildningen, även om det största utbildningsansvaret låg på grundskolan. Eleven kunde inte tillgodoräkna sig kunskaper inom kommande yrkesutbildning, utan det handlade om ett smakprov på olika yrken (Broberg, 2014).

Under 1960- och 1970-talen etablerades den nutida svenska modellen för yrkesutbildning på gymnasial nivå. Detta i överenskommelser med politiska partier och arbetsmarknadens parter (Persson Thunqvist, 2018). 1962 beslöt riksdagen att inrätta fackskolor som året där på implementerandes. Fackskolorna skulle omfatta

fyra utbildningsområden, nämligen humanistisk-, socialekonomisk-, merkantil- och teknisk inriktning. Fackskolans uppgift var att ge både en allmän och en yrkesinriktad utbildning. Fackskolans läroplan hade mer fokus på allmänna ämnen och teori jämfört med ungdomsskolan. Inom fackskolan förekom till viss del praktik, men inte i samma utsträckning som inom ungdomsskolan eller verkstadsskolan. I mitten på 1960- talet fanns det i Sverige tre gymnasiala skolformer: gymnasiet, fackskola och yrkesskola, vilket skulle få samlingsnamnet gymnasiet. 1968 startade den första yrkesutbildningen i en kommunal gymnasieskola. 1971 ersatte gymnasieskolan verkstadsskolan vilket innebar att utbildningen blev en förberedande yrkesutbildning, istället för att färdigutbilda redan befintliga yrkeskunskaper. Utbildningen organiserades så att man utgick från generella behov inom yrkessektorn istället för befintliga yrken. Eleverna skulle nu ha praktik där de kunde visa sina teoretiska kunskaper (Broberg, 2014).

I början på 1990-talet fastslogs en ny gymnasiereform som innebar att skillnaderna mellan studieförberedande- och yrkesprogram ytterligare minskade. Tidigare tvåårigа yrkesprogram ersattes med en treårig yrkesutbildning, vilket innebar ökad bredd inom yrkesområdet. Yrkeskunskaperna skulle nu inläras gradvis och de så kallade ”kärnämnena[3]” lästes nu av yrkeselever tillsammans med elever på ett studieförberedande program. Detta ledde till ökad allmänbildning och grundläggande behörighet för högre studier (Persson Thunqvist, 2018).

2011 förändrades det svenska gymnasiet genom Gy2011 där behörighetskraven på såväl yrkesprogram som på högskoleförberedande program stramades åt. Gy2011 innebar ett stort fokus på utbildningens centrala innehåll, mål och kunskapskrav. Man införde även en ny betygsskala från A-F. Yrkesutbildningarnas fokus blev att utveckla elevernas yrkeskunskaper snarare än att alla elever skulle få högskoleförberedande kompetens. De elever som går ett yrkesprogram och fortfarande vill ha möjlighet till högskolestudier kan välja till kurser (Wyszynska Johansson & Henning Loeb, 2015). Yrkesutgångar inrättades på yrkesprogrammen och tanken var att eleverna ska göras ”anställningsbara inom ett visst yrkesområde” (SOU 2008:27, s. 36).

I Gy 11 finns ett förhållningssätt som kan missgynna de elever som går ett yrkesprogram, genom att koppla in en högskoleförberedande/ teoretisk utbildning. Gy 11 fokuserar på att fostra demokratiska medborgare medan yrkeseleven istället bör fostras till en produktiv medborgare. Lärlingselever som går halva sin utbildning som skolförlagd utbildning och halva tiden på APL är bättre rustade för arbetslivet än de elever som gått ett yrkesprogram (I dialog med Alexandrus Panican 11/4-21).

I Gy11 lyfts också betyg och bedömning fram som centrala innehåll. Olika aktörer intresserade sig för betydelsen av återkoppling och normativ bedömning dåvarande Sveriges kommuner och landsting (idag SKR). Sveriges kommuner och landsting bidrog genom att översätta John Hatties forskningsöversikt ”Visible learning” (Wyszynska Johansson & Henning Loeb, 2015).

Yrkesutbildning har under de senare åren belysts i politiska sammanhang och har fått ökad betydelse då den anses ge ökad ekonomisk tillväxt och kompetens. Yrkesutbildningar har ofta ökad inkluderande effekt jämfört med mer generell utbildning, då den ger direkt tillgång på arbetsmarknaden. Yrkesutbildningar kan också leda till minskad arbetslöshet och färre marginaliserade personer. Detta gäller både för vuxna och för unga vuxna under 25 år. Yrkesutbildningens påverkan på samhället och människan kan ge effekter på olika sätt. På individnivå kan det handla om ökad sysselsättningsgrad, löneutveckling samt social påverkan på individen som ökad samarbetsförmåga och identifikation med samhället. Yrkesutbildningen kan få en annan betydelse för mindre gynnade grupper i samhället, som äldre och invandrare. Här framställs utbildning som viktigt då den sociala integrationen ger större handlingsutrymme. Yrkesutbildningen har stor betydelse för ungdomar som inte har några erfarenheter av tidigare arbete. Att hamna utanför arbete som ung vuxen anses vara problematiskt, då det kan leda till kriminalitet, utanförskap och missbruk (Lagercrantz All, 2017).

[3] vilka avser Svenska, Engelska, Matematik, Samhällskunskap A, Religionskunskap A, Naturkunskap A, Estetisk verksamhet, Idrott och hälsa A.

På nationella yrkesprogram inom gymnasieskolan ansvarar gymnasieskolan för att varje elev får möjlighet att uppnå kraven för en yrkesexamen. Enligt skollagen, 16 kap 16 § ska ett yrkesprogram innehålla arbetsplatsförlagt lärande. Detta innebär att eleven, enligt läroplanen för gymnasieskolan 2011:

- uppnår en godtagbar nivå av yrkeskunnande för att vara väl förberedd för yrkeslivet,
- tillägnar sig goda kunskaper i de kurser som ingår i elevens studieplan,
- kan använda dessa kunskaper för vidare studier samt i samhälls- och arbetsliv,
- kan använda sina kunskaper som redskap för att:
    - formulera, analysera och pröva antaganden samt att kunna lösa problem,
    – reflektera över sina erfarenheter och sitt sätt att lära,
    – lösa praktiska problem och arbetsuppgifter (Läroplanen för gymnasieskolan 2011).

Sedan Gy11 har andelen som väljer ett yrkesprogram som förstahandsval minskat. Läsåret 2011- 2012 var det 41 % som valde ett yrkesprogram som första val. Läsåret 2018-2019 hade den siffra minskat till 38%, och ytterligare två år senare till 36%.

Andelen som är behöriga till att söka ett yrkesprogram har också minskat sedan Gy11. Läsåret 2011-2012 var andelen behöriga 81%, medan läsåret 2020-2021 var endast 74% behöriga till att söka in på ett yrkesprogram (I dialog med Alexandrus Panican11/4-21).

3.2 Skolans förändringsarbete

Skolan har under lång tid varit föremål för betydande förändringar. Mycket har kretsat kring skolans styrning och huvudmannaskap, men också reformer och modeller för att förbättra skolans resultat. När skolan kommunaliserades i början av 1900-talet lades mycket fokus på mål och strävansmål, som skulle följas upp och utvärderas. Hela denna idé vilar på tanken om mål och kontroll av resultat.

Skolverket är den organisation som ansvarar för tillsyn och för kvalitetsgranskning av skolorna (Lindgren, 2014).

> ”Skollagens krav på systematiskt kvalitetsarbete innebär att huvud män, förskole- och skolenheter systematiskt och kontinuerligt ska följa upp verksamheten, analysera resultaten i förhållande till de nationella målen och utifrån det planera och utveckla utbildningen.
> Verksamhetens resultat behöver dessutom följas upp, analyseras och bedömas i förhållande till vad vetenskap och beprövad erfarenhet lyfter fram som betydelsefullt i genomförandet. Även vid planering och prioritering av utvecklingsinsatser är det viktigt att ta hänsyn till aktuell forskning” (Skolverket, 2015 s.11).

Att arbeta systematiskt och kontinuerligt innebär enligt Skolverket (2015) att arbetet bedrivs strukturerat och har ett långsiktigt fokus på utveckling. Det är då viktigt att varje skola och huvudman hittar en egen form för hur kvalitetsarbete ska bedrivas och vilka former och rutiner som passar. Utgångspunkten ska alltid vara att identifiera utvecklingsområdet för att få ökad måluppfyllelse som förhåller sig till de nationella målen. Genom att bedriva ett utvecklat kvalitetsarbete blir det tydligt för all personal om vilka utvecklingsområden som behöver prioriteras och vilka som behöver utvecklas.

3.3 Yrkeslärarens uppdrag

Yrkesläraren ansvarar för att skapa en helhet för de elever som valt att gå på ett yrkesprogram och utgör en viktig länk mellan arbetsliv och skola, samt en viktig del i yrkesutbildningen. I diskussioner om lärarens kompetens eller när lärarutbildning formas görs sällan skillnad mellan lärare och yrkeslärare.

Yrkesläraren har ett omfattande ansvar för yrkeselevers gymnasieutbildning (Köpsén, 2018). På yrkesutbildningen ingår ofta ett stort utbud av yrken, vilket gör det svårt att hitta en specialisering inom valt yrke. Läroplanerna på yrkesprogram är generella vilket gör dem tolkningsbara.

Gymnasieskolorna utformar sina utbildningar på olika sätt. Några skolor har hittat en modell där eleven får möjlighet att lära sig lite om varje yrke som ingår i utbildningen medan andra skolor lägger större vikt vid allmän teoretisk kunskap (Bødtker-Lund, Hansen, Haaland & Vagle 2017). Hiim (2013) skriver att ett nära samarbete mellan skolförlagdutbildning och arbetsliv ger eleven större möjligheter för specialisering inom yrket. Det är inte en självklarhet att alla elever får relevant arbetslivserfarenhet inom vald inriktning. Detta kan bero på att samarbetet mellan skola och arbetsliv varierar. Den nya läroplanen inom yrkesutbildningen har ett större fokus på yrkeskunskaper i utbildningen skapas ökad möjlighet att förankra utbildningen i arbetslivet (Aakernes & Hiim, 2019).

Yrkeslärare kan delas in i två grupper, varav en som undervisar i allmänna teoretiska ämnen, teoretiska yrkesämnen och i praktiska yrkesämnen på en gymnasieskola. Den andra gruppen arbetar på diverse arbetsplatser och fungerar som handledare, mentorer eller instruktörer under APL. Handledaren har inga krav på pedagogiskt utbildning (Köpsén, 2018), handledaren får utifrån egna erfarenheter förmedla yrkeskunskaper på bästa sätt. Skolverket[4] har en handledarutbildning som finns tillgänglig för att utveckla sitt handledarskap. Utbildningen är frivillig och är inget krav för att få handleda elever från gymnasieskolan.

Yrkeslärarens undervisning formas av både yttre- och inre faktorer, så som politik, utbildningspolicy, skolsys-tem, övergången mellan skola och arbetsliv. Likväl finns förväntningar på yrkeslärarens yrkeskompetens och erfarenheter. Yrkeslärare förväntas ha utbildning och flera års arbetslivserfarenhet inom det yrkesområde de undervisar inom.

Sedan 2010 är yrkeslärare undantagna från formella behörighetskrav och lärarlegitimation. Istället finns kravet på relevant och kvalificerad kunskap från arbetslivet. Anknytningen till arbetslivet ses som viktigt, vilket är ett sätt för att arbetslivet får inflytande över yrkesutbildningen (Ibid.).

En viktig förutsättning för specialisering inom valt yrke är att lärarna har den yrkesutbildning och praktik som är relevant för yrkesområdet. På yrkesprogram finns en yrkesutmaning i att alla i arbetslaget inte har bakgrund inom yrket som täcker alla delar av utbildningen. Lärarnas utbildning är avgörande för hur läroplanen tolkas och hur utbildningen formas (Dahlback et al., 2015).

Yrkeslärarens roll under APL är att försäkra sig om att lärandet på arbetsplatsen motsvarar yrkesutbildningens mål (Köpsén, 2018). Ett ideal är att skapa elevernas uppgifter och bedömningsunderlag tillsammans med handledarna ute på arbetsplatsen. Enligt Skolverket (2016) är det skolan som huvudman som ska ordna APL-platser åt eleverna. Detta är en uppgift som ofta delegeras till yrkeslärarna. Där kommer yrkeslärarens kontakter med arbetsplatser spela stor roll för var och vilka arbetsplatser som tar emot gymnasieelever (Köpsén, 2018).

3.4 Delaktighet i arbetslivet

Genom delaktighet i arbetslivet tillkommer också en social tillhörighet och en yrkesgemenskap. I min studie handlar delaktighet om att hitta en yrkesgemenskap genom att möta yrkeskunnande människor. Delaktighet handlar också om att få handlingsutrymme både i den skolförlagda delen av utbildningen, men också på arbetsplatsen. Arbetsplatsen styr vilket handlingsutrymme eleven behärskar och på så sätt påverkar det elevens lärande, delaktighet och vilka yrkeskunskaper elever får med sig från APL. En del av utbildningen på barn- och fritidsprogrammet är förlagd till APL. APL sker i olika former och på olika arbetsplatser och verksamheter, till exempel gym, fritidshem, daglig verksamhet och fritidsgårdar.

Ax Mossberg (2008) forskar om vardagslärande, och i ett arbetsmarknadsprojekt hon drivit, är en av frågeställningarna hur deltagarnas lärande kan förstås. Hennes resonemang om lärande är av intresse för min studie då resultatet påvisar en önskan från eleverna att ta del av och utföra allt mer komplicerade arbetsuppgifter under APL. Ax Mossbergs (2008) resultat belyser betydelsen av att elever som får ta del av och utföra kvalificerade arbetsuppgifter också får bättre yrkeskunskaper. För att eleven ska lära sig hantera olika situa-

[4] Skolverkets webbaserade APL-handledarutbildning

tioner i det dagliga arbetet krävs att eleven deltar och lär sig hantera nya och mer komplicerade arbetsuppgifter.

Deltagarna i AxMossbergs projekt fick inte möjlighet till ökad delaktighet på arbetsplatsen, vilket resulterade i minskat yrkeskunnande och yrkesdelaktighet. Ax Mossberg (2008) skriver att lärande skapas även utanför det uttalade lär tillfället. Vidare belyser Mossberg vikten av eleven får möjlighet att pröva sina yrkeskunskaper i praktiken. För att lärande ska kunna praktiseras på en arbetsplats krävs rätt förutsättningar, dels hur verksamheten är uppbyggd och dels att kemin mellan handledare och elev stämmer överens (Akre och Ludvigsen (1999/2000[5]) i Mossberg (2008)).

3.5 Elevers olika lärstrategier på arbetsplatsen

Under senare år har det arbetsplatsförlagda lärandet fått en betydande roll i yrkesutbildningen. Något som ofta glöms bort är att prata om den kollegiala yrkesgemenskapen med eleverna (Ferm, Gustavsson, Köpsén, 2018). Innan eleven går på APL är det betydelsefullt att prata om yrkesidentitet, yrkesgemenskap och vikten av delaktighet på arbetsplatsen. Yrkesgemenskapen är av största vikt då den främjar viljan att lära stanna kvar i yrket.

I situationer där lärande förekommer pratas det ofta om begreppet kompetens som en egenskap som ges genom utbildning eller något eleven redan besitter inom yrket. Enligt Bødtker-Lund m.fl. (2017) är kompetens, kunskaper och färdigheter för att bemästra olika utmaningar som uppstår i olika situationer inom yrket. Kompetens innebär förmågan att kritiskt kunna reflektera och att ha en förståelse för yrket. Kompetens blir då en samlad förmåga som eleven har nytta av på APL och där elevens kunskaper kommer väl till användning. Beskrivningen av begreppet kompetens knyter samman den skolförlagda delen av utbildningen och den teoretiska.

Då yrkesutbildningen ska kombinera skolförlagd utbildning med APL kan svårigheter uppstå. Svårigheterna ligger i att hitta en undervisningsform där två typer av lärande kan interagera med varandra, i skolan och på arbetsplatsen (Ibid.). Svårigheterna ligger också i att hitta balans mellan praktiska- och teoretiska yrkeskunskaper.

I följande text kommer jag att utifrån Ferm, Gustavsson och Köpsén (2018) som presenterar elevers upplevelser av hur de lär sig att komma in i en yrkesgemenskap på arbetsplatsen. De går på industritekniska programmet. Eleverna får berätta om sina upplevelser under APL samt hur den skolförlagda delen av utbildningen avspeglas under APL.

Arbetsplatsförlagt lärande kan ses som ett socialt fenomen där eleverna deltar i arbetsuppgifter på en arbetsplats. Yrkeslärande formas genom en yrkesgemenskap där eleven lär sig vilka arbetsuppgifter som finns och vad dessa innebär. Det är betydelsefullt för elevens yrkesidentitet och yrkesgemenskap att få delta i yrkets olika arbetsuppgifter. Elevens delaktighetsgrad spelar roll för deras lärande, i ju större utsträckning eleven får delta i yrkets arbetsuppgifter och yrkets sociala normer, desto större möjlighet har eleven att lära sig yrket.

För att hitta en social balans och bli en del av yrkesgemenskapen krävs att eleven får lära känna yrkesgruppen utanför de skrivna reglerna och normerna, i exempelvis arbetsrummet där mer informella samtal hålls.

Arbetsplatsens mottagande är en central del av elevens kunskapsutveckling. Vilka möjligheter ger arbetsplatsen eleven att kunna delta i arbetsuppgifter, men också i vilken grad eleven väljer att delta. Arbetsplatsens möjlighet att ge eleven stöd i olika arbetsuppgifter en viktig faktor i hur kvalité på lärande uppstår på arbetsplatsen.

Billett (2001) skriver om en guidande lärstrategi som en faktor för framgångsrikt lärande på arbetsplatsen. En annan framgångsfaktor är hur väl arbetsplatsen är förberedd på att ta emot eleven. Billett (2001) skriver

[5] Mästerlära - lärande som social praxis

att eleverna ska erbjudas vägledning och relevanta arbetsuppgifter, och vara en del av arbetsplatsens normer och värderingar.

Under APL skapar eleven olika lärandestrategier för att ta till sig av de yrkeskunskaper som introduceras på arbetsplatsen. Lärandestrategier handlar om att ta eget ansvar för sitt lärande, att ställa frågor, hitta förebilder i yrket, att positionera sig som en resurs och att hitta ett sätt att använda humorn i yrket. Sammantaget innebär dessa lärstrategier att eleverna hittade samhörighet med yrkesgruppen, och på så sätt skapade och utvecklade de sina yrkesidentiteter.

Med begreppet lärandestrategier delar jag denna definition av begreppet: Strategier ”elever själva använder för att lära ett yrke på arbetsplatsen” (Ferm, m.fl. 2018 s.105). Dessa strategier utvecklas hela tiden hos eleven då den skolförlagda utbildningens kunskaper förenas med yrkeskunskaper.

Arbetsplatsen erbjuder en annan lärmiljö för eleverna än vad de är vana vid i skolan. Elevernas lärstrategier utgår från intresse, behov och engagemang för yrket. Eleven har en central roll i sitt lärande på arbetsplatsen och har möjlighet att förvalta sin utbildning på de sätt de vill. Elever som går samma yrkesprogram kommer att förvalta sina kunskaper olika, vilket beror på hur eleven själv väljer att förvalta sin utbildning och de yrkeskunskaper han eller hon tar del av på arbetsplatsen. Elevens tidigare erfarenheter och egenskaper spelar roll för vilka strategier de tar till sig, och för att lära sig yrket.

Eleverna på industritekniska programmet förvaltade sin APL olika. För de elever som var skoltrötta kom APL som ett avbrott till den skolförlagda delen av utbildningen medan de elever som lyckats bra i skolan såg APL som ett sätt att få testa sina yrkeskunskaper. Eleverna på industritekniska programmet berättar att ansvaret för deras APL till stor del låg på deras eget ansvar. Att det var upp till varje elev att hitta egna arbetsuppgifter och hur de blev behandlade på arbetsplatsen. Detta ansvar framhöll en av eleverna som avgörande när det gäller deras framtid på arbetsmarknaden. ”Det beror på ens egen inställning och hur mycket man vill ha ett jobb. Många säger att det inte finns jobb, men ligger man bara i tillräckligt mycket så kan man få ett jobb bara man visat framfötterna” (Ferm m.fl. s.107 2018).

Eleven nämner egenansvar för sin utbildning, vilket ger uttryck för den aktiva aktör eleven är i sin egen utbildning. Elevens drivkraft till utbildningen och yrket spelar stor roll för APL. Ferm, m.fl. (2018) skriver om en motkultur som finns bland elever som ska på APL. Eleven tar till sig av arbetsplatsens värderingar. ”Det är en annan känsla när man är ute på praktik, just för att det ofta känns som ett riktigt jobb. Och då blir det så att elevers är sena varje dag till skolan aldrig är sena till praktiken” (Ferm, m.fl, s.108 2018). Att våga ta ansvar är ett sätt att visa förståelse för yrket och för sin förmåga att klara yrket. Ansvarstagande är en lärstrategi som elever använder sig av för att ta till sig yrkeskunskaper, vilket omfattar allt från utbildningens innehåll till möjlighet och delaktighet på en arbetsplats och lika så till företaget ekonomi eller effektivitet.

Många av eleverna på industritekniska programmet ville ha djupare förståelse och mer kunskaper inom yrket. Eleverna önskade även en tydligare koppling mellan den skolförlagda delen av utbildningen och yrket, genom att relatera arbetsuppgiften till en uppgift under APL, vilket skulle leda till fördjupade yrkeskunskaper. En annan strategi för att få en djupare förståelse för ”huret” (hur yrket ska genomföras på bästa sätt) var att eleverna ställde frågor under hela APL- perioden till sina handledare. Genom att få svar på sina ”varför”-frågor ges också ökade förutsättningar att komma in i yrkesgemenskapen och känna samhörighet med yrket, vilket också blev en lärandestrategi för eleverna och som uppskattades av handledare på arbetsplatsen.

> ”Jag har alltid tänkt att jag inte vill fråga om hjälp utan försöka själv. Men så inser jag att jag måste fråga om hjälp, för jag kommer inte vidare annars (…). Jag har kanske förhöga krav på mig själv, jag tror att jag kan mer än vad jag egentligen kan” (Ferm, m.fl., 2018 s.110).

En annan lärstrategi för att tillägna sig yrkeskunskaper är att arbeta med erfarna kollegor i branschen, och att vinna arbetskollegornas förtroende och ”gillande”. Vilket är ett sätt att få tillgång till mer avancerade och fler arbetsuppgifter. Eleverna på industritekniska programmet upplevde att det var lätt att komma in i yrkesgemenskapen och att bli insläppt i den sociala gemenskapen.

Att agera resurs på en arbetsplats är en lärstrategi där eleven sätts i ett sammanhang på arbetsplatsen. Elever som uppvisar förväntat beteende har lättare att uppfattas som en resurs på arbetsplatsen, vilket också leder till en snabbare ingång till yrkesgemenskapen. Att få känna sig som en resurs på en arbetsplats stärker den sociala- och identitetsskapande betydelsen i yrkeslärandet. Eleverna uttryckte att det fanns en viss värdering hos arbetsgivaren om eleven hade rätt attityd och beteende. Denna värdering hos arbetsgivaren ansågs vara högre värderad än att besitta rätt yrkeskunskaper. Rätt attityd innebär att eleverna ska bete sig som skötsamma anställda, vilket innebär att komma i tid, låta bli mobiltelefonen under arbetstid, visa intresse för arbetsuppgifterna och visa en social kompetens. En viss rädsla återspeglades hos eleverna, då de inte ville känna sig eller uppfattas som en börda, utan det var av största vikt att ses som en resurs på arbetsplatsen och bidra till god yrkesgemenskap. Denna lärstrategi handlar om att eleven ska skapa förutsättningar för att ta till sig av arbetsplatsens normer och ideal och där med bli en i yrkesgemenskapen. Vilket i sin tur leder till mer avancerade arbetsuppgifter.

En strategi som eleverna poängterade var vikten av humor och skratt som ett sätt att komma in i yrkesgemenskapen och ett lättare sätt att lära sig yrket. Genom att skämta i en yrkesgrupp skapas glädjefyllda relationer vilket stärker gemenskapen i gruppen. Humorns karaktär är avgörande för hur det sociala samspelet fungerar, men humorn får inte såra någon. Elevernas lärstrategi är att lära sig anpassa sin humor efter yrkesgruppens jargong och att använda humorn på rätt sätt.

> ”Jag trivdes jättebra där. De visste att de kunde skämta med mig och jag kunde skämta tillbaka utan att någon tog illa upp” ”Om man ska arbeta i en verkstad så måste man klara av att ta lite skämt, man får inte ta allting seriöst. De skämtar med varandra och det är inte alltid de snällaste skämten men det är ju bar att ge igen” (Ferm, m.fl., 2018, s.114).

Lärstrategin visar elevernas förmåga att hantera jargongen som finns på arbetsplatsen. Eleverna visade att de uppskattar humorn och jargongen på arbetsplatsen, de visade också eleverna att de hörde hemma i yrkesgemenskapen och bland kollegiet.

Genom den skolförlagda delen av yrkesutbildningen skapas förutsättningar för att hitta och möta de lärstrategier som är nämnda ovan. En viktig del för att eleven ska hitta sin yrkesidentitet och sin plats i yrkesgemenskapen är mötet med yrkesfolk, inte bara handledare, utan alla som arbetar i branschen. Det är de som formar elevernas yrkesidentitet (Ferm, m.fl 2018).

Lave och Wenger (1991/2011) i Lagercrantz All (2017) skriver att det inte är helt oproblematiskt att komma in i en yrkesgemenskap där makt, identiteter och agenter kan skapa svårigheter till delaktighet i yrkesgemenskaper. Det finns olika grad av delaktighet, perifer delaktighet och legitim marginell delaktighet, där det sistnämnda innebär att inte nå full delaktighet och hela tiden synas i periferin. Anledningen till exkludering kan handla om språkliga svårigheter, sociokulturellt bakgrund som ger sig uttryck i att eleven har svårt att hitta en plats i olika sammanhang. Elevens förståelse för utbildningens möjligheter påverkar också deras känsla av delaktighet, likaså möjligheten att föreställa sig vad utbildningen ska leda till (Ibid.), vilka möjligheter som finns för eleven att delta i de vardagliga arbetsuppgifterna spelar också roll när vi sätter delaktighet och lärande i relation till varandra. Att ge eleven en möjlighet att vara delaktig är inte en självklarhet på en arbetsplats då delaktighet också är något konkurrerande. Till exempel kan deltidsanställda, timanställda och heltidsanställda möjliggöra för olika typer av delaktighet utifrån sitt personliga intresse. Andra personliga värderingar kan också försvåra eller göra det lättare för eleven att känna delaktighet, vilket är beroende av handledarens känsla och status i gruppen (Billett, 2001).

Illeris skriver om vardagslärande och det lärande som sker spontant i arbete, skola och fritid. Det sker då avsikten inte är att lära, utan vad man lär blir en biprodukt av en handling. Det icke-formella lärandet sker när man möter olika intryck och impulser som innebär att man måste tillägna sig olika kunskaper och förhållningssätt. För informellt lärande finns det åtta kriterier,

1. ”Lärandet interagerar i de vardagliga aktiviteterna
2. Eleven har ansvar för sin tillägnelse av kunskaper och färdigheter.

3. Inlärningsprocessen är personlig.
4. Det finns inget explicit ”pedagogiskt program”.
5. Lärandet är en del av det sätt på vilket kulturen förs vidare och bevaras, vilket innebär att stabilitet och varaktighet värderas högt inom systemet.
6. Lärandet sker genom observation och imitation.
7. Undervisningen sker genom att man demonstrerar den eller de färdigheter som ska läras in.
8. Eleven motiveras av att han eller hon redan i lärprocessen kan bidra på ett positivt sätt till kunskapsproduktionen inom gruppen ifråga. Eleven lär sig genom att aktivt delta i de vuxnas värld”. (Illeris, 2007, s.254).

För att kunna lära krävs en viss drivkraft, vilket påverkas av både yttre och intre faktorer. Illeris (2007) beskriver, utifrån Golemans (2008) teorier om emotionell intelligens, olika faktorer som påverkar hur mottagliga vi är för lärande. Goleman pratar om den emotionella intelligensen där känslor som glädje, vrede, fruktan och förtvivlan igår. Drivkraften att lära påverkas av elevernas motivation, vilja och attityder till lärande.

I de sammanhang där man pratar om lärande och förmåga i skolan handlar det ofta om elevers motivation istället för deras känslor för lärande. Illeris (2007) skriver att det finns en poäng i att särskilja dessa olika former av drivkrafter. Där känslor inför lärande är mer förknippat med lärsituationen och dess sammanhang, än om lärandets innehåll. För att lärande ska uppstå, skriver Illeris (2007), att det måste finnas ett samspel mellan människan och omgivningen. För att på ett tillfredsställande sätt tillägna sig undervisning krävs ett meningsfullt innehåll. För att kunna tillägna sig kunskap krävs en drivkraft, vilken kommer inifrån.

Illeris (2007) skriver om olika verksamheter och hur begreppet verksamhet kan ses ur olika perspektiv. Han skriver att en verksamhet står för en målinriktad aktivitet, vilken kan appliceras på individen. Då ändras emellertid innebörden av begreppet, för att handla om huruvida individen vill något med det hon tar sig för. Illeris (2007) skriver också att människans verksamhet innefattar användandet av olika materiella redskap så som språk, teorier och sociala relationer.

Lärande och utveckling sker i olika stadier i livet, där lärande ses som ett resultat av en verksamhet. Illeris resonemang om lärande ifrågasätts av Vygotskijs teorier om att lärande sker bäst i en klassisk undervisningssituation. Vygotskij bortser alltså ifrån att lärande skulle ske i vardagssituationer och det lärande på arbete som inte är direkt kopplat till avsiktlig inlärning (Ibid.).

3.6 Undervisningsstrategier

Lärarens främsta uppgift i klassrummet är att fånga elevernas intresse och deras förmåga att minnas vad de lärt sig. På ett yrkesprogram blir detta ytterst relevant då eleverna ska kunna praktisera skolkunskapen. Willingham (2009) menar att människan inte är konstruerad för att tänka[6], utan att försöka lösa problem. ”People are naturell curious, but we are not naturell good thinkers; unless the cognitive conditions are right, we vill avoid thinking” (Willingham, 2009 s.3).

Genom att skapa rätt förutsättningar för lärande kommer elverna i större utsträckning att minnas vad de lärt sig. Lärandet behöver ses som ett helhetsperspektiv, där lärande och hälsa går hand i hand. Hur vi tänker och vad vi lär oss kan påverka vår hälsa, men också att vi får en bättre hälsa kan påverka vad vi lär oss. Fysisk aktivitet påverkar vårt sätt att tänka och lära oss saker, vilket också praktiseras. Detsamma gäller för den sociala hälsan vilket förknippas med att känna gemenskap, sammanhang och att vara bekräftad (Ibid.).

Simon Hjort (2019) pratar om utvecklingsstrategier som kan påverka elevernas sätt att minnas. Hjort (2019) skriver att det som är avgörande för vad eleverna minns och lär sig under lektionen är vad de tänker på under lektionstiden. Hjort (2019) beskriver sig själv i ett undervisningssammanhang där han under tiden eleven arbetar ställer sig frågan ”vad tänker eleverna på?”. Om eleven inte är mentalt engagerad i lektionen kommer

[6] Med att tänka menar Willingham (2019) lösa problem, resonera, läsa något komplext eller något annat mentalt arbete som kräver ansträngning.

eleven inte att minnas det som avses. För att eleven ska kunna vara mentalt engagerad i innehållet krävs grundläggande kunskap innan de kan fokusera på fördjupade uppgifter (Ibid.).

Inställningen hos eleven spelar också roll för om eleven lär sig det skolan avser. Det finns en föreställning om att lärande ska vara lustfyllt och inte krävande. Willingham (2009) konstaterar att det är jobbigt att tänka, vilket inte ger optimala förutsättningar för elevens lärande. Därför menar Hjort (2019) att det är viktigt att som lärare prata med eleverna om att lärande kräver ansträngning. En annan utvecklingsstrategi är att skapa en miljö där misstag är lärtillfällen. Om misstag hela tiden bör undvikas blir det logiskt att vi försöker undvika sådant vi inte behärskar. Lärarens uppgift blir så att påtala för eleven att misstag är en del av läroprocessen och ett sätt att fördjupa lärandet på.

3.7 Arbetsplatsförlagd utbildning i praktiken

En granskning som Skolverket (2010) genomförde på 39 skolor, både kommunala och fristående, i hela landet visar att kvaliteten på APL-platser var låg. Bara var femte praktikplats klarade granskningen och visade den kvaliteten som krävs. Kvalitetsskillnader förekommer också inom program och mellan skolor. Många skolor visade sig vara nöjda med att eleverna alls kommer ut på praktik och får pröva på att arbeta. Men utbildningskraven följdes inte upp.

Reformering av gymnasieskolan i början av 1990- talet innebar en ambitionshöjning för de yrkesförberedande utbildningarna. Yrkesutbildningarna som tidigare varit tvåårigа blev nu treåriga och hade större inslag av kärnämnen såsom svenska, engelska, matte och samhällskunskap (idag kallas dessa ämnen program gemensamma ämnen[7]). Det blev också bestämt att yrkesutbildningarna skulle innehålla minst 15 veckors utbildning förlagd till en arbetsplats.

Skolan får då ett stort ansvar att se till att nationella mål uppfylls då en del av utbildningen förläggs på annan plats (Skolverket, 2011).

Den granskning som utfördes 2010 påvisade att skolorna inte uppfyller alla krav som förväntas, vilket medför en stor brist i utbildningen. Lärarna som arbetar på ett yrkesprogram följer inte elevernas kunskapsutveckling under APL. Det som eleverna presterar under sin APL bedöms på oklara eller felaktiga grunder. Detta medför att de betyg som sätts på elevernas färdigheter och kunskaper, och som utgör en stor del av deras utbildning, inte är korrekta eller likvärdiga.

Rektorerna saknar ofta kunskaper om den egna verksamheten och vilket samarbete som finns mellan skola och arbetsliv, vilket i förlängningen medför svårigheter att systematiskt förbättra verksamheten och kvaliteten i utbildningen. Skolverkets granskning visar också att skolorna arbetar olika med systematiskt kvalitetsarbete av APL. Vissa rektorer tar ett samlat ansvar när det gäller förbättringsarbete medan andra lämnar över ansvaret på arbetslaget eller på enskilda lärare (Skolverket, 2011).

För att säkerställa att eleverna får den utbildningen de har rätt till behöver kvaliteten på de yrkesinriktade delarna av utbildningen granskas och förtydligas. Ett sätt att kvalitetsgranska APL är att sälla frågorna,

1. ”Genomförs det arbetsplatsförlagda lärandet i utbildningen i enighet med relevanta styrdokument?
2. Sker samverkan med det lokala arbetslivet på ett sätt som gör att utbildningens kvalitet säkerställs?
3. Är de skolförlagda och arbetsplatsförlagda momenten sammanfogade till en helhet så att likvärdigheten och kvaliteten säkerställs?” (Skolverket, 2013).

Om en skola inte kan rekrytera APL-platser i erforderlig omfattning får APL bytas ut mot likvärdig undervisning. Undervisningen kan vara en snarlik tänkt praktikplats, men handlar om att eleven gör kompletterande uppgifter i olika kurser. Vid dessa omständigheter har rektor skyldighet att vidta åtgärder för att utbildningen så snart som möjligt ska kunna förläggas till en arbetsplats (Skolverket, 2011).

[7] Ämnen som är programgemensamma hittas här https://www.gymnasieguiden.se/informeras/gymnasiet-sa-funkar-det

Det har förekommit fall där eleverna inte vill göra APL eller att eleven inte blivit godkänd på de grundläggande kurserna som genomförts på skolan. Att välja bort APL som en del av yrkesprogrammet strider mot författningen och idén med yrkesutbildning.

Skolverket genomförde 2010 intervjuer med elever där det framkom att de får motivation av att vara på APL. Den erfarenhet som eleverna får genom APL är stor betydelse vikt för utbildningen och den framtida etableringen på arbetsmarknaden (Skolverket, 2011).

När en elev är på en arbetsplats och det går att koppla närvaron och uppgifterna till en kurs, så är det APL. Yrkeslärarna ska planera elevernas APL i förhållande till utbildningen och kursmålen. För att kunna göra en rättvis bedömning bör, enligt Skolverkets allmäna råd[8], läraren vid planeringen av undervisningen tydliggöra vilken del av utbildningen som förläggs på APL.

I 2011 års reformering av gymnasieskolan förstärktes det arbetsplatsförlagda lärandet och blev en central del i den gymnasiala yrkesutbildningen.

APL ska, enligt Gymnasieförordningen 1992:394, vara kursplanestyrd då det handlar om utbildning. För att utgöra undervisningstid ska, enligt Gymnasieförordningen 1992:394, arbetet planeras tillsammans med eleven och genomföras under lärares ledning. Detta innebär att skolan måste planera och följa upp elevers yrkeskunskaper. I Skolverkets undersökning 1998 visade det sig att lärarna i liten utsträckning eller inte alls planerade uppgifter som skulle genomföras under APL, vilket innebar att eleven inte visste vad som förväntades av denne under APL (Skolverket, 2011).

I Skola och bildning (SOU 1992:94) diskuterades förändringen av yrkeslärarrollen. Yrkeslärare ansågs då behöva en ökad sammanhållande funktion i utbildningen. Läraren skulle göra besök hos eleverna på arbetsplatserna och föra en dialog med elever och handledare. Lärarens mål var att besöka eleverna på deras APL-platser en gång per APL-period. Syftet var att se till att eleverna trivdes och att allt fungerade som det ska. Vid den här tiden handlade det inte om att följa elevernas utveckling i förhållande till läroplan, kursmål, programmål och kursplaner. Besöken genomfördes ofta informellt, vilket ökade klyftorna mellan APL-plats och skola. Genom en fungerande dialog mellan APL-plats och skola kunde man medvetandegöra varandras mål, krav och villkor samt att detta fungerande som en kompetensutveckling för lärarna (Skolverket, 2011).

En framgångsfaktor för en välfungerande APL är att det finns kompetent, och kunniga handledare på APL-platserna. Handledarna ska, förutom att vara skickliga i sitt yrke, också känna till skolans krav på elevernas utbildning, ha förmågan att stötta eleven i sitt lärande och i yrkesgemenskapen samt kunna samverka med skolans lärare. Ett sätt att stärka handledarnas kompetens är att erbjuda handledarutbildningar[9]. Flertalet av de skolor som Skolverket 2010 intervjuat anordnade handledarträffar, men uppgav att det var svårt att få dit handledare. Många handledare ställer sig positiva till att ta emot elever, men de är inte lika positiva till att deltaga på en handledarutbildning. Skälet är inkomstbortfall för den verksamhet handledaren befinner sig i (Skolverket, 2011).

När eleven är på APL ska handledaren ge eleven omdöme eller betyg. En vanlig brist är att fel saker bedöms, till exempel att elevens egenskaper bedöms och inte prestationer och yrkeskunskaper, så som de beskrivs i kursplanerna. Det är viktigt att det är tydligt vad som betygsätts både för elevens skull men också för handledaren, detta ska klargöras innan eleven påbörjar sin APL-period (Skolinspektionen, 2013).

Genom delaktighet och inflytande kan eleven få motivation, en känsla av ansvarstagande samt ökat lärande. I Skolverkets rapport *Delaktighet för lärande (2015)* visas ett samband mellan delaktighet, lärande och inflytande. Förutsättningarna för elevernas delaktighet i sin kunskapsbildning finns reglerat i skolans styrdokument. Det framgår tydligt av både skollagen och i läroplanerna att de demokratiska värdena, elevers delaktighet och inflytande, ska vara lika centrala som kunskap i de olika skolämnen. Detta i sin tur grundas på artikel

[8] Skolverkets allmänna råd för bedömning och betygsättning i gymnasieskolan (2012)
[9] Skolverkets webbaserade apl- handledarutbildning, https://www.skolverket.se/skolutveckling/kompetensutveckling/skolverkets-webbaserade-apl-handledarutbildning

12 i FN:s barnkonvention. ”Barnet har rätt att uttrycka sin mening i alla frågor som berör det. När domstolar och myndigheter behandlar fall som rör barnet ska barnet höras och barnets intresse komma i första rummet. Barnets rätt till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet ska respekteras”[10]. Med detta som bakgrund ska delaktighet förstås som elevers inflytande över beslutsprocesser samt elevers delaktighet i en aktivitet.

Genom delaktighet och kontroll över sitt egna lärande skapas också motivation och lust för att lära. Joanna Giota (Skolverket, 2013) menar att motivation och lust påverkas av olika faktorer, bland annat mängden uppgifter, variation inom uppgifterna samt om hur vida eleverna känner att uppgifterna är meningsfulla och intressanta.

3.8 Synen på kunskap enligt Aristoteles

Den teoretiska ansatsen vilar på Aristoteles syn på kunskap. Aristoteles pratar både om teoretisk- och praktisk kunskap. Den teoretiska kunskapen benämner han med följande begrepp, episteme (vetenskaplig kunskap), nous (insikt) och sophia (vishet). Den praktiska kunskapens begrepp är, techne (konst) och fronesis (klokhet).

Studien intresserar sig för det professionella omdömet, ett omdöme som innefattar en viss handling. I det sammanhanget blir tre begrepp mer relevanta nämligen, episteme och dess förhållning till praktisk kunskap, techne och fronesis. Jag kommer behålla de grekiska begreppen då den svenska översättningen kan föra med sig en förutfattad mening om innehållet.

3.8.1 Episteme

Episteme översätts på svenska med vetenskap, men Aristoteles skulle inte benämna all vetenskap som episteme. I begreppet episteme ryms den teoretiska, generella och abstrakta kunskapen. Vilket innebär den kunskap som söker generella sanningar som gäller alltid och överallt.

Denna typ av kunskap är systematisk och inriktad på bevis, vilket utgår ifrån att man har en grundläggande kunskap som leder till en viss förmåga att dra olika slutsatser. Syllogism, vilket är deduktivt, och induktion är vanligt förekommande i denna typ av resonemang. En syllogism, som utgår från begreppsliga sanningar, har logiska slutledningar och utgår från säkra utgångspunkter med säkra slutsatser. Ett exempel är:

> ”Premiss 1: Alla människor är dödliga.
> Premiss 2: Sokrates är människa.
> Slutsats: Alltså är Sokrates dödlig” (Bornemark, 2020, s. 38).

Exemplet påvisar två premisser som är sanna vilket är utgångspunkter för en ny sanning, en slutsats. Den nya sanningen kan endast vara fel om någon av de två premisserna visar sig vara felaktiga. De två premisserna i exemplet är empiriskt prövade genom observationer där det finns en generaliserbarhet. Episteme är inget som är personligt utan något som är sant för alla alltid.

Bornemark (2020) problematiserar Aristoteles teori om den sanna kunskapen, vilket begrepp episteme innefattar. Hon skriver att episteme ofta ses som ett ideal förknippat med kunskap, och att vi helst vill grunda allt handlande till denna sorts teoretiska kunskap. För att episteme ska vara relevant måste forskaren ställa sig frågan hur anknytningen mellan forskning och praktik bör se ut samt vilken forskning som är relevant.

Studiens koppling till begreppet är av intresse och, precis som Willingham (2009) tidigare nämnt att eleverna behöver rätt förutsättningar för lärande, så behöver de också rätt förutsättningar för att praktisera sin kunskap. Det för att kunna veta vad som är rätt och fel. Exempel, eleverna lär sig i den skolförlagda delen av utbildningen att det är olagligt att aga barnen i skolan. Skolan agar inte barnen, alltså är det fel. Det blir en absolut sanning.

[10] Barnkonventionen artikel 5

Under avsnittet undervisningsstrategier finns ett axplock av allmänna strategier som bör fungera för de flesta lärarna. Precis som episteme är det generella metoder som fungerar i de allra flesta fall.

3.8.2 Techne

Techne innebär framställning och inte handling. Skillnaden är att handlingen är sitt eget mål och framställningen leder till en viss produkt. Techne innebär en målinriktad kunskap, vars mål ligger utanför själva handlingen. Techne är alltså resultatet av något, till exempel när vi bakar bröd så är det slutprodukten vi är intresserade av, inte vägen dit. Techne kan skrivas ner och ges vidare till någon annan, men techne bygger också på erfarenheter av det man inte kan skriva ner och ge vidare till någon annan. Genom erfarenheter blir inte resultatet detsamma, vi kan alltså inte veta hur slutprodukten kommer att se ut, trots att det finns en manual.

3.8.3 Fronesis

Fronesis innebär att det goda handlandet är det primära målet. Fronetisk kunskap handlar om hur man i en viss situation bemöter sina medmänniskor, eller tillämpar regler. Detta kräver förmåga att överlägga, ha omdöme om och förståelse för specifika situationer. Varje situation är unik, vilket kräver att det finns ett icke-vetande i varje situation. Bornemark (2020, s.49) skriver att ”handlingen är kunskapens sista steg som det inte finns någon generaliserbar kunskap om”. Fronesis skiljer sig från åsikten som redan är bestämd och som saknar känslighet inför en situation. Åsikt är en viss uppfattning som inte är underbygd eller en smakfråga. Men en åsikt kan också ha att göra med förmågan att inte vara flexibel. Ibland måste ett gott omdöme få bestämma när en regel ska brytas. I och med att omdömet ibland får styra, vilka regler som bör brytas eller inte, finns det också evidensbaserade åsikter.

Likt techne är fronesis inte en universell kunskap, vilka handlar om det som är bra eller dåligt för människan. Fronesis är riktad mot det goda och vill se bortom det som är riktad mot den enskilda individen mot något högre som gäller för alla som är inkluderade i situationen.

Till skillnad mot episteme, skiver Bornemark (2020,) att fronesis är något som kräver erfarenhet av det området man verkar inom. Äldre besitter på så vis mer kunskap än yngre, vilket är av stor vikt för att denna kunskap ingår inte skall gå förlorad då det är kunskap man inte kan skriva ner eller läras genom att enbart läsa.

4. Metod

I detta avsnitt presenteras uppsatsens metod och tillvägagångssätt. Jag inleder avsnittet med en kort bakgrundsbeskrivning till vald urvalsgrupp samt en presentation av urvalsgruppen och min relation till den. Jag presenterar även vilka förutsättningar urvalsgruppen har för sin utbildning. Där efter följer en presentation av hermeneutikens innebörd och vad aleutisk hermeneutik innebär för studien. Jag avslutar avsnittet med att ge en kort förklaring av kvalitativ intervju samt uppsatsens intervjufrågor.

4.1 Bakgrundsbeskrivning

Studiens empiri är sex intervjuer med ungdomar som valt barn- och fritidsprogrammet med inriktning mot fritid och hälsa. Med anledning av Skolverkets reform 2011 var ett av syftena att förbereda eleverna för arbetsmarknaden. Regeringen föreslog i den proposition[11], som låg till grund för reformen. Enligt Skolverket (2016) är APL avgörande för att utbildningen ska kunna ge eleverna den verklighetsförankring av yrket som gör att de på sikt blir anställningsbara. Skolverket (2016) skriver också att den arbetsplatsförlagda delen av yrkesutbildningen är så viktig, att den är anses som avgörande för utbildningens kvalitet Om APL inte kan tillgodoses och planeras under lång tid bör inte utbildningen få bedrivas i den kommunen.

I de kurser där APL ingår finns det alltid ett centralt innehåll där eleven ska lära sig att planera, genomföra, utvärdera eller dokumentera något. Det centrala innehållet förläggs oftast till APL-platsen och blir då en uppgift som eleven får med sig ut på sin APL-plats.

När jag, som lärare, började studera och problematisera APL-uppgifterna, så såg jag att jag inte tog tillvara på vad eleverna hade lärt sig innan APL. Dels behöver de förberedas innan APL, genom att tala om vad som förväntas, dels att eleverna får utforma sina APL-uppgifter själva. Jag valde årskurs tre, då de ska ut på sin sista APL- period och har varit ute tidigare. Eleverna vet vad dom kan förvänta sig på sina APL-platser, men också vad det är för uppgifter som är rimliga att utföra på APL-platsen.

Jag har en nära relation till den valda gruppen. Under deras första år undervisade jag dem i tre karaktärsämnen och ansvarade för deras APL. Under årskurs två undervisade jag dem i en karaktärskurs och ansvarade för APL och under årskurs tre ansvarade jag för APL. Jag har följt dem i deras yrkesutveckling och sett förändringen från årskurs ett till årskurs tre.

Studien vilar på en fenomenologisk ansats och tillämpar kvalitativa intervjuer för att kunna redogöra för syftet. En fenomenologisk ansats innebär att forskaren försöker förstå sociala fenomen utifrån intervjupersonernas perspektiv (Kvale, 1997). Detta ger såklart en förförståelse för urvalsgruppens svar vid analysarbetet.

4.2 Förutsättningar och urval

Då studien bygger på en aletisk hermeneutik är betydelsefullt att få en gedigen bakgrundsbild av urvalsgruppen, vilken förförståelse författaren vilar sina argument på samt information om den gymnasieskola där urvalsgruppen går. Olika parametrar, såsom studiemotivation, APL-platser, relationer och yrkeskunnande kommer att spela en central roll i den kommande analysen.

Skolan som studien utgår från är en stor gymnasieskola med ca 2100 elever. Skolan har ett stort upptagningsområde som präglas av olika socioekonomiska förutsättningar. På skolan finns nio yrkesprogram samt fem högskoleförberedda program.

[11] Prop. 2008/09:199, bet. 2009/10:UbU3

4.3 Urvalsgruppen

Urvalsgruppen spelar en stor roll i processen att försöka förstå om eleverna ser sambandet mellan skolförlagd utbildning och APL. Deras bakgrund ligger till grund för deras upplevelser av sin APL.

Årskurs tre valdes då eleverna hunnit få mer erfarenhet av APL. Intervjupersonerna är också utvalda efter APL-närvaro och klarade kurser.

Den klass som undersöks började höstterminen för några år sedan och var då en grupp om 28 elever. Eleverna som antogs till programmet kom in på något olika premisser 25 elever kom in på förstahands val, 2 som andrahandsval och 1 som tredjehandsval.

Elever som söker sig till gymnasieskolans utbildningsform får vara upp till 20 år. Eleverna i denna klass var i åldersspannet 16-19.5 år. Åldersspannet gjorde att dynamiken i klassen sattes i gungning. Eleverna hade olika intentioner med utbildningen.

Anledningen till att just denna grupp valdes var att de visat olika förståelse och intresse för den skolförlagda delen av utbildningen, men gjorde bra i från sig på APL. Jag ville också få en förståelse för hur handledarens kunskaper och erfarenheter påverkar elevernas omdömen. Med erfarenhet menar jag med yrkeserfarenhet som är lager av situationer vilka sätts i handlade och i rätt kontext. Handledaren har förhållningssätt och metoder som ger handlingsutrymme, men också trygghet och utrymme för beslut (Bornemark, 2020).

Jag funderade i banor som huruvida den skolförlagda delen spelar roll för elevernas APL, på vilka grunder eleverna bedöms av handledare på APL samt vilken kompetens handledarnen besitter och huruvida eleverna ser en nytta med den skolförlagda delen på APL.

4.4 Hermeneutik

Fenomenologin härstammar från hermeneutiken, vilket är ett tänkande där tolkningar och förståelse blandas och ger inspiration. En av hememeneutikens grundpelare är att ”meningen hos en del kan endast förstås om den sätts i samband med helheten” (Alvesson & Sköldberg, 2017). Hermeneutiken ska synliggöra och förklara förståelsen mellan del och helhet (Segolsson, 2011). Sambandet mellan del och helhet kallas för den objektiverande hermeneutikens cirkel. Ett annat tolkningsunderlag för hermeneutiken är relationen mellan förförståelse och förståelse, så kallad aletisk hermeneutik. Inom hermeneutiken finns en tradition där förförståelse spelar stor roll. Gemensamt för de olika tolkningsmodellerna är att det sker en process mellan polerna (Alvesson & Sköldberg, 2017). Ingen tolkning kan ske helt förutsättningslöst. Vår förförståelse och våra fördomar grundar sig i vilken förståelse vi har för något (Gadamer, 1960/2004). Om det inte finns någon form av förförståelse till det vi ska förstå, kan vi inte heller förstå. "Människans förståelse av aspekter i vardagen finns i mötet med andra genom att den egna förståelsen konfronteras med andras förståelse av samma sak” (Segolsson, 2011, s.75). Förförståelsen gör det möjligt för oss att ställa intressanta och relevanta frågor, för att på så vis finna andra infallsvinkar där texten kan komma till sin rätt. Förförståelsen kan såklart utgöra en fara i tolkningsprocessen, då den styr vilka tolkningar som görs och på vilket sätt förståelse uppstår. ”Människan är inte bara en neutral åskådare i relation till världen: hon lever i världen och är på många olika sätt själv ev del av den verklighet hon försöker förstå” (Vikström, s.13, 2005). Hermenutiken är en förförståelseinriktad filosofi, vars syfte är att få olika förståelseperspektiv att förenas (Ödman, 2007).

Inom hermenutiken är det relevant att ta hänsyn till människors historia (Gadamer, 1960/2004). Historien lägger grunden för hur samtiden visas på ett förståeligt sätt.

> ”Ett tänkande som tar på sig uppgiften att i alla sina aktiviteter tänka sig självt som en tidslig och historisk händelse kan i själva verket definieras som hermeneutiskt" (Schuback, 2006, s 68).

Det vore mot hermeneutikens egna grundprinciper om jag inte tar hänsyn till och berättar om elevernas olika förutsättningar för lärande både i den skolförlagda delen av utbildningen och under APL. Tolkningen av en

text kan ske på två sätt, antingen tolkas texten bokstavligt eller så kan läsaren försöka hitta och lyfta fram textens eventuella dolda budskap. Tolkningens mål är att återskapa processen som lett fram till textens syfte. Tolkningsläran kan ses ur ett historiskt eller sociologiskt perspektiv, vilket då ses som en återspegling eller uttryck av författarens livsmiljö och samtid (Vikström, 2005).

Tolkningen av en en text kan beskrivs som ”den hermenueutiska cirkel”, vilket innebär att förståelsen utgår från textens olika delar, medan förståelsen för delarna sedan utgör en helhet (Vikström, 2005). Den hermeneutiska cirkeln ”syftar till att karakterisera tolkningsprocessen och förståelsens dynamik i en progressiv rörelse där tolkningen växer fram, och erfarenheten vidgas” (Segolsson, 2011, s.86). Vilket sker i en cirkelrörelse mellan individens förförståelse och mötet med dennes nya erfarenheter, detta skapar en ny förståelse som sedan blir en förförståelse för kommande tolkningar (Segolsson, 2011). I figuren nedan visualiseras den hermenuetiska grundcirkeln[12]

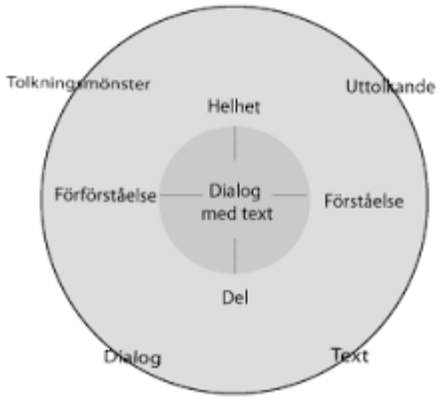

Figur 1. Den hermeneutiska cirkelns grundversion.

Cirkelmönstret synliggör huvuddragen i tolkningens besvärlighet. Cirkeln kan beskrivas som både statisk, vilket innebär att i en tolkningsprocess så suddas gränserna för vilka tolkningar som är möjliga ut. Cirkeln påvisar inte någon form av progression eller någon fördjupning av en förståelse över tid (Segolsson, 2011).

För att sätta en text i ett sammanhang, och för att försöka få en så regelrätt analys som möjligt, är det av vikt att inte bara se ”delen” eller ”helheten”, utan även att författares förförståelse sätts in i en kontext. Författarens förförståelse ligger till grund för tolkningarna, och de resonemang som ligger till grund för tolkningarna (Alvesson & Sköldberg, 2017). Hermeneutikens tolkningsprocesser kan ses ur två perspektiv, som den hermeneutiska cirkeln eller som den hermeneutiska spiralen. Den hermeneutiska spiralen kan ses som ett sätt där det finns en förförståelse av helheten, men som under läsningens gång förändras och blir ifrågasatt. Vid tolkning utsätter vi oss för risk, eller möjlighet, till förändring (Vikström, 2005).

När vi läser en text och försöker tilldela dess innebörd, så finns det en tids- och miljödistans mellan oss och där och då texten skrevs. Detta behöver inte utgöra något problem, utan kan istället ses som en möjlighet att skapa något annat av texten, än vad den från början ansågs var menad. Distanseringen kan ses som en tillgång och ett tolkningsforum, som kan brytas ner i fyra olika delar, nämligen avsändaren, meningen, budskapet och mottagaren. Avsändaren innebär att texten är självständig i relation till författarens levnadsförhållanden och kulturella miljö. Budskapet i texten kan uppfattas och tolkas olika och författaren har möjlighet att skapa en text som skiljer sig från det vardagsverkliga livet. Läsarens förhållningssätt påverkar det sätt hon tar

[12] Figuren är hämtad från Segolsson, 2011 s. 87

till sig och läser texten på. Här är fokus på den enskilda individens distansering av världen (Vikström, 2005). I min uppsats blir detta relevant då jag intervjuar ungdomar som uttrycker sig på ett annat sätt än vad jag är van vid, vilket ger ett större tolkningsutrymme som jag måste ta hänsyn till vid analysarbetet.

Intervjufrågorna är baserade på min förförståelse för elevernas upplevelser, vilket innebär att frågorna är en utforskning av verkligheten. Upplevelsen av något är fundamentalt och en mental process som redan är given. En upplevelse är något som är aktivt skapat i sitt sammanhang, och något som kommer ur en mening eller en avsikt (Alvesson & Sköldberg, 2017).

4.5 Aletisk hermeneutik

Jag kommer att fördjupa mig i den aletiska hermenrutiken, då det är relevant för studien att förstå min förförståelse, som ligger till grund för de tolkningar och slutsatser som görs.

Begreppet aletisk härstammar från grekiskan *alē'theia,* modalitet och betyder sanning, ”sanningsmodalitet, dvs. det sätt på vilket något är sant” (ne.se). Aletisk hermeneutik bygger på en fenemenologisk grund. I denna uppsatsen kan atletisk hermeneutik främst kopplas samman med livsvärldsfenomenologi vilket innebär att,

> ”Vi erkänner verkligheten som komplex och sammansatt, där människan ingår i historiska sammanhang vilka inte låter sig reduceras till summan av tingen eller händelserna. Människor är historiska individer” (Segolsson, 2011, s.90).

Palmer (i Alvesson & Sköldberg, 2017), som är företrädare för den aletiska hermeneutiken, menar att de båda tolkningssätten inte borde sättas i motpol till varandra, utan vara komplemementära. Det gäller att föra fram relationen mellan ”del-helhet” och ”förförståelse-förståelse” tillsammans (Ibid.). Förståelsen är något som är självklart, vilket är ett ”grundläggande existenssätt för varje människa, eftersom vi dagligen och stundligen måste orientera oss i vår tilltro för att kunna leva” (Alvesson & Sköldberg, 2008, s. 199). Den aletiska hermenutiken löser upp gränserna mellan subjekt och objekt,

> ”En mer ursprunglig förståelsesituation, som istället kännetecknas av en avslöjandestruktur. Detta innebär att avslöjande av något fördolt, snarare än korrespondens mellan subjektivt tänkande och objektiv verklighet, är det grundläggande” (Alvesson & Sköldberg, 2008, s. 200).

När det gäller tolkning finns inga bestämda regler, då man vid tolkning behöver ta hänsyn till elevernas förförståelse, livsmiljö och bakgrund. I de aletiska tolkningarna förkastar man det egna förhållandet till mening och dess betydelsen, fokus ligger istället på att hitta en förståelse till situationen.

Under 1930- talet började de existentiella hermeneutikerna, bland annat Heidegger och Gadamer, avfärda skillnaderna mellan subjektet och objektet. Intresset skulle istället komma att ligga på att studera hur människan förhåller sig i världen. Vare sig hon vill det eller inte är hon en del i en redan existerande värld, vilket hon behöver acceptera (Alvesson & Sköldberg, 2008; Ödman, 2007).

> ”Vi gör upp planer för framtiden, på basis av resurser som följer oss från det förgångna, och vi fattar beslut i nuet, med en blick på framtiden såväl som det förgångna. Framtiden, det närvarande och det förflutna reflekteras därvid kontinuerligt i varandra i ett cirkulärt flöde av omsorg” (Alvesson & Sköldberg, 2008, s. 240).

Varje individ behöver ha förståelse för vilken värld hon lever i, men även förståelse för att varje värld är unik. En person kan genom empati sätta sig in i en annans människas livsvärld, vilket inte är tillräckligt då vi enligt de existentiella hermeneutikerna är beroende av tid och rum. En människa är aldrig fri från de föreställningar som färgats av de förflutna (Alvesson & Sköldberg, 2008; Ödman, 2007). I och med denna fokusering blir processen viktigare än resultatet då man ser att processen är en del av resultatet.

4.6 Kvalitativ intervju

När studien skulle göras var det inte självklart att jag skulle välja intervjuer som metod. Jag valde mellan aktionsforskning eller intervjuer. Men för att få ett djup och förståelse föll valet på kvalitativa intervjuer.

Mina överväganden handlade om att göra en förändring i hur APL är format och viljan av att veta hur eleverna upplevde något, i detta fallet relationen mellan skolförlagd utbildning och APL.

Samtalet är grundläggande för mänskligt samspel. Det är genom samtalet vi lär känna andra människor, hur de känner och hur de tänker. Det är också genom samtalet vi släpps in i en annan människas värld och förstår hennes livsvärld. Den kvalitativa forskningen är ett sätt att tolka relationer, här avses relationen mellan den skolförlagda utbildningen och APL, och relationen mellan APL, elev och skolförlagd utbildning.

Den kvalitativa forskningen har som mål att beskriva och förklara den intervjuades livsvärld, och den intervjuade människan beskriver hur hon känner och upplever det som samtalet berör (Kvale, 1997).

4.7 Forskningens förbättringsprocesser

I detta avsnitt presenteras studiens olika förbättringsprocesser. Med begreppet förbättringsprocesser avser jag de förbättringar som gjorts för att på ett tydligare sätt kunna kvalitetssäkra elevens APL och på så vis få en bättre bild av hur den skolförlagda delen av utbildningen avspeglar sig på APL. Avsnittet presenterar också hur förberedelserna inför APL har förändrats och en kortare analys av detta presenteras.

Att kvalitetssäkra elevernas APL är både svårt och oklart, oavsett hur många gånger yrkesläraren besöker eleven på APL-platsen eller hur mycket telefonkontakt som tas, går det inte att fullt ut kvalitetssäkra APL. Det finns en del moment som kan utföras i skolan, och det finns andra som eleven kan göra på APL, för att skapa kontroll hos yrkesläraren.

APL-besöken och förberedelserna, inför APL på barn- och fritidsprogrammet, har sett ut som följande innan förbättringsprocessen. Eleverna förbereds under sista skolveckan genom att lärare talar om sekretess, tystnadsplikt och vilka förväntningar som finns från skolan när de är på APL. Förväntningar är att eleven ska ha ett vårdat språk, klä sig efter både väder och respektabelt, att meddela handledaren vid förseningar, meddela skolan och handledaren vid sjukdom, och att ha en god dialog med handledare. Eleverna kontaktar sin handledare via mejl eller telefon och tar reda på hur de första dagarna kommer se ut på APL och vilka tider eleven förväntas vara där. Läraren som undervisar i APL-kursen[13] har förberett uppgifter som delas ut till eleverna och gås igenom vid ett lektionstillfälle. Eleven får information om ett datum då läraren kommer på besök och där eleven tillsammans med handledaren förväntas delta i ett trepartssamtal.

Lärare finns till för eleven vid frågor och funderingar under APL. När eleverna kommer tillbaka från sin APL har de med sig ett omdöme och bedömningsunderlag från handledaren, vilket ligger till grund för kursens slutbetyg. Eleven redovisar APL- uppgiften för klassen och läraren kan på så sätt ytterligare bedöma kunskaperna.

För att kvalitetssäkra APL har några förbättringar gjorts, detta för att tydliggöra syftet med APL, påvisa kopplingar mellan skolförlagd utbildning och APL samt för belysa vilka grunder eleven kommer bedömas. Förbättringsprocesserna hoppas jag ska skapa en tydlighet och delaktighet hos eleven och att eleven ska känna att han äger sin APL.

Elevens förberedelse inför APL startar fyra veckor innan genom att yrkesläraren tillsammans med eleverna skapar relevanta uppgifter utifrån vald APL-plats. Eleverna väljer ett centrala innehåll utifrån berörd kurs och får sedan skapa uppgiftens innehåll, uppgiften skapas tillsammans i en grupp om fyra personer. Att göra uppgifterna tillsammans med eleverna skapar en bredare och djupare förståelse för sambandet mellan skol-

[13] APL-kurs = kurs som har en del av kursen som ett praktiskt moment på APL

förlagd utbildning och APL. Det skapar även en annan dimension, vilket innefattar utbildningens komplexitet och förståelse för hur skapandet av uppgifter går till. Detta är av relevans då eleverna går på ett barn- och fritidsprogram och kommer under APL möta denna typ av arbetsuppgifter.

Eleverna kontaktar sin handledare fyra veckor innan APL, och i samband med att eleverna kontaktar APL-platsen stämmer de av om de besöksdatum yrkesläraren ska komma på besök passar. Sista veckan innan APL fokuserar yrkesläraren på att gå igenom de uppgifter eleverna skapat inför APL. Alla ska ha förståelse för innebörden av uppgiftens centrala innehåll, innebörden av tystnadsplikt och sekretess samt hur bedömningen kommer att gå till. Första dagen på APL kontaktar yrkesläraren alla elever i syfte att stämma av och se om allt gått som förväntat. I vissa fall åker yrkesläraren runt och besöker eleven första dagen för samma syfte.

Vid de planerade besöken förväntar sig yrkesläraren att eleven håller i en planerad aktivitet. Att hålla i planerade aktiviteter är ett återkommande inslag i elevernas APL-uppgifter, då det ingår som centralt innehåll i flera kurser under utbildningen. Att se eleven hålla en aktivitet ökar möjligheten för yrkesläraren att kunna ge en mer rättvis bedömning av elevens prestation och deras kunskaper. Varje vecka håller yrkesläraren kontakt med eleverna genom telefonsamtal, sms eller mejl. Det förekommer även en kontinuerlig kontakt med elevernas handledare. När eleverna återgår till skolan efter avslutad APL förbereder de en presentation av uppgifterna och redovisar den för klassen och kompletterar sedan med en skriftlig inlämning där en djupare förståelse för APL ges uttryck.

4.8 Intervjufrågor

Eleverna fick se intervjufrågorna i förväg, i syfte att förklara vissa begrepp. Två begrepp stack ut som behövde förklaras tydligare, nämligen, yrkesidentitet och yrkesgemenskap. Jag förklarade vad jag menade med frågorna och eleverna fick möjlighet att ställa frågor. Jag bad eleverna att svara så sanningsenligt som möjligt om sin upplevelse och inte förhålla sig till vad de trodde att jag vill höra. I samstämmighet med den hermeneutiska ansatsen önskade jag ta del av elevernas erfarenheter och upplevelser, och strävade efter att intervjun skulle liknas vid ett vardagligt samtal, med ett tydligt syfte och struktur. Jag ville få en dialog mellan mig och eleverna, och försökte vara iakttagande och följsam i elevernas svar. Om eleven missförstod frågan ställdes den på annat sätt. Jag försökte förhålla mig till elevernas språkbruk, genom att inte använda ett komplicerat språkbruk, i ett försök att få samtalet dit jag ville och för att påvisa ömsesidighet. Detta helt i enighet med det hermeneutiska förhållningssättet att intervjun ska ske på lika villkor, vilket kan leda till en ökad förståelse och dialog för den andras upplevelser (Lagercrantz All, 2017). Eleverna som jag intervjuade hade som jag tidigare nämnt, olika intentioner med sin utbildning, vilket senare syns i resultatet. Olika intentioner av utbildningen kan leda till svårigheter att se samband och dra slutsatser mellan skolförlagd utbildning och APL. En av eleverna var andraspråksanvändare, vilket innebar vissa språkliga svårigheter och svårigheter i att uttrycka det som upplevs. För att ta del av intervjufrågorna se bilaga[14].

4.9 Delaktighet av APL-uppgift

Under en lektion i fritids- och idrottskunskap[15] fick eleverna utifrån kursens centrala innehåll välja ut vilka delar av kursen de ansåg vara mest lämpade för att utföra på APL. Eleverna enades om fyra centrala innehåll,

- Bestämmelser och praxis när det gäller arbetsmiljö, säkerhet och yrkesetik.
- Marknadsföring och försäljning av tjänster och varor.
- Skapande av tillgänglighet för människor med funktionsnedsättningar inom verksamheter.
- Kundbemötande utifrån service och värdskap.

[14] Bilaga 2
[15] Se Skolverket, fritids- och friskvårdsverksamheter

Därefter indelades eleverna i grupper och fick ett centralt kursinnehåll sig tilldelat som de sedan fick utforma en uppgift till[16]. Under sin APL fick eleverna sedan välja en uppgift som de själva utformat.

Förväntningarna var att eleverna skulle uppleva större förståelse av samspelet mellan skolkunskap och APL, samt att få en ökad delaktighet i sin APL, och härigenom förväntades de få träning i ett kommande yrkesroll där uppgifter planeras, genomförs, dokumenteras och utvärderas.

4.10 Loggboken

Ytterligare en förbättringsåtgärd är att försöka se elevernas lärande genom egna reflektoiner i form av loggboksskrivande. Förhoppningsvis ser eleven sin egna kunskapsutveckling i loggböckerna då eleven varje vecka besvarar följande frågor,

- Vilka vanligt förekommande arbetsuppgifter och aktiviteter har jag varit delaktig i?
- Något nytt jag lärt mig.
- Dessa situationer har jag reflekterat över och diskuterat med handledaren.
- Ge exempel på aktiviteter som utförts i verksamheten som kan kopplas ihop med läroplanen och/eller en pedagogikform/ teori.
- Exempel på specialpedagogiska anpassningar. (bemötande, arbetssätt, kommunikation, hjälpmedel, inkludering etc.).
- Hur har jag arbetat med APL uppgiften?
- Har jag upptäckt något nytt jämfört med föregående vecka?
- Övrigt.

4.11 Trepartssamtal

För att uppnå djupare förståelse för elevens yrkeskunnande måste läraren besöka eleven på arbetsplatsen. När läraren besöker eleven på APL kallas detta för treparssatal[17], dvs ett samtal mellan lärare, elev och handledare. Trepartssamtalen ser olika ut, men harc en ”check-lista” som bockats av för att se att eleven trivts och att allt ”gått bra”. När samtalen sett ut på föregående sätt har det inneburit att det varit svårt att se elevens yrkeskunnande. Genom längre och mer välplanerade besök utfördes besöken något annorlunda. Samtalet mellan lärare, elev och handledare är nödvändiga.
Men istället för att jag nöjde mig med samtalet, så följde jag med ut i verksamheten. Några av eleverna valde att hålla i en aktivitet när jag var där, vilket möjliggjorde bredare och djupare diskussionsunderlag för bedömningen av kunskapsutvecklingen hos eleven, och om eleven tillägnat sig de kvalitéer utbildningen utlovar. Genom att besöka eleven i den dagliga verksamheten gav det också lättare underlag för betyg.

4.12 Tolkning och trovärdighet

När en undersökning genomförs är det av stor betydelse att beakta och bedöma studiens tillförlitlighet och trovärdighet. Vid kvantitativa studier används begreppen reliabilitet och validitet. Reliabilitet avser tillförlitlighet och stabilitet, och innebär att de undersökningar som genomförts är korrekta och att de har en tillräckligt hög grad av precision. Representativa urval kan öka tillförlitligheten i en studie. Detta är emellertid sällsynt vid kvalitativa studier. Vid kvalitativa studier talar man ibland om interbedömarreliabilitet, vilket innebär att två av varandra oberoende bedömare har granskat studiens empiri och de slutsatser som dragits, för att därefter jämföra sina utfall med varandra. Ett annat sätt för att öka reliabiliteten är att använda en välkänd och väl beprövad metod, och att beskriva hur man gått till väga på ett så tydligt sätt att en annan forskare ka kunna upprepa studien och komma till ett liknande resultat. Reliabilitet handlar om stabilitet över tid och att

[16] Bilaga 3
[17] Bilaga 4

slumpmässiga inflytelser hålls under kontroll. Ju mer precist det undersökta objektet beskrivs desto högre reliabilitet.

Validitet avser att man uttalar sig om det man avsett att uttala sig om. I kvantitativa studier mäter det man det studien avser att mäta, men i kvalitativa studier avtäcker och beskriver man sina resultat. När intervjuer används som datainsamlingsmetod är det utsagornas och tolkningarnas tillförlitlighet, trovärdighet, sannolikhet och verklighetsförankring om avses. I kvalitativa undersökningar är begreppen reliabilitet och validitet inte lika relevanta som vid kvantitativa studier. Vid kvalitativa studier är det möjligt att göra tolkningar som är logiskt hållbara utan att tolkningarna ha så mycket med det uttolkande fenomenet att göra. Tolkningarna kan vara logiska, men inte nödvändigtvis psyko-logiska. Vid en kvalitativ undersökning är frågan om validitet inte alltid problematisk då människors föreställningar eller uppfattningar av företeelser i sin omvärld är valida utifrån sina grundförutsättningar, under förutsättning att den ställda frågan inte fullständigt missförståtts eller att den intervjuade talar om något annat än vad frågan avser. Ett sätt att validera kvalitativa data är att i en bilaga presentera intervjuutskrifter i sin helhet, varvid man överlämnar bedömningen åt läsaren. I min studie presenteras inte rådata i sin helhet i resultatet, men finns med som material under bifogade filer. Detta gör de möjligt för läsaren att tolka resultatet utifrån sin förförståelse.

En människas sätt att förhålla sig till sin omvärld kan förklaras utifrån personlighetsdrag, situationen som råder eller som en interaktion mellan individen och den aktuella situationen. Den situation en människa befinner sig i kan påverka beteendet, attityder och förhållningssätt, vilket förklaras utifrån människans samspel med sin omgivning. Den tredje ståndpunkten gällande interaktion mellan individ och situation kopplas ihop med en relativistisk ansats (Thång, 1984).

Om vi återvänder till begreppen validitet och reliabilitet så kan man säga att de går hand i hand och är ställningstaganden som forskaren måste göra för att komma ett steg närmre sanningen (Thurén, 2006). Validitet är överordnad reliabilitet. Noggrannheten och precisionen med vilken man uttalar sig om något, har inget som helst värde om man uttalar sig om fel saker (validitet). I kanske merparten av all forskning finns en strävan att de tolkningar som görs, ska kunna överföras till andra människor, sammanhang eller situationer. Vi strävar ofta efter att kunna generalisera våra resultat, men vid kvalitativa studier är möjligheten till generalisering ofta begränsad. Urvalet av försökspersoner är inte slumpmässigt, utan kanske ett s.k. bekvämlighetsurval. Idealet för en undersökning är att den lyckas bidra till en mer generell teoretisk förståelse av det som undersöks (Fangen, 2005). De sex gymnasieelever som medverkar i studien har tagit sig an sin skolgång på olika sätt, och kan därigenom representera den mångfald som fanns i den aktuella klassen, men kanske även inom andra klasser inom barn- och fritidsprogrammet. Ett annat sätt att öka tillförlitligheten och giltigheten av de empiriska resultaten är att jämföra med andra liknande studier och söka efter likheter och skillnader.

4.13 Vetenskapsrådets etiska riktlinjer

Inom humanist- och samhällsvetenskaplig forskning är det av vikt att ta del av vetenskapsrådets fyra etiska riktlinjer vika är informationskravet, samtyckekravet, konfidentialitetskravet samt nyttjandekravet. Det är av vikt att forskaren tar hänsyn till dessa krav under forskningens process.

Som forskare förhöll jag mig till de fyra olika kraven genom att innan intervjun med eleverna sattes igång informerade jag dom om informationskravet som innebär följande,

> ”Forskaren skall informera uppgiftslämnare och undersökningsdeltagare om deras uppgift i projektet och vilka villkor som gäller för deras deltagande. De skall därvid upplysas om att deltagandet är frivilligt och om att de har rätt att avbryta sin medverkan. Informationen skall omfatta alla de inslag i den aktuella undersökningen som rimligen kan tänkas påverka deras villighet att delta” (Vetenskapsrådet s.7).

Då eleverna är över 15 år behövde jag inget samtycke för intervjuerna från elevernas vårdnadshavare.

> ”Forskaren skall inhämta uppgiftslämnares och undersökningsdeltagares samtycke. I vissa fall bör samtycke dess-utom inhämtas från förälder/vårdnadshavare (t.ex. om de undersökta är under 15 år och undersökningen är av etiskt känslig karaktär)” (Vetenskapsrådet s.9).

Då jag är i maktposition hos eleverna är det viktigt att eleverna inte känner sig påtvingade att delta i studien.

> ”I sitt beslut att delta eller avbryta sin medverkan får inte undersökningsdeltagarna utsättas för otillbörlig påtryckning eller påverkan. Beroendeförhållanden bör heller inte föreligga mellan forskaren och tilltänkta undersökningsdeltagare eller uppgiftslämnare” (Vetenskapsrådet s. 10).

Genom att ge eleverna fiktiva namn i resultatet blir eleverna inte identifierbara.

> ”All personal i forskningsprojekt som omfattar användning av etiskt känsliga uppgifter om enskilda, identifierbara personer bör underteckna en förbindelse om tystnadsplikt beträffande sådana uppgifter” ”Alla uppgifter om identifierbara personer skall antecknas, lagras och avrapporteras på ett sådant sätt att enskilda människor ej kan identifieras av utomstående. I synnerhet gäller detta uppgifter som kan uppfattas vara etiskt känsliga. Detta innebär att det skall vara praktiskt omöjligt för utomstående att komma åt uppgifterna (Vetenskapsrådet s.12).

5. Resultat

Utifrån intervjuerna[18] har berättelser om var och en av eleverna byggts upp. Varje intervju inleds med en kortfattad presentation av eleven och tidigare APL. Detta innebär att i min tolkning av intervjuerna sätts elevernas historier och upplevelser i sin helhet och i ett sammanhang för att kunna förstås.

I en hermenuetisk ansats är det av betydelse att inte bara se ”delen” eller ”helheten”, utan tolkningen kommer även utgå från författarens förförståelse om intervjupersonerna. För att få en så stor förståelse som möjligt för hur texten tolkas och analyseras är det av vikt att författaren också sätts i en kontext (Alvesson & Sköldberg, 2017).

Resultaten av intervjuerna, observationerna och loggboken presenteras på liknande sätt och där varje del presenteras för sig. Under APL- besöket var det meningen att eleverna skulle hålla i en styrd aktivitet, men det var inte alla som hade den möjligheten. Eleverna skulle också under APL-perioden skriva loggbok, men även här var det elever som missade att göra detta. Detta medförde att förutsättningarna för att göra ett så optimalt besök som möjligt inte blev uppfyllda. Det positiva med besöken var att jag fick möjlighet att delta i verksamheten tillsammans med samtliga elever, vilket möjliggjorde min bedömning.

Elevernas berättelser ser olika ut beroende på hur de förvaltat sin skolgång, eller vilket intresse det finns hos dem att genomför utbildningen och APL. Eleverna går ut på APL med olika förutsättningar och olika kunskaper. Elevernas namn är fingerade.

5.1 Erik

Erik har genomfört alla sina APL-perioder på lågstadiet som fritidspedagog och även prövat på arbetet som elevassistent. Erik valde att göra sina sista två APL-perioder på samma skola. Under skoldagen arbetar Erik inte i samma klass som året innan, men under fritids slås klasserna ihop och han får då jobba med samma elever som föregående år. Att Erik utförde en planerad aktivitet när jag var på besök ökade möjligheterna för mig att se om han kopplar samman den skolförlagda utbildningen med APL. Erik har också skrivit loggbok, vilket ger mer data för att beskriva och förstå hans lärande och yrkeskunnande.

Jag inleder med att redogöra för intervjun med Erik, därefter presenteras loggboken och avslutningsvis redovisar jag min observation i samband med APL-besöket.

[18] Intervjuerna i sin helhet finns i bilaga 5.

För Erik är relationen till handledaren viktig. Genom att ha en bra relation så vågar han också prata om saker som händer. Ett bra bemötande av handledaren är viktigt, vilket Erik också förväntar sig av sin handledare. Detta är också något Erik förväntar sig av sig själv, men samtidigt att han ska ha roligt och kul med både barn och personal.

Under den tidigare APL-perioden i årskurs 2 upplevde Erik att han och handledaren hade en bra relation till vandra, där de kunde skoja och skämta med varandra, men även diskutera allvarligare situationer. Han säger att relationen med handledaren är ”proffsig och härlig”.

Jag uppmärksammar vad Erik säger om relationen med handledaren och frågar honom om det: du återkommer ofta till att relationen på din APL är viktig. Spelar relationen en stor roll på APL-platsen?

Erik säger att om man inte har bra relationer på arbetet, så präglar det hur man arbetar och presterar. ”Har du en bra relation med dom du jobbar med så jobbar du självklart bättre”. Men så behöver det inte vara, detta är en föreställning som är vanlig.

Erik känner sig trygg på arbetsplatsen och vet vad han kommer möta för slags av arbetsuppgifter. Jag frågar om, på vilket sätt han upplever sig vara förberedd att möta yrket. Han säger att det inte är något nytt som kommer att dyka upp, och att han har samma handledare och samma arbetsplats som tidigare. Det finns en trygghet på arbetsplatsen som gör att Erik är beredd på att möta yrket och barnen igen. Att Erik kommer tillbaka till samma arbetsplats som under förra APL-perioden betyder att ”han gjort något bra”. ”Det är ett bevis på att jag gjort något bra. Om jag hade varit helt värdelös skulle jag inte fått komma tillbaks. Redan där finns ett förtroende”.

Erik vill ha mer ansvar och större förtroende av sin handledare när han kommer till sin arbetsplats. Han vill pröva på att få ha ansvar för en liten grupp, att få känna sig som en fritidspedagog på riktigt. Ett sådant ansvar kommer inte av sig själv, utan det får man ”jobba på”, det är inget som han kan kräva av arbetsplatsen. Det är upp till honom själv att visa att han klarar av att hantera en mindre grupp barn. Erik vill gärna känna en viss yrkestillhörighet på arbetsplatsen, men inte fullt ut. Han kan inte känna sig som en fritidspedagog, då han inte riktig är utbildad och kan då inte heller ta lika mycket ansvar. Men i den mån det går vill Erik få känna sig som och ta ansvar som en utbildad fritidspedagog.

Erik vill uppleva yrkesgemenskapen som finns på arbetsplatsen och i arbetslaget, men känner inte att han är eller har någon delaktighet i arbetet som utförs på arbetsplatsen, utan om han ska få känna delaktighet på arbetsplatsen är det något han måste ansvara för själv.

När vi pratar under intervjun om hur Erik upplever skolförlagd teori och APL, säger han att det blir nästan aldrig under APL som man lärt sig i skolan. Erik beskriver att han tycker att jobbet som fritidspedagog är mer praktiskt än teoretiskt, det gäller att lösa situationer som uppstår där och då. Den skolförlagda teorin som man behöver ha med sig till arbetsplatsen är hur man pratar med barn på ett korrekt sätt.

Jag nöjer mig inte med svaret, utan omformulerar frågan: har du fått rätt baskunskaper för att kunna gå ut på APL?

Då förstår Erik vad jag menar och tycker att han har fått med sig saker som etik, hur man bemöter barn i olika situationer, hur man inleder samtal och relationer. ”Enkla grejer” som han uttrycker sig. Erik poängterar också att ”praktik är alltid praktik och teori är alltid teori”.

Detta fördjupar jag mig i. Jag tror inte riktigt att Erik förstår kärnan i frågan så jag omformulerar det igen: Upplever du att du har större underlag för att diskutera olika situationer med dina kollegor? Ja, absolut säger Erik. Teorin har gett honom en kunskapsbank. ”Men den (teorin) är ju till för att hjälpa, och visa hur man kan agera i vissa situationer. Det är alltid något att falla tillbaks på. Man kan läsa i böckerna om det är något som är osäkert eller om man agerat på ett visst sätt och man är osäker på det”, säger Erik.

Inför APL fick Erik och hans klasskamrater utforma APL-uppgifter utifrån det centrala innehållet i kursen Fritids- och friskvårdsverksamheter. Jag är nyfiken på om detta bidragit till att Erik upplevt större delaktighet

under APL. Av intervjun framgår det att Erik upplevt en ökad delaktighet i sin APL. Han tror också att det bara är upp till honom själv hur utgången av hans tid på arbetsplatsen kommer att bli. Det är upp till honom att visa framfötterna och vad visa vad han vill göra av den tiden.

Vi pratar om bedömning och om han känner att han kan påverka bedömningen av APL. Ja, det upplever han. ”Gör jag bara det jag ska göra så blir det en bra utgång av det”. Men han poängterar också att det gäller att ha en öppen dialog med handledaren under APL-perioden, så det finns en medvetenhet om hur handledaren tänker om betyget. Även här menar Erik att relationen blir av största betydelse. Att våga ha en öppen dialog[19] med varandra gör att bedömningen inte blir en överraskning när den sker.

Upplever Erik att skolan har tillräckligt bedömningsunderlag för att kunna bedöma hans APL. Nä inte riktigt, säger Erik. Skolan får en uppfattning av den skolförlagda delen av APL, men alla lärare ser inte vad som sker ute på APL. Erik säger också att det inte är förrän lärarna åker ut och besöker honom på arbetsplatsen som man kan få den riktiga bilden av hans prestationer. Det skolan får veta är om handledaren är nöjd med prestationen, om vad han önskar att eleven kunde göra annorlunda, men inte hur det verkligen har gått.

Detta är intressant och jag måste ställa en följdfråga till Erik: Vad skulle du önska att man gjorde?

”Knepigt, alla kan ju inte åka ut och bilda sig en egen uppfattning”.

Jag berättar att det är ett annat upplägg i år på APL-besöken, att jag kommer att åka ut och vara med under en lektion eller aktivitet som Erik ska genomföra när jag är på besök. Detta för att se hur Erik faktiskt arbetar. Jag frågar hur han ser på detta och om han tror att det kan ge en mer rättvis bild av hans prestationer, ”Lösningen som är i år är bättre, du får en ännu större bild och vidarebefordra den till dom lärarna som inte kommer ut. Man känner av stämningen på ett annat sätt när man kommer ut och är med under en längre period”. Erik tror absolut att denna lösning ger en mer rättvis bild av hans prestationer på arbetsplatsen.

Ett annat sätt att följa Eriks kunskapsutveckling och färdighetsutveckling är att han skriver loggbok varje vecka. Han tror absolut att det är en bra ide och att loggboken kan vara till hjälp om man använder den rätt och kommer ihåg att skriva i den varje vecka.

5.1.1 Eriks loggbok

Erik har skrivit loggbok som är baserad på specifika frågor (se aktion 2). Och varje vecka har Erik reflekterat över och analyserat sitt arbete.

Under sin första vecka på APL får Erik delta i verksamhetens olika moment och aktiviteter. Erik får pröva på att delta i morgonsamling, idrott och fritidsaktiviteter, men även att vara rastvakt och äta lunch med barnen. Dessa moment återkommer under vecka två. Erik hade en stark önskan om ökat ansvar under sin APL och kände att han skulle behärska en mindre grupp barn i en undervisningssituation. Detta var något Erik fick erfara under vecka 3. Då fick han hålla i en idrottslektion och i en skapande aktivitet. Idrottslektionen kopplade Erik ihop med Läroplanen för grundskolan, Lgr11, och utgick ifrån följande innehåll ”Undervisningen ska ge eleverna möjligheter att prova på olika material, redskap och tekniker för att skapa och uttrycka sig”. Erik fick även ”ta hand om” en elev som inte klarade av att vara i klassrummet, utan behövde enskild undervisning redan första veckan.

Erik visar förståelse för verksamheten och dess utformning och under vecka fyra beskriver Erik sina arbetsuppgifter ”Lite här och där befinner jag mig. Jag pendlar mellan klasser det behövs. På eget initiativ går ner till idrotten och håller i innebandy på rasterna osv”.

Aktiviteten Erik ska hålla i har han arbetat med och planerat under första- och andra veckan.

Planering åk 1.

[19] I samsyn med Heide & Simonsson (2011) i väljer jag att tolka öppen dialog som en möjlighet att bibehålla och skapa relationer till medarbetare, vilket är en viktig del i att information på ett effektivt sätt ska kunna röra sig fritt inom en organisation.

- Samling, berättar planen för lektionen.
- Uppvärmning: Ambulanskull, Björnen.
- Indiankull.
- Kortsamling utvärdering av lektionen.

Erik har tillsammans med sin kollega utvärderat lektionen och kommit fram till följande: ”Jag och M är nöjda över både vår planering och utförande. Men absolut kan vi förbättra några enstaka detaljer, vilket vi ska till nästa lektion. Men lektionens upplägg var väldigt bra. Det handlar mer om att jag och M måste vara mer samspelta. Veta mer att du gör det när jag gör det här. Det är smådetaljer, det leder till en proffsigare lektion”.

Erik och kollegan M gjorde sedan om lektionen utifrån de förbättringar de diskuterat fram och utvärderade lektion två såhär: ”Vi körde samma upplägg och tänkte mer på att ha marginal och tid på oss. När vi själva gav oss tiden att göra en proffsigare lektion så smittade det av sig. Vi är nöjda och fick ett bättre flyt under lektionens gång”.

I intervjun med Erik framträder en tydlig bild av att han varit på sin APL-plats en gång tidigare och att han då vet vad som förväntas av honom. Jag får intrycket av att när han pratar om sin APL-plats att han tror sig vara ”färdig lärd”. Detta bekräftas också i loggboken då han skriver under rubriken ”någon nytt jag lärt mig” under vecka ett till fyra ”Nej, va på samma skola förra året och är välbekant med arbetsupplägget”. Men vecka fyra då har det ändå hänt något med utvecklingen och Erik skriver att han märker att han blir mer pedagogisk under tiden på APL och att han känner sig behövd, och att det är en bekräftelse på att han gör något bra för barnen.

Erik reflekterar tillsammans med sin handledare över olika incidenter som sker under skoldagen. Det framgår av loggboken att det sker konflikter bland barnen som Erik behövde stöd i och reflektera över med sin handledare. Erik har också en tanke på att få pröva att arbeta med de lite äldre barnen. Detta är något han tog upp med sin handledare.

Erik börjar ta hand om ett barn under skoltid. Att ta hand om innebär att Erik arbetar med honom enskilt. När jag var på besök hos Erik pratade han om att han ville få en ökad förståelse för barnets problematik och behövde ha fler metoder för att kunna bemöta barnets svårigheter. Erik pratade då om att gå och prata med specialpedagogen på skolan, för att få lite konkreta tips och för att få förståelse för problematiken barnet har.

Barnet Erik arbetat med under sina fem veckor på APL har gjort att han känner att arbetet är både krävande och kul. Men också att Erik fått upp ögonen för ett barn och på eget initiativ arbetar extra med barnet. Med stöd av handledare och specialpedagog har Erik fått pröva på att arbeta ensam med barnet och ge honom specialanpassningar i skolan, för att han ska klara av dagen så bra som möjligt utifrån sina förutsättningar. De specialanpassningar som är gjorda för barnet är att Erik och barnet går tidigare på rast och lunch och arbetar utanför klassrummet.

5.1.2 Observation av Eriks APL

Jag besökte Erik under hans APL och hade tillsammans med honom och hans handledare ett samtal om hur det gick för honom. Känslan jag får är att Erik har kommit in bra i yrkesgemenskapen då han skojar och tar för sig på lättsamt sätt med handledaren. Sättet som de pratar med varandra säger att det finns en god relation mellan dem. Erik berättar att han trivs på sin APL-plats, och att han kommer bra överens med kollegor och elever. Han berättar snabbt att han på eget initiativ börjat ta sig an en elev som behöver extra stöd.

Erik pratar om eleven med ansvar och stort engagemang. Erik vill gärna pröva på att arbeta med äldre elever, men reflekterar samtidigt över ”hur det ska gå för eleven när jag är borta”. Oron över elevens skolsituation är påtaglig.

Efter samtalet med Erik går vi bort mot idrottshallen där han ska hålla sin aktivitet tillsammans med sin kollega. Han rör sig vant i skolan och tar för sig som om han arbetat på skolan under en längre tid. Väl i idrottshallen ska han ta fram materialet som behövs för lektionen. Det blir då lite oklart vilket material som ska fram, ska det vara musik igång, och hur leker man egentligen leken som han har planerat? Efter lite samråd med kollegan kommer de iordning precis lagom till att eleverna anländer.

Erik inleder lektionen med en samling där han går igenom vilka som är närvarande och vad lektionen innehåller. Sedan sätter man igång. Jag uppmärksammar snabbt att det är en pojke som inte kan gå, och som sitter på någon form av rullbräda. Erik uppmärksammar inte eleven och dess behov och hans funktionsvariation är inget han tar hänsyn till i upplägget av lektion. Jag uppfattar det som att eleven hamnar utanför och inte är inkluderad då han inte vet vad hans roll är under lektionen. Efter en stund ger Erik pojken med funktionsnedsättning en position och han inkluderas i leken.

Jag ser att Erik är en tydlig ledare, men jag uppmärksammar också att Erik inte är helt bekväm i att hålla lektioner på ett sådant strukturerat sätt, detta baserar jag på hans sätt att inkludera alla elever samt sättet att lära ut på. Han saknar ”paraplyögonen” som ger överblick över vad som sker under lektionen. Men trots det så blir lektionen genomförd på ett bra sätt. Jag tänker också att detta är något Erik kommer att få med tiden och att det handlar om en vana att stå inför en grupp barn.

Jag ser också att Erik använder sig av den skolförlagda delen av utbildningen, och skriver nedan in de kurser Erik genomfört och redogör för de delar av utbildningen jag ser i utförandet av Eriks APL och utifrån Eriks loggbok och intervjuer. Kurserna som redovisas och som jag utgår ifrån är de pedagogiska kurserna[20] och utifrån poängplanen[21] Erik läst under sin tid på barn- och fritidsprogrammet.

När jag genomförde intervjun med Erik inför APL sa han att han endast lärt sig ”enkla grejer” under sin skolförlagda del av utbildningen. Att han endast kunde se att han fått med sig etik, hur man bemöter barn i olika situationer, hur man inleder samtal och relationer och att han ansåg att ”praktik är praktik och teori är teori”. Men om vi ser till ovanstående redogörelse för det jag såg från Eriks kursers centrala innehåll så har han lärt sig betydligt mer. Den stora frågan är kanske mer hur skolan eller lärarna kan synliggöra detta.

5.2 Thor

Thor, har genomfört sina tre APL-perioder på två olika verksamheter. Under årskurs ett hade han APL på ett gym och fick arbeta med barnpassning, vara i reception samt ta hand om den dagliga driften av gymmet. Under sina sista två APL-perioder valde Thor att vara på en skola. Han var på samma skola, med samma handledare och i samma klass. Hans arbetsuppgifter var de som en fritidspedagog hade. Thor kände barnen, skolan, personalen och rutinerna inför sin sista APL.

Thor utförde inte någon aktivitet under mitt besök. Under besöket visar han mig runt på arbetsplatsen.

Thor har inte skrivit loggbok, vilket gör att redovisningen av Thors APL kommer baseras på intervjun som gjordes innan APL samt mina observationer.

I intervjun framgår det att Thor vill bli utmanad under sin kommande APL. Han vill pröva olika arbetsuppgifter, och inte bara göra ”enkla” grejer. Det är viktigt för honom att han blir behandlad och får känna sig som om han vore anställd.

Han kände stark yrkesgemenskap redan under sin första APL, vilket han hoppas göra även under kommande APL. Thor är medveten om att det inte är en självklarhet att tillhöra yrkesgemenskapen på skolan, men säger att det blir lättare att arbeta om den känslan infinner sig.

När vi pratar om den skolförlagda delen av utbildningen och hurvida den delen gett honom någon kunskap som kan vara bra att ha med sig på APL. Han lär sig bäst när han får arbeta, säger han. Thor förväntar sig

[20] se skolverket.se pedagogik i gymnasieskolan
[21] se bilaga 6

inte att ha någon nytta av den skolförlagda utbildningen på APL. Det han möjligen kan tänka sig att han kan ha haft nytta av, är att han lärt sig vilka ord som är okej eller inte, till exempel att man inte säger handikappad utan funktionsnedsatt.

Under intervjun blir jag nyfiken på och vill veta mer om varför han inte tror sig ha någon nytta av den skolförlagda delen på APL. Jag frågar hur det kommer sig att han inte fått med sig mer användbar kunskap från skolan till APL. Han stannar upp och reflekterar en stund och säger tillslut att genusperspektiv, de har han också fått med sig från skolan. Men han säger att han inte reflekterat tidigare över vilka kunskaper han fått med sig från den skolförlagda delen av utbildningen som är användbara på APL. Inte förrän nu. Vi börjar prata om de kurser han läst under sin år på barn- och fritidsprogrammet och då inser han att han lärt sig att barn lär på olika sätt. Han kommer ihåg att vissa barn behöver arbeta praktiskt och andra teoretiskt. Från minnet nämner han även pedagogen Montessori, vilket han minns från kursen lärande och utveckling. Tillsammans resonerar vi oss fram till att han lärt sig många saker, som han har nytta av, men som han aldrig reflekterat över.

Jag ställer frågan till Thor om huruvida han känner sig förberedd på att möta yrket. Han upplever sig ha utvecklats under åren på barn- och fritidsprogrammet. Han säger att han är trygg när han är på APL vilket har successivt växt fram under utbildningens tre år. Under de tre åren har en trygghet byggts upp där han har en större förståelse för programmets innebörd samt vad som förväntas på APL.

Vad gäller förväntningarna på undervisande lärare och APL-ansvarig så tycker han att skolan inte ska styra hans aktiviteter, utan låta honom göra det som passar verksamheten bäst. Den som kommer på besöket ska observera verksamheten och hans arbete. Thors erfarenheter gällande bedömning av APL är att omdömet som skrivs av handledaren tillsammans med de observationer som APL-ansvarig gjort så har det lett till ett rättvist betyg av kursen. Han menar att omdömet har gett en rättvis bild av hur hans tid på APL har sett ut och hur det går för honom. Han säger också att omdömet inte bara beror på kunskaperna han visat under de fem veckor han haft APL, utan även att relationen han haft till sin handledare spelat en avgörande roll. Detta gör mig nyfiken och jag undrar om relationen är viktig till handledaren. Thor säger att den är avgörande för vilket omdöme han ska få. Samtidigt som han säger att det är upp till honom vilket omdöme han får under sin APL.

Gällande hans delaktighet under APL så anser han ha ett stort inflytande och delaktighet i sin APL. Vilket visar sig genom att han får bestämma själv vart han vill ha sin APL.

Vilka förväntningar har Thor på sin sista APL? Det finns en önskan om att känna sig behövd och att göra nytta. Han vill känna att han bidrar med något och att han är där för barnen. En rädsla Thor har är att han bara ska ”gå av tiden”.

För att dokumentera sin kunskapsutveckling under APL ska Thor skriva loggbok. Tror han att det är ett sätt att synliggöra sin kunskapsutveckling? Det kommer vara vara en hjälp för att synliggöra kunskapsutvecklingen på APL. Loggboken gör det lättare att kunna gå tillbaks och läsa om hur han löste vissa situationer och konflikter.

5.2.1 Observationer

På Thors APL plats så möttes jag av att han rör sig vant i skolans miljö. Han visar mig runt i skolan och berättar vad skolans olika rum och delar används till. Vi promenerar runt till både de äldre årskurserna, de lägre årskurserna och in i personalrummet. Stolt berättar han att han har fått förfrågan om sommarjobb på skolan. Han berättar också att om han ska arbeta i skolan så vill han arbeta på denna skolan och ingen annanstans. Han hälsar på många elever och personal på skolan och under promenaden slänger han sig med lite fraser till olika pedagoger på skolan. Det märks att han är omtyckt av både skolans personal, men också av många elever.

I samtalet med handledaren berättar Thor stolt om sina arbetsuppgifter och hur han arbetar själv med barn. Han har lätt att se hur och med vad eleverna behöver hjälp med. Under skoldagen tar Thor för sig och känner

sig som en i arbetslaget och han har fått den yrkesgemenskap som han så gärna ville ha innan han gick ut på APL. Han berättar också att kontakten med föräldrar har varit bra och att han känner att han kan lämna över en rättvis bild av elevernas dagar till föräldrarna.

När jag ska gå så ska Thor hålla i en aktivitet, jag ser hur han samlar barnen och börjar introducera en rörelseaktivitet mini-röris. Med van ton samlar Thor ihop gruppen, går in i rörelserummet och inleder aktiviteten.

Jag ser att Thor använder sig av de färdigheter han fått från den skolförlagda utbildningen under sina tre år på barn- och fritidsprogrammet. Jag kommer att skriva att centrala innehållen i de pedagogiska kurserna Thor gått och redogöra för de delar av utbildningen jag ser från Thors APL. Jag kommer att utgå från de pedagogiska kurserna Thor läst under sin tid på barn- och fritidsprogrammet.

Thor har under sin APL visat många av utbildningens skolförlagda centrala innehåll, utan att han reflekterat över det. Han har inte bara lärt sig hur man bemöter barn, utan vilken betydelse ledarskapet har för det sociala sammanhanget och hur möten med människor fungerar. Under APL-besöket uttrycker Thor att han vet hur han ska bemöta olika människor i olika situationer, han ger exempel på barn i klassrummet och vårdnadshavare som ska hämta sina barn. Thor har också visat förståelse för idrottens betydelse, vilket han visar i val av aktivitet.

5.3 Anders

Anders har gjort sina tre APL-perioder på två olika ställen. Första och andra perioden gjorde han på samma skola som fritidspedagog, men då Anders har ett stort intresse för träning, så valde han att göra sin tredje period på ett gym. Anders utförde sin APL-uppgift med mig då han skulle göra ett PT-pass[22] (PT eller personlig träning). Anders har också skrivit loggbok och jag har observerat honom under passet och efteråt, då jag observerade hur han förde sig när han arbetade.

I intervjun med Anders som genomfördes innan APL gav Anders en bild av sin handledare där han förväntade sig att handledaren skulle vara tydlig, snäll, lugn och kunnig. Han vill att handledaren ska ha en kunnighet inom yrket och våga ta för sig och vara öppen för att möta nya människor. Anders förväntar sig att han ska få vara med och instruera folk som tränar och inte bara sitta i kassan och i receptionen. Han förväntar sig även att de som tränar ska komma fram och fråga saker om träning. Förväntningarna på sig själv under sin APL hänger ihop med de förväntningar han har på sin APL-plats. Att han ska våga vara social med klienter och kollegor och att inte bara sitta still, utan våga hjälpa till. Han vill även ingå i den dagliga verksamheten och få pröva på de dagliga sysslorna, så som att städa och ta hand om lokalerna.

Anders ser en tydlig koppling mellan skolförlagd utbildning och APL, han ska arbeta på ett gym och då blir de teoretiska kunskaperna jätteviktiga, menar han. Anders anser att hans prestation på APL är direkt relaterat till hans betyg och att det då är upp till honom hur utfallet av APL blir.

5.3.1 Loggbok

Anders har under sina veckor på sin APL varit med och vårdat lokalerna och gymmet. Detta är något Anders gör dagligen. Första dagarna på vecka ett fick Anders hälsa och lära känna några medlemmar och tränade tillsammans för att förstå vad olika pass går ut på. Redan under fredagen den första veckan fick Anders börja instruera besökare i gymmet. Andra veckan prövade Anders på ett cirkelträningspass med seniorer, fick pröva på ett cirkelträningspass med ett hockeylag samt fick hålla i ett PT-pass med mig. Anders passande även på att pröva på spinning. Utöver detta skötte Anders den dagliga driften av verksamheten och fick stå i kassan. Tredje till femte veckan såg ut som de två tidigare.

[22] PT-pass = En PT:s huvudsakliga roll och ansvar är att se till att kunden tränar på säkraste, bästa och effektivaste sätt för att nå sina mål, givet sina förutsättningar – oavsett vilka de är (https://www.pulsochtraning.se/att-trana-med-en-pt/)

5.3.2 Observation

Andra veckan av Anders APL var jag på besök hos honom. Jag möts av en positiv och självsäker Anders som ger mig en rundvandring på arbetsplatsen och berättar att vi ska ha ena PT- pass tillsammans. Han berättar att i ska köra överkropp och att han tagit hänsyn till att jag varit gravid ganska nyligen. Vi börjar med en uppvärmning och Anders berättar hela tiden varför vi gör just den uppmätningen och förbereder mig inför nästa övning genom att berätta vad vi ska göra. Anders visar och förklarar vilka muskler som tränas och visar vart det ska kännas när övningen genomförs.

Anders kan besvara mina frågor och får under passets gång frågor om gymmet och han svarar vant på frågorna.

I samtalet med handledaren får Anders mycket beröm för sitt engagemang och sin kunskap han har kring träning och kost och hur detta hänger samman. Handledare berättar också att Anders vågar ta för sig i verksamheten och sköter de dagliga uppgifterna på ett bra sätt. Jag får även veta att under sin APL-period ska Anders få pröva på olika klasser för att se hur olika träningsformer kan se ut, men också för att få en förståelse för hur olika människor tränar. Han ska följa med på ett cirkelpass, ett seniorpass och ett spinningpass samt följa med ute i gymmet med en PT för att få förståelse för hur gymmet fungerar och ökad förståelse för kroppens funktion vid träning.

På ett tydligt sätt ser jag kopplingar från skolförlagd utbildning och APL. Nedan redogör jag för de kopplingar jag ser hos Anders från den skolförlagda utbildningen och de kurser där APL ingår i det centrala innehållet.

Anders har under sin APL påvisat olika kvalitéer som är kopplade till den skolförlagda delen av utbildningen. Han har visat förmåga att förstå hur man ska bemöta människor i olika situationer, hur man genomför olika aktiviteter utifrån ett tydligt syfte och mål och utifrån gruppens förutsättningar och han har förståelse för hur en friskvårdsanläggning ska bedrivas utifrån praktiska erfarenheter. Anders har inte reflekterat över vilken kunskap han får med sig från den skolförlagda delen av utbildningen till APL.

5.4 Marcus

Marcus har gjort sin APL på samma skola alla tre åren. Innan Marcus började på barn- och fritidsprogrammet var han ute och praktiserade[23] och även då på samma APL-plats.

Marcus har visat sig ganska ointresserad av den skolförlagda utbildningen, men visar ett större intresse för APL och har klarat av sin APL med goda resultat. Marcus har inte skrivit loggbok under APL, trots att detta var hans ambition. Besöket hos Marcus och hans handledare blev kort, då det inte gick att gå ifrån verksamheten. Besöket blev mest ett samtal om hur det gick fick Marcus. Jag fick inte se Marcus i någon pedagogisk situation eller när han på något sätt hade kontakt med vare sig barn eller personal.

När jag inleder intervjun med Marcus märker jag att han har en tydlig plan på hur hans APL ska vara och fungera. Han vill att handledaren ska behandla honom med respekt och att det finns ett tydligt schema över vilka tider han förväntas vara på plats. Det ska också finnas en tydlighet i vad arbetsplatsen förväntar sig av honom. Han vill att handledaren ska lära ut hur olika pedagogiska situationer ska hanteras. En önskan är också att han ska ses som en tillgång istället för en utmaning bland kollegiet och av handledaren samt att handledaren kan lära sig något av honom.

Marcus förväntar sig att det han lär i den skolförlagda delen av utbildningen ska han kunna använda under APL. För honom är det en självklarhet att det finns en koppling mellan skolförlagd utbildning och APL. Han menar att utbildningen gått ut på vetskapen om hur man bemöter barn och vuxna i olika pedagogiska situationer. Under utbildningens gång har Marcus fått förståelsen för vad som är lämpligt att säga och inte, ”det är något som lagt sig i bakhuvudet och som nu är en kunskap”, säger han.

[23] Skillnad mellan APL och praktik: APL har en eller flera kurser kopplat till sig medan praktik är kravlöst.

Marcus har en föreställning om att ha kul under APL, han vill att tiden ska bli givande och rolig, men samtidigt ska det finnas tydliga inslag av kunskapsinhämtning. Ambitionen är att han utvecklas från vecka till vecka och han säger att loggboken blir ett viktigt redskap i utvecklingen. Loggboken kommer användas för att på ett tydligt sätt kunna se och reflektera över det han lärt sig.

Marcus är väldigt övertygande om att han kommer utnyttja loggboken och ser en absolut vinning i att skriva den.

Under intervjun pratar vi om yrkestillhörighet och Marcus förväntar sig bli bemött som en fritidspedagog och att få den yrkestillhörigheten, men han förväntar sig inte att bli en del av arbetslaget. Marcus menar att ett sätt att känna sig delaktig under sin APL är att vara en del av APL-platsen och på så vis bli en del av yrkesgemenskapen. På frågan om hur han vill känna delaktighet bland personal och barn svarar han att han vill känna det genom att på egen hand få undervisa och göra aktiviteter med några barn.

Under intervjun återkommer Marcus till att relationen till handledaren är en viktig del under APL. Jag frågar om huruvida det är viktigt för Marcus att ha en bra relation till sin handledare och han säger sig haft tur som fått en handledare som bryr sig om honom, vilket inte är en självklarhet. Marcus Marcus behöver lite stöttning i sitt uppdrag som fritidspedagog? Han säger att han är dålig på att planera och vara i centrum. Han kan relatera till sin själv och menar att han ”va den jobbiga ungen som inte lyssnade”. Dessa elever har Marcus svårt att bemöta och behöver hjälp med det.

5.4.1 Observationer

Under tiden Marcus APL på APL har han en hög frånvaro på grund av sjukdom, vilket gör att han missar största delen av sin APL. Då han haft hög frånvaro vill jag ge honom möjlighet att vara förberedd inför aktiviteten han ska hålla och väljer därför att besöka honom under hans sista APL-vecka. Besöket bli inte som jag tänkt eller planerat för. Handledaren har ingen möjlighet att ha ett trepartssamtal och Marcus har inte planerat någon aktivitet. Handledaren stämmer av med mig i förbifarten att allt gått bra för Marcus under hans tid på APL. Jag får ingen större förståelse eller insikt om hur det gått för Marcus, vad han lärt sig under APL eller vilka utvecklingsområden han har.

Jag och Marcus sätter oss vid ett bord mitt i verksamheten för att prata om vad han fått göra under APL. Marcus berättar att han får vara med i verksamheten och känna sig som en fritidspedagog, att han och hans handledare arbetar med två elever i liten undervisningsgrupp.

Under samtalet kommer en elev förbi, som går på skolan, och skojar med Marcus. Jag märker direkt att Marcus fått en bra relation till eleven och att dom hittat en jargong dom emellan. De pratar om skolan och hur det gick på fotbollen som eleven hade dagen innan.

Marcus berättar att han eleven går på det fritids som Marcus är i under eftermiddagarna och att han kommit eleven nära.

Efter APL hoppade Marcus av skolan och började arbeta. Marcus hann inte redovisa sin APL-uppgift, vilket gjorde det svårt för mig att hitta kopplingar från den skolförlagda delen av Marcus utbildning till APL. Men några delar av utbildningen såg jag under hans besök.

Under APL-besöket påvisar Marcus vissa kunskaper som blir viktiga i bedömning av hans APL. Han visar också att han har fått med sig många kvalitéer från den skolförlagda delen av utbildningen, det handlar bara om att han inte har reflekterat över det tidigare. Han visar bland annat hur man bemöter individer i olika situationer och sammanhang och en påtaglig yrkesroll. Men också frestelsen i interaktion och kommunikation med människor.

5.5 Annica

Annica har under utbildningen visat intresse och engagemang för sina studier på barn- och fritidsprogrammet.

Under utbildningen har hon gjort två av sina APL-perioder på gym och en på en skola och prövade arbeta som fritidspedagog. Annica har uppnått goda resultat både i den skolförlagda delen av utbildningen och under APL.

Under APL-besöket utförde Annica en aktivitet vilket var ett PT- pass, och vi hade trepartssamtal. Annica har även skrivit loggbok under sin APL. Efter avslutad APL har Annica erbjudits arbete på gymmet.

Annicas förväntningar på sin handledare under APL är att han ska ”vägleda mig och alltid finnas för om det uppstår frågor”. Hon ser framemot att följa handledaren i de dagliga arbetet för att se och förstå arbetets innebörd. Under APL-perioden vill Annica lära sig hur gymmet fungerar och hur det går till med personlig träning.

Vilka förväntningar har du på lärarna under APL? Förväntningarna på lärarna under APL är att dom ska vara tillgängliga för henne om det uppstår oklarheter. Annica förväntar sig också att APL- uppgifterna är gjorda på ett korrekt sätt och att det är enkelt att utföra dem.

Jag frågar henne om utformningen av uppgifterna blev lättare när klassen fick utforma egna uppgifter, och hon säger att det blir roligare nu att välja vilken uppgift hon kan göra. Men att det inte varit något fel på de föregående årens uppgifter. Hon säger att det känns mer riktat mot hennes APL trots att hon tidigare, på eget initiativ, skrivit om uppgifterna.

Vi pratar om delaktighet och huru vida de är en viktig faktor i utbildningen. Annica säger att hon känner delaktighet under sin utbildning och i APL framförallt i årskurs tre. Hon syftar främst på att känslan av delaktighet ges genom att själv bestämma APL- plats och APL- uppgift.

Jag undrar om det finns fördelar med att inte få välja sin APL-plats i årskurs ett, det tycker Annica att det gör ”för då vågar man pröva något man inte valt att göra annars”.

Vi fortsätter prata om vilka förväntningar Annicas har på yrket under sin APL-period. Annica förväntar sig inte att bli bemött som PT av kunderna eller av personalen, men hon förväntar sig att få mer kunskap om hur en PT arbetar, samt få mer kunskap om kom och träning. Under sin APL- period vill hon utmana sig själv med att bli mer utåtriktad och extrovert, då hon menar att det är av vikt att våga möta människor om man ska arbeta som PT.

Under samtalet kommer vi in på bedömning och huru vida Annica upplever att bedömningen under APL bedöms rättvist. Annica säger att bedömningen är upp till henne och beror på hur hon presterar under APL. Uppgifterna som ska göras under APL kan göras på ett enkelt eller svårt sätt och vilken ambitionsnivå dom görs på är upp till henne.

Gällande förväntningar på den skolförlagda delen av utbildningen kontra den teoretiska delen har Annica sett en nytta med kunskaperna hon lärt sig i teorin på APL, ”eftersom vi lär oss om hur vi tar kontakt med människor det gör vi här, vi lär oss om träning och kost”.

Annica kopplar även ihop kunskaperna hon fått under barn- och fritidsutbildningen med livet utanför skolan och anser sig ha nytta av kunskaperna i livet och inte bara på APL. Hon känner sig väl förberedd att möta yrkeslivet och att få befästa de kunskaper hon besitter.

Annica kommer att ta loggboken på stort allvar och menar att den kommer vara till hjälp för att se sin egen kunskapsutveckling. Det blir en översikt över vilka kunskaper hon fått med sig från första till sista veckan. Loggboken kommer vara ett bra verktyg för att på ett enkelt sätt kunna reflektera över tiden på APL.

5.5.1 Observation

Annica tar sin APL på stort allvar, vilket märks när jag möter henne på sin APL-plats. Hon ber mig byta om för att sedan ha en ”PT-start” med mig. Vi går igenom varför jag vill börja träna, vilket mål jag har, om jag är skadad osv. Därefter går vi ut i gymmet och börjar värma upp. Annica svarar utförligt på mina frågor och hon påvisar stor kunskap inom ämnet. Hon förklarar utförligt varför vi värmer upp på ett visst sätt och vilket

forskning som ligger till grund för det. Hon lägger upp ett pass som passar mig, på känsla, då hon inte i förväg vet om jag är skadad eller om jag inte klarar av att göra vissa övningar. Annica får en fråga av en besökare på gymmet och vant visar hon och berättar det hon kan. Hon rör sig vant i gymmet och upplevs trygg i sin roll som gyminstruktör.

Annicas handledare beskriver henne som oerhört seriös och som tar arbetet på största allvar. Hon är duktig och förstår verksamheten. Han har även erbjudit henne jobb efter avslutad APL.

Annicas loggbok presenteras i sin helhet då den är välskriven och utförlig. Jag ser då ingen anledning att skriva om eller på annat sätt transkribera den. Jag har endast bytt namn till fiktiva namn.

5.5.2 Loggbok

Vecka 1: Under första veckan fick vi mest introduktion om det som de anställda på SATS gör dagligen samt att vi fick bekanta oss med miljön och personalen. X, våran handledare, gick då igenom det dagliga driftuppgifter som SATS har. Det var bland annat: torka av löpband, plocka i ordning i gymmet, snygga till i deras gruppträningssal och städa i omklädningsrummen. Han visade även oss lite kort om vad de anställda sysslar med i receptionen, vi fick lära oss att ta betalt exempelvis. Vi fick även vara med inne på SATS barnpassningsavdelning, som de kallar Mini-SATS. Något som sker minst en gång i månaden är även att de får in leveranser av olika slag, såsom: kläder, drycker, bars och städtillbehör. Där fick vi även vara med och ta emot och packa upp. Vi fick alltså se lite av hur vår handledares vardag på SATS ser ut. Vi fick dessutom möjligheten att följa med på 4 st olika klasser/pass som SATS erbjuder. Det var väldigt kul att få testa på och härligt att få träna under sin praktiktid.

Jag fick lära mig att det är superviktigt att alltid ha det städat där medlemmarna befinner sig så de får en trevlig upplevelse när dem är här. Samt att jag både uppskattar att få träffa mycket människor och konversera med dem, men att det också tar mycket energi.

Det är inget specifikt jag har reflekterat över denna vecka. Vår handledare frågade oss mest om något kändes oklart i slutet av veckan och hur vi kände kring att spendera fyra till veckor där. Jag gav till svar att jag trivdes bra under denna vecka och att det ska bli kul att få bli en del i deras gäng under kommande 4 veckor. Jag själv har reflekterat en del kring allt arbete som faktiskt ligger bakom att ett gym fungerar. Något som man som en medlem själv inte tänker på. Maskiner kan gå sönder, kort måste ändras, städningen måste ske, personal måste ha lön och dessutom ska man vara trevlig samt ge den bästa servicen man kan.

En aktivitet som utförs här på SATS är att ta hand om barn medans föräldrarna tränar. Då har jag upplevt att mina kunskaper kring barn och deras utveckling har kommit till användning som vi läst om i lärande och utveckling. Jag har även observerat många ”fel” som de som tränar i gymmet gör, som jag förstått är ”fel” då jag lärt mig från flera kurser under dessa tre år. Det är idrott och hälsa, aktivitetsledarskap och även träningslära gett mig kunskap om hur man ska träna och varför.

Denna vecka stötte jag inte på personer som blivit behandlade olika på grund av något eller att någon fått extra hjälp eller liknande. Men jag ska till nästa vecka fråga min handlade om det finns några specialanpassningar här på centret.

Jag har inte hunnit börja med APL uppgiften än men jag ska göra det nästa vecka. Jag har dock innan jag gick ut på praktiken läst igenom uppgiften och jag har börjat fundera lite kring hur jag ska utforma min uppgift.

Vecka 2: Denna vecka har varit mycket bra. Vi har nu lärt oss mer om SATS och det dagliga uppgifterna kan vi vilket gjort att vi inte behövt fråga X om allt. Denna vecka blev det inget pass men vi har fått göra mycket annat. Vi har dels fått se och vara med under en klädleverans. Från att man får in parketten med kläder måste man checka av att allt är med enligt följesedeln, sedan prismärka och larma kläderna. Sedan ska de hängas upp på ett visst sätt på galgarna innan den hängs upp enligt användningar i klädshopen. Jag har fått vara med mycket inne på Mini-SATS och se hur de jobbar där inne. Jag gillar att vi har den variationen att vi kan vara

ute i receptionen ibland, ibland inne på Mini-SATS eller ta en runda med lite städning. Det resulterar i att det inte blir långtråkigt.

Jag har denna vecka lärt mig mer kring hur SATS upplägg ser ut kring träningskort, samt hur viktigt det är att kunna sälja rätt. På SATS fokuseras det inte på pris när en ny medlem vill börja träna här. Utan man måste först alltid ta reda på vad kunden är intresserad av för typ av kort då det finns många alternativ för att sedan komma fram med ett prisförslag. Jag som tidigare aldrig jobbat eller praktiserat på ett ställe där reklam och marknadsföring är viktigt har fått lära mig mycket.

Det har inte kommit upp något som jag reflekterat över denna vecka och heller inget som min handledare pratat med oss om. Jag tycker allt flyter på bra och jag tycker alla här har bjudit in oss praktikanter i deras gäng och tycker det är kul att vi är här.

Jag har denna vecka fått användningar av att ha studerat engelska då jag fick prata med en medlem som inte kunde svenska. Jag har också fått användning av religion då det kommer många personer hit från olika religioner och att då ha kunskaper om den religionen kan göra att man undviker att kränka någon eller att misstolka en situation. Det var en situation då en medlem frågade om något av de vi säljer innehåller något från gris då hon var muslim och inte åt gris. Jag kunde då meddela att ingen av de hon frågade efter innehöll gelatin och jag visade henne även innehållsförteckningen så hon förstod att jag tog hennes fråga på allvar.

Jag har under veckan pratat med min handledare om vilka specialanpassningar som finns på centret. Han berättade då att det är anpassat för rullstolsbundna. Och med att det finns hiss upp, det är breda gångar så en rullstol kan ta sig fram, stora duschar samt en handikapptoalett. Jag frågade hur de gör med personer som har olika saker och det finns specifika kort för dem eller hur de tas om hand. Andreas sa då att de finns inga speciella kort för någon med någon skada. Här på SATS Haninge finns ingen PT som är speciellt utbildad inom skador. Däremot så har några av dem mycket erfarenhet och utan en ”riktig” utbildning ändå mycket kunskap kring olika saker och hur dessa ska tränas upp. Jag själv har inte upplevt att personer blir behandlade olika av personalen. Sen är det självklart att man pratar annorlunda med ett barn än med en äldre exempelvis. Men det beror också mycket på individen.

Jag har observerat mycket under denna vecka hur SATS gör reklam för sina produkter och tjänster. Jag har inte hunnit börja skriva än men jag har mycket tankar och frågor som jag ska diskutera med min handledare under nästkommande vecka.

Vecka 3: Denna vecka har varit väldigt lik föregående vecka. Vanliga driftuppgifter, tagit emot varor, vara på Minisats, hjälpa till i receptionen och så vidare. Denna vecka fick vi även vara med på en HLR utbildning som SATS har 2 gånger per år för att alltid hålla kunskapen färsk ifall det skulle inträffa något på riktigt. Det kom en kvinna som berättade att hon kommer att använda en docka som då fått ett hjärtstopp , men sedan spela som att det vore på riktigt. Vi skulle då hålla oss runt receptionen och invänta att han ropade för att någon hade ramlat ihop. Sedan filmade hon oss under tiden vi arbetade tillsammans för att försöka rädda personen. Efter fick vi kolla på filmen och prata i grupp om vad vi gjorde bra och vad vi kunde gjort bättre. Det var väldigt lärorikt då de gjort upp det som en verklig händelse som gjorde att man fick öva mer på riktigt än att se filmer eller öva med en docka efter direktiv av en lärare eller liknande. Jag märkte att trots att man övar regelbundet så kan man tappa mycket när det väl gäller som exempelvis att vi glömde att larma SOS direkt utan det dröjde några minuter vilket är livsviktigt. Så något nytt jag lärt mig denna vecka är att man måste hela tiden repetera HLR för att klara av en riktig situation.

Jag har denna vecka samtalat med X om marknadsföring och hur SATS gör på alla sina anläggninger och hur han tänker kring detta. Jag har antecknat det han sa men ska under nästa vecka skriva med det i min uppgift då jag lagt mycket tid på att finplanera min aktivitet med Anna, lärare från skolan, då hon kommer på tisdag nästa vecka.

Vecka 4: Denna vecka kom Anna på besök och jag höll mitt PT pass med henne. Det gick bra men jag var väldigt nervös då jag inte gjort detta tidigare. Eftersom jag inte kunde planera vilka övningar exakt jag skulle

göra sedan innan, då jag inte visste Annas förutsättningar, så var det lite svårt att hinna göra en bedömning under tidens gång. Jag hade förslag på många bra övningar men jag behövde ändå på plats välja några av det som jag tyckte passade Anna bäst utifrån det hon berättade om sig själv samt vilka kvaliteter jag såg att hon hade. Men det lät som på Anna att hon var nöjd och jag tyckte det gick bra. Jag kan nu efteråt komma på saker jag skulle gjort annorlunda men som jag inte visste innan. Jag har förstått att jobbet som PT kräver massvis av kunskap och att det trots alla kunskap kan vara väldigt svårt ändå. Jag är väldigt nöjd med att jag på måndagen följde med en PT som heter X när han höll något som kallas PT start med Y. Där lärde jag mig mycket och det hjälpte mig verkligen i mitt pass med Anna.

Vecka 5: Under den här veckan har vi samtalat med X om hur vi båda tycker att praktiken har gått, han har även berättat vad han tyckte och vi summerade ihop vad vi har gjort. Som avslutning så bjöd han oss på en trevlig lu-ciafrukost på fredagen. Jag har verkligen trivts under denna praktikperiod och har lärt mig mycket. Jag har fått lära mig hur man tar människor i olika situationer, hur mycket arbete som ligger bakom att driva ett gym, hur viktigt städning är samt att jag utvecklas som person mycket under denna tiden.

Annica har förståelse för att hennes teoretiska kunskaper kommer till användning under APL. Däremot har hon inte förstått på vilket sätt och i vilken grad de syns och används. Annica sa under intervjun att hon lärt sig hur man ska bemöta människor och en del om kost och träning. Annica har påvisat mer kvalitéer än så. Hon har använt sig av både hur man bemöter människor i olika situationer, men också hur något, i detta fall träning, kan individanpassas. Hon har förståelse för hur hon ska bemöta olika individer i olika situationer och hur hon på bästa sätt når ut med relevant information. Utöver de olika kvalitéerna har Annica också fått möjlighet att förstå hur en friskvårdsverksamhet fungerar. Nedan redogör kunskapskraven Annica uppnått och påvisat under APL.

Under APL har Annica påvisat en stor förståelse hur den skolförlagda delen av utbildningen appliceras på APL. Hon visar social kompetens, yrkeskunskaper och förmåga att utifrån den kunskap hon besitter utföra mer avancerade arbetsuppgifter, vilket har lett till att hon blivit en del av yrkesgemenskapen. Annica visar förmåga att reflektera över sitt lärande, vilket redogörs i loggboken. Hon reflekterar också även sina utmaningar och vad nästa steg är för att utvecklas och få förståelse för den verksamhet hon befinner sig i. I de centrala delarna av kurserna kan man läsa in att Annica har en bred kunskapsbank av teorier, praktiska handlanden och kunskaper som underlättar för hennes arbete på APL.

5.6 Anette

Anette har under sina tre år på barn- och fritidsprogrammet prövat på olika typer av verksamheter. Under hennes två första APL- perioder var Anette på en skola och arbetade som fritidspedagog, men då hon fått ett ökat intresse för kost och träning valde hon under sin sista APL att vara på ett gym.

Intresset för att studera och för utbildningen har gått i vågor för Anette, men i det stora hela har hon visat intresse för den skolförlagda delen av utbildningen och utfört sina APL-perioder med godkänt omdöme.

Under APL- besöket höll Anette ett träningspass för mig vilket bidrar till en ökad förståelse för hur hennes APL- period sett ut samt vilka ledaregenskaper Anette besitter. Anette har också skrivit loggbok vilket ger mig ytterligare möjligheter att få följa hennes kunskapsutveckling.

Vi inleder samtalet med att prata om vilka förväntningar Anette har på sin APL- period och på sin handledare. Hon vill känna sig välkommen och känna att hon är en del av arbetslaget. För att hon ska känna så behöver hon få känna en viss grad av yrkestillhörighet. Hon nämner att det finns en förståelse för att hon inte kommer att betraktas som en PT men förväntar sig ändå bli betraktad som en anställd.

Jag ställer frågan till Anette vad hon tar med sig för kunskaper till APL från den skolförladga delen av utbildningen. Anette svarar att det hon tar med sig är vetskapen och lärdomen om hur man på bästa sätt bemöter barn i olika situationer. Hon påminns om många av de pedagogiska teorierna utbildningen tagit upp och menar att många av teorierna pratat om just hur man bemöter barn utifrån deras behov och utvecklingsnivå.

De kunskaperna säger hon sig få användning för både inom skolan som fritidspedagog, men också på den nuvarande APL-platsen där hon kommer arbeta på mini-sats med barn.

Vidare pratar vi om lärarnas roll under APL, vad förväntar hon sig av dom. Hon säger att lärarna från skolan ska vara där och stötta under APL, men ska också räta ut eventuella frågetecken som kan dyka upp.

Anette uttryckte under samtalet en skepsis över att utforma uppgifterna själv som ska utföras på APL och kopplar inte alls ihop det med delaktighet. Hon ser ingen direkt fördel med att utforma uppgiften själv och utifrån den verksamheten man förväntas vara i under APL. Den nyttan och kunskapen hon ser är att hon fått med sig vetskapen om hur en uppgift utformas utifrån aktuella styrdokument.

Vi fortsätter samtalet och börjar prata lite om bedömning och hur Anette upplever den som rättvis. Anette tycker att det är jobbigt att prata om bedömning och tycker inte om att känna sig bedömd när hon håller i en aktivitet. Vi diskuterar fördelarna med att hålla en aktivitet när jag kommer på besök, men vi enas inte kring några fördelar utan mest ett ”nödvändigt ont”. Under de tidigare åren har APL-besöket endast varit ett besök som bestått av ett trepartssamtal, vilket Anette tyckte var bättre. När vi diskuterar bedömning utifrån prestation på APL säger hon att ”om jag anstränger mig så får jag bra betyg”, den bedömningen anser Anette inte alls lika jobbig som att bli bedömd av besökande lärare.

Vi släpper diskussionen om bedömning och börjar diskutera hurudvida Anette känner sig redo att möta yrket som gyminstruktör. Hon säger att kursen aktivitetsledarskap hjälper henne i att känna sig väl förberedd att möta yrket. Där har hon fått de kunskaper hon anser sig behöva för att vara redo för yrket.

Under samtalet pratar vi om loggboken och Anette känner inte att den kommer hjälpa henne i hennes kunskapsutveckling, men hon lovar att skriva den ändå.

5.6.1 Observation

Besöket hos Anette resulterade i ett träningspass för mig, hon påvisade viss nervositet och osäkerhet. Anette hade förberett sex stationer och hon visade hur stationen skulle utföras och vad som förväntades av övningen. Under passet växte Anette in i rollen som ledare och hon vågade ta plats och leda passet på ett professionellt sätt. När nervositeten släppte fick jag möjlighet att se Anettes ledaregenskaper och hennes kunskaper inom träning.

När passet var klart hade Anette satt ihop en del stretchövningar, på ett pedagogiskt och tydligt sätt förklarade Anette vilka muskler som stretchades och hur det skulle kännas.

Under trepartssamtalet berättade handledaren att det gick bra för Anette och att hon varit mycket inne på mini-sats[24], hennes utvecklingsområden är att våga ta för dig mer och våga använda de kunskaper hon fått med sig från den skolförlagda delen av utbildningen.

5.6.2 Loggbok

Anette loggbok kommer presenteras i sin helhet då den är välskriven och informerande.

Vecka 1: Jag har städat, hjälpt till i receptionen och på mini sats. Jag och Anna hjälpte även till med en dryck och klädleverans vilket var kul. Sen har jag även deltagit i 4 av deras gruppaktiviteter de håller i här på sats (dem var transformers, shapeup, absulotion och cykelintervall). Jag har lärt mig hur man sköter kassan i receptionen. Jag frågade min handledare hur man bemöter och hanterar missnöjda kunder. Något man kan koppla med någon utav läroplanen är väl att vi lärt oss om träning och ifall någon inte talar svenska så har vi hjälp genom att vi lärt sig engelska. Jag själv har inte sett någon som behövt specialhjälp men sats specialanpassade hjälpmedel är att dom har hiss en dörröppnare bredare ingångar och en handikapptoalett. Jag har tagit tid under dagen och suttit i personalmatsalen och arbetat på min APL uppgift och sedan har jag även pratat med och bett om hjälp av personalen som jobbar där och min handledare.

[24] mini-sats är barnpassning på SATS där föräldrar lämnar sina barn medan dom tränar.

Vecka 2: Jag har varit mycket på mini sats och hjälpt till i receptionen sen har jag även städat cykelsalen. Dem på sats hade även en HLR övning som jag fick vara med på. Och fyllt på med dryck och bars i deras shop. Jag har lärt mig vad man ska göra om någon får hjärtstillestånd eller något annat.

Vecka 3: Under den här veckan hade Sats black week (+ black friday) så då hjälpte jag till att ordna om i deras klädshop så att alla kläder som var på rean skulle stå rätt. Sen städade jag cykelsalen och gymmet igen och hjälpte till på mini sats när det behövdes.

Vecka 4: Jag och Anna sorterade om vikterna både inne i gymmet och i gruppträningssalen. Jag har även varit inne på mini sats och hjälpt till i receptionen och städat.

Anette har under utbildningens gång fått lära sig hur man bemöter barn, men under APL påvisar hon även kunskap om hur man bemöter vuxna i pedagogiska situationer. Hon visar även en mängd andra kvalitéer som hon fått med sig från den skolförlagda delen av utbildningen. Bland annat hur en friskvårdsverksamhet fungerar och vad som ingår i det arbetet, men också hur hon ska planera och utföra en aktivitet med tydligt mål och syfte. Hon har tillägnat sig kunskaper som är användbara ute på APL. Nedan följer de kunskapskrav Anette påvisat under sin APL,

Under APL påvisar Anette kunskaper i hur verksamheten fungerar och hur de sköts genom varierande arbetsuppgifter. Hon har deltagit i verksamhetens drift, varit en del av mini-sats och tagit del av klasser. De centrala delarna av skolförlagda kurser påvisar att Anette har varierade kunskaper, vilket innebär allt ifrån hjärt- och lugnräddning till teorier. Anette har främst använt sina pedagogiska kunskaper då hon varit övervägande del på mini-sats. I loggboken redogör Anette för sin lärandeprocess vilket visar på ett intresse för utveckling inom verksamheten.

6. Analys

Detta avsnitt handlar om huru vida utbildningen på barn- och fritidsprogrammet avser att uppfylla förväntade kraven. Det ämnar också behandla hur vida eleven ser en utveckling inom programmet och hur det syns på APL. Men även en analys av elevernas agerande ute på APL i förhållande till teori. Jag kommer först att presentera syfte och frågeställningar, vilket är utgångspunkten i studien, där efter kommer en kortare sammanfattning av resultaten.

Syftet med studien är att genom en tydligare koppling mellan skolförlagd utbildning och APL minska avbrotten på barn- och fritidsprogrammet. Syftet är också att skapa en bättre och mer relevant utbildning för eleverna, vilket sker genom att belysa vikten av skolförlagd utbildning i relation till APL. Studien vill bidra till kunskapen om dessa elevers situation och möjligheter. Frågeställningar tillkommer: Hur upplever eleverna relationen mellan skolförlagd teori och APL? Upplever eleverna ett samband mellan skolförlagd utbildning och APL genom delaktighet i utbildningen? Vad påverkar upplevelsen av yrkeskunnande?

6.1 Kortfattad analys av intervjuerna

Erik har valt att göra sina två sista APL-perioder på samma skola. Erik utförde en planerad aktivitet under APL-besöket, vilket gav en ökad möjlighet till kännedom om hans kunskaper. Erik poängterar vid flertalet tillfällen under intervjun att relationen till handledaren är av stor betydelse för honom. Erik vill också bli bemött av handledaren på ett bra sätt, men att ha roligt med både personal och barn är viktigt. Relationen till handledaren ska vara ”proffsig och härlig”. Anledningen till att relationen är en återkommande faktor för Erik är att han är övertygad om att med en god relation till sin handledare och kollegor så presterar han också bättre. Anledningen till att Erik valde att gå tillbaka till samma APL-plats är just tryggheten att veta vad som förväntas av honom. Att komma tillbaka till samma APL-plats är en bekräftelse på att han gjort något bra, vilket innebär att han redan har förtroende hos personalen på arbetsplatsen. Det viktigt för Erik att få ta ett större ansvar på arbetsplatsen, men med vetskapen om att det inte var något som kommer av sig själv, utan att det är något som han måste arbeta för. Detta gör han genom att bevisa sin kompetens och bevisa att han klarar ett större ansvar. Samtidigt tvekar Erik om vilket ansvar han egentligen vill ta, å ena sidan vill han känna sig som en fritidspedagog, å anda sidan kan han inte göra det då han inte är utbildad. Men det är viktigt att få känna yrkestillhörighet. Han vill också känna yrkesgemenskap, men det är svårare menar han och det är något som är mer upp till honom själv än till arbetsplatsen. Kopplingen mellan den skolförlagda utbildningen och APL har Erik först svårt att se, han menar att teori är teori och praktik är praktik. Men vid närmre diskussion kommer Erik fram till att han får med sig massa bra saker från den skolförlagda delen av utbildningen. Nämligen en kunskapsbank av olika sätt att agera i olika situationer, vilket han alltid kan falla tillbaka på vid behov.

Att utforma APL- uppgifterna tillsammans tror Erik varit positivt då han fått en ökad förståelse för vad uppgifterna innebar. Det är också upp till honom hur utgången av APL kommer att bli, om han utför uppgifterna på ett bra och korrekt sätt så kommer det ge resultat. Men dialogen mellan honom och handledaren är av största vikt under APL, inte främst ur bedömningssyfte. Erik är missnöjd gällande bedömning och på vilka grunder betygen sätts och menar att alla lärare inte kan bilda sig en egen uppfattning, utan den uppfattningen de får hänger på omdömet som handledaren ger. Därför är det viktigt att ha en bra relation till sin handledare. När vi börjar prata om det ”nya” upplägget, vilket innebär att en APL- ansvarig kommer att vara på plats när han ska utföra APL- uppgiften, tycker han att det är ett bättre upplägg. Det ger ökad möjlighet att få en känsla för hur det får för honom på APL. Loggboken, vilken också är ny för i år, tror han också kommer att ge ökade möjligheter för lärande.

I loggboken ser vi att Erik får pröva på olika aktiviteter som ingår i den dagliga verksamheten. Under tredje veckan på APL fick Erik ta ett större ansvar och hålla i en idrottslektion, som är planerad utifrån Lgr11.

Under sin tid på APL fick Erik på eget initiativ ansvara för en pojke med särskilda behov, som behövde stöttning utanför klassrummet.

I intervjun med Erik finns vissa beröringspunkter som blir intressanta för vidare analys, vilka är: relation, självinsikt, yrkeskunskap, delaktighet, ansvar, bedömningskontroll samt en känsla av trygghet och kontroll.

Att ha och skapa en relation med en eller flera handledare på en arbetsplats är ingen självklarhet, vilket också Erik berör. Erik uttrycker behov av en relation och trygghet för att på bästa sätt kunna utföra sitt arbete på ett optimalt sätt. En god relation med handledaren är ingen självklarhet och Erik vill utnyttja relationen för att få ett ökat ansvar, men också ett sätt att få känna sig behövd och att komma in i yrkesgemenskapen. Yrkesgemenskap och yrkesidentitet ingår i relationsbegreppet. Erik har skapat en självinsikt till kunskapen om yrket.

Att känna yrkesgemenskap innebär att eleven behöver hitta en social balans och få hitta sin roll i yrkesgemenskapen. Men det ger också ökade möjligheter att få hitta vilka normer och värden som finns på arbetplatsen (Ferm, m.fl. 2018). Detta har Erik balanserat på ett bra sätt, då han upplever sig komma bra in i yrkesgemenskapen. Relationen till läraren från den skolförlagda delen av utbildningen är något Erik inte lägger så mycket fokus vid under intervjuerna, men jag kan ändå utläsa att Erik värdesätter en god relation även där.

Eriks starka önskan om att få ta ett större ansvar för verksamheten och att få känna sig delaktig i verksamheten gav belöning, på eget initiativ. Att känna delaktighet ökar intresset för lärande och ökar chanserna för eleven att lära sig yrket på ett bättre sätt (Ibid.). Han fick en god kontakt med eleverna och på eget initiativ tog han för sig av det verksamheten erbjöd. Under intervjun, alltså innan Erik gick ut på APL, nämnde han att han visste vilken typ av verksamhet han kommer till. Han nämnde också att han vet vilka förväntningar som fanns på honom. Denna typ av trygghet kan spegla en falsk känsla av kontroll och av falsk trygghet. Erik reflekterade inte över att vissa förändringar kan ha skett i verksamheten.

Av intervju, loggbok och observation framgår att Erik kommit in i yrkesgemenskapen. I intervjun ställdes frågan som berör begreppen yrkesgemenskap och yrkesidentitet, vilket gjorde att Eriks fick en förståelse för begreppens innebörd. Intervjun öppnade också upp för en tanke och reflektion om vad han lärt sig under sin utbildningstid på barn- och fritidsprogrammet (Bødtker-Lund m.fl., 2017).

Utan större vetskap har Erik använt sig av olika lärstrategier, alltså ett sätt ”elever själva använder för att lära ett yrke på arbetsplatsen” (Ferm, m.fl., 2018 s.105). Lärandestrategierna utgår från elevens intresse, behov och engagemang för yrket. Vilket blir tydligt i Eriks fall då han påvisar alla de tre faktorerna för lärande. Vilket lärande Erik får under APL är hans ansvar, jag tycker han förvaltar det ansvaret med omsorg och på ett engagerat och strukturerat sätt. Han tar tillvara på de yrkeskunskaper han fått med sig sedan tidigare, vilket han påvisar under bland annat lektionen han höll i vid APL -besöket, men också genom att få axla ansvaret som en resurs till en pojke med särskilda behov. En lärstrategi som Erik tagit till sig av är att skapa sig ett ”gillande” bland sina arbetskollegor och i yrkesgruppen. Detta leder till mer avancerade arbetsuppgifter och ett större ansvar. Detta ”gillande” skapas också genom humor och skratt. Erik hade en bra relation till sin handledare som präglades av skratt, vilket jag fick erfara vid APL-besöket. En annan tydlig lärstrategi Erik använde sig av för att ta kontroll över och bli delaktig i sitt lärande är att agera resurs. Genom att ta ansvar för en elev som behöver extra stöd sätter sig Erik i en positiv där han blir behövd. På så vis kommer han också lättare in i yrkesgemenskapen och har lättare för att bli insläppt i den sociala gemenskapen som råder på arbetsplatsen. Eleverna vill inte känna sig som en börda eller belastning i yrkesgemenskapen, vilken gör att dom då använder sig av lärstrategin ”agera resurs” (Ferm, 2018). Lärande strategier handlar om att hitta ett sätt att axla yrkesrollen och ett sätt att få testa på hur vida värderingar, normer och yrket passar eleven. Men också ett sätt att skapa förståelse för hur vida den skolförlagda delen av utbildningen appliceras på teori. En av yrkesprogrammens största utmaning där att skapa en struktur på lärande där den skolförlagda delen av utbildningen kombineras med den praktiska genom APL. Genom att eleverna fått hålla i en lektion under APL-besöket ökade mina möjligheter att bedöma de praktiska kunskaperna. Detta ansåg Erik vara en bra idé då det kan upplevas som orättvist då bedömande lärare bara går på elevens omdöme av handledaren. Detta är

ytterligare en aspekt av varför eleven värdesätter en god relation till handledaren, som har stor möjlighet att påverka elevens slutbetyg (Ibid.).

Thor har gjort sina två sista APL-perioder på samma arbetsplats och fått vara med i samma klass under båda perioderna. Thor utförde inte en aktivitet under APL-besöket. Under intervjun säger Thor att han vill bli utmanad på sin APL-plats. Han vill känna sig som en anställd och vill få samma arbetsuppgifter som en fritidspedagog. Redan första APL-perioden kände han en yrkesgemenskap, vilket inte är en förväntning han har på arbetsplatsen, men han menar att det blir lättare att arbeta om den förekommer. Thor vill inte bara ”gå av tiden” på sin APL, utan han vill känna att han bidrar med något och att han är där för barnen. Thor ser till viss del kopplingen mellan skolförlagd utbildning och APL, men att han aldrig reflekterat över detta. Han känner sig ändå trygg med att ha utbildningen i ryggen när han går ut på APL, som varit en trygghet för honom där han fått lära sig vad som förväntas av honom i yrket som fritidspedagog. Han anser sig ha fått ett rättvist betyg av undervisande lärare i kombination med handledarens omdöme. Relationen till handledaren har varit avgörande för omdömet.

Thor har på eget initiativ arbetat med ett barn i behov av särskilt stöd. Handledaren berättar att Thor har lätt att se vem eller vilka barn som behöver hjälp. Den efterlängtade yrkesgemenskapen finns där, vilket framgår av sättet han pratar med kollegor och vilket ansvar han tagit.

Intervjun med Thor skapar beröringspunkter som blir centrala för hans upplevelse och engagemang för både skolförlagda utbildningen och APL, vilket blir intressant för analys av intervjun: Känsla av kontroll, relation, delaktighet, ansvar, yrkeskunskap, medvetenhet om de egna förmågorna och kunskapskontroll.

Thor lägger stor vikt vid relationen till handledaren, vilket skapar en känsla av kontroll. En kontroll som visar sig vara befogad, men hade lika gärna kunnat göra Thor besviken. I sin relation till handledare vill han också känna sig delaktig på arbetsplatsen, men är medveten om sina kunskapsbegränsningar. Kunskapen om APL är något han vill vidareutveckla, vilket också framgår av observationen. Att ta ett ökat ansvar är något som genomsyrar Thors inställning till APL. Men vad innebär det, vilka ansvarsområden kan han axla? Här blir relationen till handledaren av största vikt, vilket innebär att när han går tillbaka till samma APL-plats har han ett försprång i kunskapsutvecklingen. Det jag ser att Thor missar är dialog och kommunikation. Relation kopplat till dialog och kommunikation ger handledaren ökad förståelse för vad Thor vill få ut av sin APL, hans möjlighet att förvalta tiden på bästa sätt. Detta ser jag att han har gjort. Han har tagit ansvar för en elev som är i behov av särskilt stöd och hans handledare säger att Thor har förmåga att se var i rummet han behövs. Detta är inte är självklart och en förmåga som är jag tror är svårt att lära ut. Att bedömningen är upp till honom kopplar han också ihop med relationen till sin handledare. Thor ställer stora krav på sig själv. Intervjun möjliggjorde för Thor att sätta ord på sin kunskapsförmåga och på begreppen yrkesidentitet och yrkesgemenskap, och vad de innebär för honom (Bødtker-Lund m.fl., 2017). Bødtker-Lund m.fl., (2017) menar att genom att diskutera relevanta begrepp och dess innebörd innan APL ökar också elevernas chanser att ta sig in i yrkesgemenskapen. Under intervjun blir svaren om vad Thor lärt sig under den skolförlagda delen av utbildningen mer konkretiserad, jag får känslan av att Thor behövde diskutera begrepp och sin ställning på APL. Att skapa en balans mellan den skolförlagda delen av utbildningen och den praktiska delen är en utmaning för yrkesläraren. Thor har svårt att se kopplingen mellan dessa två delar, och önskar sig mer ”vekligheterförankrade” uppgifter. Frågan blir om det är yrkesläraren som misslyckats förmedla kopplingen mellan skolförlagd utbildning och APL, eller om det är så att Thor aldrig reflekterat över det.

Då relationer kan ses som ett socialt fenomen är det inte konstigt att Thor värdesätter sin relation med handledaren. Vilket kan leda till mer avancerade arbetsuppgifter, men också ett steg närmre den yrkesgemenskap som finns på arbetsplatsen. Billett (2001) skriver att det finns olika typer av lärstrategier och framhåller den coachande lärstrategin som en möjlig faktor för elevers lärande. Men också vilken förberedelse arbetsplatsen har innan eleven kommer. Det finns en viss trygghet i att handledaren känner eleven innan APL, vilket också ger bättre förutsättningar för lärande under APL.

Thor har omedvetet använt olika lärstrategier för att få ökade kunskaper och ansvar för APL. Genom sitt relationsbyggande med handledaren skapande han ett slags ”gillande”. Han satte sig också som en resurs i klassen, vilket möjliggjorde att lättare ta sig in i yrkesgemenskapen. Genom att vara resurs åt en elev i behov av särskilt stöd hittade han ”nytta” med sina kunskaper. Att agera resurs är ett sätt att skapa sin yrkesidentitet.

Anders gjorde sina två första APL-perioder på samma arbetsplats och den sista på ett gym. Anders har både skrivit loggbok och höll i en aktivitet vid APL-besöket, vilket ökade möjligheter att se hans kunskaper och färdigheter. Förväntningarna på APL-platsen var att handledaren ska vara tydlig, lugn, kunnig och snäll. Anders förväntningar på APL-perioden var att han skulle få möjlighet att själv instruera människor i deras träning. Att han inte bara skulle få sitta i kassan, utan att han skulle bli en del av yrkesgemenskapen genom att vara delaktig i gymmet. De teoretiska kunskaperna är jätteviktiga för Anders då han ska arbeta på gym. Prestationerna på APL-platsen är direkt relaterade till betygen.

I loggboken skriver Anders att han fått möjlighet att instruera folk på gymmet och att han tagit ansvar för sitt eget lärande genom att pröva de olika aktiviteter som erbjuds på gymmet.

Under besöket gör vi en aktivitet där Anders direkt påvisar kunskap som han fått från den skolförlagda delen av utbildningen. I samtalet med handledaren får Anders mycket beröm för sina kunskaper och för det engagemang han utstrålar.

Samtalet med Anders hamnar ofta i kunskapstankar och hans medvetenhet om de egna kunskaperna i ämnet. Anders pratar om: yrkeskunskap, ansvar, delaktighet, kunskapskontroll och intresse.

Anders har en god förståelse för vad den skolförlagda delen av utbildningen innebär i praktiken, APL. Han har valt en APL-plats där han får pröva de kunskaper han är mest intresserad av, vilket är träning. Under utbildningen har Anders prövat på att arbeta som fritidspedagog, men insåg att det inte var något för honom. Under de tre åren på barn- och fritidsprogrammet har Anders värderat sin kunskap och hittat ett intresse i hälsa och träning. Genom att få praktisera sin kunskap får Anders också möjlighet att förstå den skolförlagda delen i praktiken. Att bli en del av yrkesgemenskapen och hitta en yrkesidentitet är något som vi pratade om under intervjun. Det var inte något Anders hade funderat över tidigare, men kunde ända se vikten av att vara en del av en yrkesgemenskap. Att få ta del av den vardagliga verksamheten och att få möjlighet att instruera människor i sin träning, vilket också utmanar Anders i sin yrkesidentitet. Anders har ett uttalat stark intresse för sitt yrkesval, vilket innebär att han förvaltar sin APL-period och plats på bästa möjliga sätt. Då Anders pratar om kompetens och kunskap i sin intervju är det något viktigt för Anders. Bødtker-Lund m.fl. (2017) menar att kompetens innebär att när man får tillämpa sina kunskaper och förvärva färdigheter för att kunna bemästra olika situationer som uppstår inom yrket. Men det innebär också att kritiskt kunna reflektera över yrket. Anders fick möjligheten att visa på sina kunskaper, framförallt då han höll ett strukturerat och genomtänkt PT-pass under APL-besöket.

Under APL-besöket fick jag en känsla av att Anders kommit bra in i yrkesgemenskapen och att han var omtyckt, detta bygger jag på iakttagelser i hur han pratade med kunder och kollegor. Anders hittade en balans mellan yrkeskunskaper och de skolförladga kunskaperna, vilket är en utmaning. Anders har använt sig av några lärstrategier för att ta till sig av yrkeskunskaperna, han har använt sig av ett ”gillande” för att lättare komma in i yrkesgemenskapen. Vilket är påtagligt vid APL-besöket.

Yrkeslärande är ett socialt fenomen där elever ute på APL deltar i arbetsplatsens uppgifter. Yrkeslärande formas genom en yrkesgemenskap, där eleven lär sig arbetsplatsens uppgifter. Det är av största vikt att eleven får delta i dessa arbetsuppgifter och släpps in i yrkesgemenskapen för att ett lärande ska ske. Elevens delaktighetsgrad spelar en roll i vilket lärande som ska ske (Lave & Wenger, 1999/2000). Anders har under sin APL-period satsat sitt lärande på denna yrkesgemenskap och fått sitt yrkesläsande genom att vara delaktig. I intervjun har han lagt stort fokus på kompetens och vikten av att känna sig som en PT.

Marcus har varit på samma skola med samma handledare under alla sina tre år på barn- och fritidsprogrammet. Han har varit intresserad av den skolförlagda delen av utbildningen, och har påvisat goda resultat under sina APL-perioder. Marcus höll inte i någon aktivitet under APL-besöket och jag fick inte till något längre samtal med vare sig honom eller handledaren, Marcus skrev inte heller någon loggbok, men gav en givande stund under intervjutillfället.

För Marcus ska det ska finnas ett tydligt schema över vad han förväntas göra under APL, från både arbetsplatsen och skolan. Arbetsplatsen ska behandla honom med respekt och handledaren ska se honom som en utmaning och någon som man kan lära från. Det ska finnas en tydlig yrkestillhörighet som fritidspedagog under tiden på APL. Marcus vill gärna hålla i aktiviteter med ett mindre antal barn och en god dialog mellan skola och handledare ska finnas. Den skolförlagda delen av utbildningen ska innehålla saker ”man har nytta av”, samt hur han förväntas hantera olika pedagogiska situationer. Det Marcus lärt sig i den skolförlagda delen av utbildningen, och som han tar med sig ut på APL, är förhållningssätt och vad som är lämpligt att säga när.

Relationen till handledaren och vilken betydelse den har under APL upplevs vara återkommande och avgörande för hur tiden på APL blir. Han är tacksam över att han fått en handledare som bryr sig om honom, vilket inte är en självklarhet.

Under besöket hos Marcus observerade jag en del oklarheter, det fanns brister i hans närvaro och handledarens seriositet. Handledaren hade inte avsatt tid för det obligatoriska trepartssamtalet, utan det blev ett informellt möte i korridoren där handledaren sa att ”allt är bra”. Marcus uppvisar, trots den korta tiden, på kunskaper i bemötande då det spontant kommer en pojke till vårt möte som Marcus bemöter på ett pedagogiskt och genomtänkt sätt.

Intervjun med Marcus skapade olika beröringspunkter som underlag för vidare analys. Marcus pratade om känsla för trygghet, tydliga förväntningar, nytta med kunskapen, kunskskapsmedvetenhet, relationer, ansvar och yrkesidentitet.

Marcus som har varit på samma APL-plats under hela sin utbildning har skapat en yrkestillhörighet på arbetsplatsen. Enligt gymnasieförordningen kap 1 3§ behöver eleven inte ha mer än en APL-plats under sin utbildning. Det kan finnas en poäng i att pröva på olika arbetsplatser, för att hitta den som passar bäst. Men också för att få en ökad och bredare förståelse för hur olika arbetsplatser fungerar. Att det finns olika normer och värderingar på olika arbetsplatser och olika arbetssätt.

Marcus har även skapat en känsla av trygghet på den arbetsplatsen. Den känslan av trygghet är bräcklig och kan lätt raseras då det inte blir som Marcus tänkt sig. Marcus har haft samma handledare under alla åren och tror sig veta vilka arbetsuppgifter och krav han kommer möta. Detta kan vara en falsk trygghet hos Marcus skapar sig för att klara sin APL, men som blir en viktig del för honom. Fördelen är att det finns en tydlig relation mellan Marcus och hans handledare och att de kan nå djupare kunskaper om yrket då handledaren vet vilka kunskaper Marcus besitter.

Marcus har tydliga förväntningar på handledaren och yrkeslärare från skolan. Det ska vara en rak och enkel dialog, med tydliga ramar och struktur. Denna tydlighet kan kanske kopplas ihop med anledningen till varför Marcus gjort sin APL på samma skola under så långtid. Marcus vill visa nytta med den kunskapen han fått med sig från skolan. Att han ska få påvisa och använda sig av dom. Genom diskussionen innan APL fick Marcus möjlighet att fundera över vilken kunskap han vill använda sig, vilket han kanske inte hade getts möjlighet för annars. Att få insikt om den egna kunskapen är av största betydelse. Det gör också att eleven kan gå ut med större självviskt om sina kunskaper och färdigheter.

APL-besöket blev inte som förväntat och inte lika givande som jag hoppats. Men under samtalet kom en pojke fram till Marcus och skojade med honom, på ett sätt som gjorde att jag såg vilken yrkesprofession Marcus besitter. Marcus berättade att han träffat pojken sedan han gick i förskoleklass och att han nu går i

årskurs tre. Att vara på samma APL-plats kan vara fördelaktigt. Marcus, som redan har en roll på arbetsplatsen, kan fokusera på att arbeta på relationerna till elever, men också på sin yrkesidentitet.

I mötet med pojken visade Marcus att han hade ”nytta” av den kunskap han fått med sig under den skolförlagda delen av utbildningen, och han visade hur man bemöter elever i olika situationer. Något som Marcus reflekterade över innan APL.

Marcus tar inte den skolförlagda delen av utbildning på något större allvar, men utför sin APL med bravur. Illeris (2007) beskriv olika faktorer som kan påverka lärande och motivation för lärande. Lärande på APL är förknippat med något annat än vad skolan är, och väcker kanske inte samma känslor, vilket kan leda till ökad motivation och vila att lära.

Annica är en ambitiös elev som valt att göra sin sista och första APL- period på ett gym, och andra tillfället på en skola som fritidspedagog. Annica höll ett PT-pass vis APL-besöket och hon har skrivit loggbok. Förväntningarna på handledare är att de ska finnas till hands och ha en vägledande funktion. Hon vill lära sig allt på gymmet, hur personlig träning går till, hur det fungerar att arbeta i receptionen och hur den dagliga driften fungerar. APL-uppgifterna blir mycket roligare denna gång då hon har varit med och tagit fram dem. Det är ett sätt att öka delaktigheten och med det kommer en ökad glädje i att utföra de skolförlagda uppgifterna på APL. Det finns fördelar med att inte alltid få välja sin APL-plats, nämligen våga pröva något man inte skulle ha gjort annars. Att gå utanför sin egen trygghetszon. En yrkesgemenskap förväntar hon sig till viss del ska finnas. Annica är noga med att poängtera att hon inte vill bli bemött som en PT då hon inte är det och inte besitter kunskapen, men hon vill lära sig. Bedömningen och betyget på APL är grundat på hennes egen prestation. De uppgifter som ges från skolan kan göras svåra eller lätta och på så vis kan hon välja vilken nivå hon ska lägga sig på. Annica ser en stor koppling mellan den skolförlagda delen av utbildningen och APL, t.ex bemötande av människor, om träning och kost. Annica känner sig väl förberedd att möta arbetslivet både inom skolan och inom gymvärlden. Loggboken tror Annica kommer hjälpa henne att skapa ökad förståelse och reflektion över cigg eget lärande.

Samtalet med Annikas handledare påvisar hennes seriositet, då handledaren menar att hon är otroligt engagera och intresserad.

I loggboken skriver Annica att hennes förväntningar inför APL stämmer bra överens med utfallet. Redan under andra veckan kan Annica observera hur medlemmarna tränar och om de gör rätt eller fel. Hon påvisar tydligt i sin loggbok vilka kurser hon lärt sig detta i.

Annica har under sin APL påvisat stor förståelse för yrket och förvaltat tiden på APL på ett klokt sätt. Hennes intervju ger utrymme för att vidare reflektera över, delaktighet, uttalat intresse för yrket, relationer, rädsla att göra fel, ansvarstagande och kunskapsfokus.

Annicas intresse för yrket blir tydligt under intervjun, att känna delaktighet är viktigt vilket också Ferm m.fl (2017) lyfter som en viktig faktor för lärande. Elevens intresse för yrket är av stor betydelse vid yrkeslärande, men också på vilket sätt eleven använder sina kunskaper. Annica är medveten om sin yrkeskunskap och är målinriktad i på vilket sätt kunskapen nyttjas bäst. Att få vara på gym bli ett sätt att få pröva den kunskap hon besitter. Här blir det tydligt ,vilka skolförlagda kunskaper Annica har med sig till APL. Denna trygghet kan Annica vila sig emot, men viktigt är att Annica är lyhörd för hur arbetsplatsen arbetar. Det är betydelsefullt att känna in yrkeskåren och känna in hur arbetet fungerar just där. Annica vill få utveckla kunskaper och kvalitéer som en PT har, vilket är en förväntan. Det måste ligga i Annicas intresse att visa vad hon vill ha ut med sin APL.

Det finns en viss rädsla att göra fel, och en rädsla att visa sina kunskaper för undervisande lärare. När Annica ska hålla i ett PT-pass med mig och påvisa kunskaper hon lärt sig både på APL, men också i skolan, blir det ganska avskalat och naket. Annica tvingas in i en konkret situation där hennes kunskaper granskas och synas. Men rädslan att göra fel är något som behöver belysas och vändas till något positivt. Att en rädsla är en känsla av att bli granskad och att det skulle vara negativt. Att bli granskad och få kritik eller att det man lärt sig

under utbildningen är fel. Inga kunskaper är fel kunskaper, däremot är det viktigt att ha en förståelse för hur man använder dom kunskaperna. Annica visar ett ansvarstagande, då hon påtalar sin rädsla att göra fel, vilket också innebär en självinsikt om de egna kunskaperna.

Genom att använda sig av olika lärstrategier ”elever själva använder för att lära ett yrke på arbetsplatsen” (Ferm, m.fl., 2018 s.105), har Annica fått ta del av verksamheten och fått mer ansvar och ökad delaktighet i yrket. Annica har använt sig av lärstrategin där eleven ställer frågan ”varför”, vilket Ferm (2015) säger innebär att vara ifrågasättande och våga ställa frågan varför. Detta kan innebära att eleven är intresserad av djupare kunskaper. Det skapar ett gillande hos handledaren då det upplevs som att eleven har ett intresse för att lära sig yrket.

Under trepartssamtalet uttryckte Annicas handledare ett stort ”gillande” för henne. Han ansåg att Annica tar stort ansvar och har ett tydligt uttalat intresse för verksamheten. Vilket leder till mer avancerade arbetsuppgifter och fler lärande tillfällen.

Annica har ett genuint intresse för verksamheten, vilket hon har visats under arbetet och att hon fått ökat ansvar under APL. Kunskaperna kommer dels från tidigare erfarenheter, men också från den skolförlagda delen av utbildningen där hon tagit till sig kunskaper som hon sedan använder i praktiken.

Anette har varit på olika APL- platser under sin utbildning. Hon har varit på två skolor och avslutar att vara på gym. Anette höll i en aktivitet under APL-besöket och har skrivit loggbok.

Förväntningarna inför APL är att hon ska känna sig välkommen och bli en del i yrkesgemenskapen. Att känna både yrkestillhörighet och yrkesgemenskap är för Anette viktigt.

Den skolförlagda delen av utbildningen har mest givit Anette förståelse för hur man bemöter barn på ett pedagogiskt sätt. Detta är kunskaper som hon får användning av både i skolan och på gymmet. Där hon har APL erbjuds föräldrar att lämna sina barn hos gympersonalen när de själva tränar. Anette ser inte en direkt fördel med att de fått utforma sina APL-uppgifter själva, utan hon tyckte det var bra som det var tidigare, att läraren utformat uppgifterna.

Det positiva med att de fick vara med och utforma uppgifterna var att lära sig hur en uppgift görs som sen ska genomföras. Bedömningen av APL är upp till henne själv om hon anstränger sig så kommer det också ge ett bra betyg och omdöme. Att hålla i en aktivitet för den lärare som kommer ut på besök är jobbigt för Anette, vilket också märktes under APL-besöket. Anette behövde mycket stöttning under sin aktivitet. Hennes roll som ledare växte sig starkare ju längre in i passet vi kom. Anette arbetade mycket under sina APL-veckor med att ta hand om barnen medan föräldrarna tränade. Där hade hon hittat sin roll.

Av loggboken framgår att hon fått pröva på den dagliga driften av verksamheten och att hon bemöter kunder på ett korrekt sätt. Hon har fått lära sig om HLR och kopplar några delar av sitt arbete till den skolförlagda delen av utbildningen.

Anette har under sin APL utvecklat tydliga kunskaper inom yrket. Av intervjun kom vissa nyckelbegrepp fram som var intressanta för vidare analys: medvetenhet om yrkesval, intressen, yrkeskunskap.

Anette valde yrket utifrån intresset i att arbeta på gym. Intresset kan förknippas med att under åk 3 på barn- och fritidsprogrammet läser eleverna många kurser om träning och hälsa. Hon har inte så mycket erfarenhet av gym, men hennes intresse för verksamheten har gjort att hon vågade ha sin sista APL där. Anette säger att hon hoppas att hennes APL ska leda till framtida arbete.

Anette valde att tillbringa stora delar av sin APL inne på ”mini-sats” där hon tog hand om barn medan vårdnadshavare var och tränade.

Anette påvisade en rädsla för att göra fel vid APL-besöket, och hade svårt att förstå varför APL-besöket såg ut som de gjorde, men under APL-besöket vände denna rädsla till mod och hon klarade av uppgiften på ett bra sätt. Hon påvisade yrkeskunskap och sambandet mellan den skolförlagda delen och APL kom till sin rätt.

6.2 Delarna som skapar en helhet

I intervjuerna finns det likheter och nyckelord som kommer att skapa och bilda en helhet. Utifrån syftet och frågeställningarna kommer några begrepp, utifrån resultatet, att bli centrala: relationer, yrkesidentitet och yrkesgemenskap, delaktighet, lärande och praktiska-teoretiska kunskaper.

6.2.1 Helheten

På Skolverkets hemsida står det att en ungdom, som valt att gå på barn- och fritidsprogrammet, ska efter avslutad examen ha kunskaper om,

> ”Kännetecknande för de verksamheter som programmet utbildar för är samverkan, samarbete och kommunikation. För att arbeta med människor krävs bland annat förmåga att lyhört, kreativt och med omdöme skapa optimala förutsättningar för alla människors delaktighet och lärande” (skolverket.se / barn- och fritidsprogrammet).

Mot bakgrund av urvalsgruppens svar är det kanske inte konstigt att relationer är något som ligger dem varmt om hjärtat, då utbildningen bygger på en förståelse mellan olika relationer. Relationer kan finnas på många olika sätt och ha olika betydelse i olika situationer. Att eleverna, som är under utbildning, känner en viss press att skapa goda relationer med sina handledare är något förståeligt, men att det ska vara ett lotteri om på vilket sätt handledaren kan behålla sin professionella yrkesroll, oavsett vem han bemöter, är något oroväckande. För Thor är inte självklart vilken handledare man får och om denne tycker om sin elev. En av de lärstrategier som eleverna använde var att ha en god relation till handledaren och arbetslaget. Detta skulle enligt Ferm, m fl (2018) vara ett sätt att ta till sig av mer kunskaper under APL. Att vara omtyckt skapar och öppnar dörrar till ett annat lärande, ett annat ansvar och en annan arbetsmiljö. Mer avancerade arbetsuppgifter väntar om det finns en större uppskattning för eleven, vilket också visar sig i två av fallen.

Under intervjun poängterar också de båda eleverna vikten av relationer och på vilket sätt de påverkar deras utgångsläge inför APL. Thor och Erik nämner indirekt vikten av att känna sig behövda på en arbetsplats vilket också kan kopplas till Ferms lärandestrategier. Att agera resurs eller skapa ett sammanhang där man är behövd leder till vissa fördelar under APL. Bland annat en lättare väg in i yrkesgemenskapen, men det har också en stärkande roll i form av att hitta en yrkesidentitet.

Utbildningen har som mål att elever som går på programmet ska hitta och utveckla sin yrkesidentitet men också sina yrkeskunskaper.

> ”Arbetsplatsförlagt lärande ska förekomma på alla yrkesprogram. Det arbetsplatsförlagda lärandet ska bidra till att eleverna utvecklar yrkeskunskaper och en yrkesidentitet samt förstår yrkeskulturen och blir en del av yrkesgemenskapen på en arbetsplats. Det arbetsplatsförlagda lärandet kan också ge inblick i företagandets villkor” (skolverket.se / Barn- och Fritidsprogrammet).

Detta sker genom APL och är en av de delar som är svåra att genomföra skolförlagt. De praktiska erfarenheterna är något som måste göras på en arbetsplats, men det krävs en viss teoretisk kunskap för att APL ska genomföras på korrekt sätt. Där är yrkeslärarens roll av betydande vikt och som Ferm m fl (2018) poängterar finns ett ansvar hos yrkesläraren att beröra ämnena yrkesidentitet, yrkesgemenskap, delaktighet. Men också vikten av yrkesgemenskapen, som långsiktigt främjar lusten att lära och lusten att stanna kvar i yrket. Anette hade en önskan innan hon gick ut på APL, vilket var att bli bemött på ett bra sätt, då hon ville att tiden på APL skulle leda till framtida arbete. Detta är något som går som en röd tråd genom intervjuerna, att bli bemött på ett respektabelt sätt. Att handledarna välkomnar eleverna in i yrkesgemenskapen och handleder och vägleder dem rätt i yrket. Det är en intervju som sticker ut, vilket är den med Marcus. Marcus hade inte visat några vidare framfötter och nämnde aldrig under intervjun att han ville stanna kvar i yrket. Uppfattningen och känslan jag får, när jag läser intervjuern,a är att han inte engagerar sig så mycket i APL. Ferm m.fl (2018) skriver att eleverna kommer använda sin utbildning på olika sätt och kommer att ha nytta av de kunskaper och erfarenheter som de besitter på olika sätt. Att nå fullständig delaktighet och yrkesgemenskap är

svårt, och beror på en mängd saker. Annica säger att hon inte vill bli bemött som en PT då hon inte är det, men samtidigt vill hon lära sig av en PT och på så vis få kunskaper om yrket. Att nå fullständig delaktighet och yrkesgemenskap är något sårbart, både hos dem som är anställda på arbetsplatsen, men också hos eleven som gör APL. Lave och Wenger (1999/2001) menar att det inte är helt oproblematiskt. Det kan handla om huruvida eleven ses som en konkurrent eller inte. Detta beror enligt Billett (2001) på vilken status handledaren har i gruppen. Anette, Annica och Andreas har haft föreståndaren för gymmet som handledare under sin APL-period, vilket kan vara en bidragande faktor till deras trivsel och bra bemötande i yrkesgemenskapen. Thor och Erik har valt att återkomma till sin APL-plats för andra året i rad, vilket kan vara ett tecken på deras yrkeskunnande och en säkerhet i sin yrkesidentitet. Även Marcus är återkommande i på sin APL-plats, vilket också har skapat en trygghet hos honom, då han inte prövat någon annan APL-plats. Tryggheten att veta vad som förväntas av honom på APL-platsen gör att han vet vilken roll han har och en fördjupad yrkesidentitet.

Yrkeslärarens roll har förändrats i och med arbetets gång vilket har skapat positiva reaktioner. Elevernas olika kompetenser är en blandning av den yrkeskompetens som finns på programmet och de generella examensmål som programmet utlovar. Precis som Bødtker-Lund et al. (2017) nämner är läroplanerna generella och tolkningsbara, vilket kräver professionalitet för att kunna bryta ner dem till något konkret. Resultaten påvisar denna professionalitet, men också dess komplexitet. Hiim (2013) beskriver denna komplexitet och menar att alla studenter inte får relevanta erfarenheter från arbetslivet. Det saknas APL-platser med den bredd som eleverna bör möta och få möjlighet att specialisera sig inom. En lösning menar Hiim (2013) är ett ökat samarbete mellan den skolförlagda delen av utbildningen och yrkeslivet och elevernas APL. Barn- och fritidsprogrammet, som är en yrkesutbildning, behöver enligt Hiim och Aakerens (2019) ha ett ökat fokus på struktur i läroplanerna, där yrkeskunskaper får lysa igenom som självklara inslag.

Närmare samarbete med arbetslivet, som Hiim (2013) poängterar, ger eleverna fler relevanta APL-uppgifter. Annica upplever att när de själva fick formulera uppgifterna var det lättare att utforma dem så att de passade den valda arbetsplatsen. Det är kanske inte bara samarbetet mellan skola och arbetsliv som behöver förändras, utan även yrkeslärarens tankesätt om APL. Att ställa frågan vilka APL-platser som matchar examensmålen för barn- och fritidsprogrammet och hur kan APL-uppgifterna kan utformas så att de passar de olika arbetsplatserna.

6.3 Hur upplever eleverna relationen skolförlagd teori och APL?

Relationen mellan skolförlagd utbildning och APL är något som framstått som problematiskt under lång tid. Tidigt diskuterades hur denna relation skulle se (Persson Thunqvist, 2018). Betydelsen av relationen mellan skolförlagd utbildning och APL ser olika ut beroende på vilket intresse eleven har för utbildningen. Men också i vilken grad eleven reflekterat över hur den skolförlagda delen av utbildningen påverkar kunskaperna på APL. Det finns vissa förväntningar från yrkeshåll att eleven ska visa vissa kunskaper (Köpsén & Gustavsson, 2018). Detta ställer press på skolan att eleverna är medvetna om vilka kunskaper som förväntas av dem på APL. För att kopplingen mellan den skolförlagda delen av utbildningen och APL ska bli tydligt krävs ett närmare och tätare samarbete mellan skola och yrkesliv, vilket också poängteras i GY11 (Ibid.). Men det finns vissa svårigheter att utveckla detta samarbete och att hitta en balans i utbildningen. Utbildningen får inte övertas av yrkeslivet, men inte heller av den skolförlagda delen, det måste finnas en balans (Persson Thunquvist, 2018). Yrkesläraren kan i större utsträckning ansvara för detta samarbete, men vilken insyn i får eleven då? Eleven måste på ett tydligt och konkret sätt bli mer medveten om vilka kunskaper yrket kräver.

Dagens yrkesutbildning formades under 1900-talet. Yrkesutbildningens historia och komplexitet har funnits länge. Att se relationen mellan teori och APL behöver beaktas, men kan det vara så att yrkesutbildningens historia och på vilket sätt man pratar om yrkesutbildningen hänger ihop med förståelsen för hur yrkesutbildningen är formad. Jag menar, att om man pratar om en yrkesutbildning som något man både lär sig i skolan och på arbetet kanske kopplingen blir tydligare. Några av intervjupersonerna har uppfattat att ”praktik och

praktik och teori är teori", vilket är en föreställning vi måste jobba bort. Att ta in verkligheten i undervisningen var ett förslag på hur den kopplingen kan bli tydligare. Deweys "learning by doing" är något som borde flytta in i klassrummet i den grad det är möjligt. Att eleverna får arbeta mer praktiskt och få en mer praktisk förståelse för yrket, vilket är fullt möjligt om det blir ett tydligare samarbete mellan de olika utbildningsformerna.

6.4 Delaktighet och sambandet skolförlagd utbildning - APL?

Genom ökad delaktighet i APL, så trodde jag att eleven också skulle känna sig mer fokuserad och se kopplingen mellan den skolförlagda delen av utbildningen och APL på ett tydligare sätt. Men så blev det inte. Majoriteten av eleverna såg det som positivt, att de fick möjlighet att utforma sina uppgifter utifrån sin verksamhet. Men några förstod inte syftet och förstod inte alls den kopplingen. Elever, som ansåg att det var bättre att få vara delaktiga i APL, ansåg också att det ut bedömningssynpunkt var bättre att hålla i en aktivitet när jag var på plats. En elev som inte ansåg att det var bättre med delaktighet inför APL, tyckte det jobbigt att hålla en lektion för mig. Det blev för naket och det skapades ytterligare ett moment där eleven skulle prestera och påvisa kunskap. Jag tog bort elevernas "fristad" och tvingade dem att visa vad de lärt sig under den skolförlagda delen av APL.

6.5 Vad påverkar upplevelsen av yrkeskunnande?

Syftet med APL är att eleven ska få kännedom om vilka yrkeskunskaper som krävs för yrket samt få en förståelse för yrkeskulturen och bli en del av yrkesgemenskapen.

Elevernas upplevelse av APL, och vilka faktorer som kan påverka den, så är det: bekräftelse, delaktighet, yrkesidentitet och relation.

En yrkesutbildning har ofta en inkluderande effekt på människor då den ofta leder till en yrkesidentitet. Effekterna av en yrkesutbildning är många och positiva, bland annat genom minskad arbetslöshet. Men den leder också till en känsla av sammanhang (Lagercrantz All, 2017). Känslan av yrkesidentitet skapar en bekräftelse hos ungdomar där det blir påtagligt vilka kunskaper de besitter. Bekräftelse får eleverna genom att få ta mer ansvar i verksamheten och känslan av att vara behövd. Några av eleverna är återkommande på sin APL-plats, vilket de upplever som en bekräftelse på att de "gjort något rätt", att de har visat kunskaper och färdigheter som gör att handledaren och skolan vill att de kommer tillbaka.

Att få känna delaktighet i verksamheten och få utveckla sin yrkesidentitet är också en faktor som spelar roll för hur upplevelsen av APL blir.

Enligt Skolverket (2010) ska barn och fritidsprogrammet träna eleven i specifika förmågor som att vara lyhörd, kreativ och vara delaktig i elevers sociala och pedagogiska situationer. Detta skapar ett sammanhang där eleverna poängterar att relationen till handledaren som viktig. Relationen på arbetsplatsen och att hitta en yrkesidentitet blir också viktigt, det är ju det de formats in i under sin utbildning. Eleverna har också tränats i dessa förmågor genom återkommande APL.

Att skapa en känsla av delaktighet upplever eleverna som en viktig faktor för lärande. Jag skulle säga att genom en väl förberedd handledare och arbetsplats kommer också eleven att kunna tas emot på ett sätt som visar en nyanserad och rättvis bild av yrket. Detta kan ske på olika sätt, men jag tror absolut att om handledaren gått Skolverkets handledarutbildning skulle handledaren vara mer förberedda och veta vilka förväntningar som finns. Genom delaktighet i yrket kommer också en social tillhörighet och en yrkesgemenskap att utvecklas, vilket alla elever vill nå.

Eleverna poängterar också känslan av att det finns en god relation till handledare som något positivt, att det bidrar till en god upplevelse för yrkeskunnande. Många av eleverna har återkommit till samma APL-plats där de känner handledaren. När eleven varit på samma APL-plats blir lärandet en del av vardagen och lärandet sker informellt. Berliner (1992) skriver att ett av kriterierna för att ett informellt lärande ska ske är att det är

någon som står eleven nära som lär ut något. Detta är en viktig tanke för relationens betydelse för lärande under APL. Genom det informella lärandet lär sig också eleven saker de är intresserade av, det finns ett intresse av att kunna vissa saker för att klara av arbetet bättre.

6.6 Aristoteles eller pragmatismen

Pragmatismen tar utgångspunkt i människors vardag och argumenterar för att kunskap ska kunna kopplas till erfarenheter. De erfarenheter eleverna får med sig från den skolförlagda delen av sin utbildning behöver kopplas samman med de erfarenheter de får på APL (Lundgren, Säljö & Liberg, 2014)

Precis som Dewey menar jag att eleven får ökad motivation för skolförlagd utbildning om detta kan relateras och tillämpas på APL (Kroksmark, 2011). Dewey skriver”You teach a child, not a subjekt”, vilket är en nödvändig aspekt av lärande och motivation för att se varje individs behov och förutsättningar för lärande (Lundgren, Säljö & Liberg, 2014, s. 290).

William James (1907 i Lundgren, Säljö & Lidberg, 2014 s.289) var förespråkare för pragmatismen och ställde frågor som ”Vilket värde har kunskapen för det vi gör?” Och ”Vad kan vi göra annorlunda med ett visst slags kunskap?”. Frågorna kan kopplas till den skolförlagda delen av min studie och bör ställas inför planeringen vid moment.

Pragmatismen kan, enligt mig, kopplas till didaktikens tre grundpelare, nämligen Vad? Hur? Varför? Teorin handlar om att tydliggöra att innehållet i en uppgift blir meningsfullt för eleverna när kunskapen kan användas. Ett sätt att tydliggöra elevernas kunskaper är att ställa frågan till eleverna på vilket sätt de kan använda sig av den kunskap de fått till sig av från utbildningen och huru vida de är användbart. På så vis förankras skolförlagd utbildning i APL.

Inom pragmatismen används begreppet ”lärande genom inquiry”. Det är först när vi stöter på problem som vår kunskap behöver användas, ”Vi tänker bara när i konfronteras med ett problem” säger Dewey (Lundgren, Säljö & Lidberg 2014, s. 295). När vi stöter på problem behöver vi kanske ompröva och hitta nya infallsvinklar än tidigare för att hitta svaret (Ibid.).

Detta synsätt på kunskap och bildning motiverar yrkesutbildningens upplägg med APL. Genom användandet av den skolförlagda delen av APL utmanar eleverna den kunskap de fått med sig. Det utmanar eleverna att göra om kunskapen till något eget att få bepröva den kunskapen.

Inom pragmatismen hittar vi bland annat Charles Sanders Pierce (1839–1914), William James (1842–1910) och John Dewey (1859-1952). Jag har valt att göra en redogörelse för Deweys sätt att hantera pedagogiska utmaningar.

När John Dewey skrev sina pedagogiska utsagor ville han ge utrymme för den enskilda elevens fria växt och utveckling. Han ansåg att skolan skulle föras närmre samhället, skolan ska vara samhällets styrdokument både gällande samhällets framtid och gällande elevernas utveckling (Hartman, Lundgren & Hartman, 2004).

Få pedagoger har fått så stor genomslagskraft som Dewey och hans sätt att se på undervisning, bildning, kunskap och lärande. John Deweys tankar om utbildning speglar hans pragmatiska tankesätt och att det mänskliga tänkandet uppfattas som praktiskt och problemlösande, där människans hypoteser ställd mot erfarenheter. Dewey skriver att metoden där hypoteser ställs mot handlade skapar ett forum för kritiskt- och revolutionärt tänkande, vilket leder till att ingenting ska uppfattas som det slutgiltiga eller som den absoluta sanningen (Kroksmark, 2003).

> ”Jag tror att all utbildning innebär att individen får ta del av mänsklighetens sociala medvetenhet. /…/ Jag tror att verklig utbildning endast kan uppnås genom att barnets begåvning stimuleras av de krav som ställs i den sociala situation där de befinner sig”. (Hartman, m.fl., 2004, s.46).

Dessa krav gör att barnet stimuleras till att agera som medlem av den sociala grupp han befinner sig i (Ibid.).

1896 grundade Dewey en försöksskola där han hade möjlighet att pröva sina pedagogiska idéer, och se hur de fungerade i praktiken. Men främst skulle försöksskolan ge svar på en rad olika frågor bland annat: *”Vad kan göras för att skolan skall kunna närma sig hem och lokalsamhälle?”* (Kroksmark, 2003. s.373).

Dewey ser lärande, bildning och utbildning som en del av vår sociala natur, vilket innebär att det inte går att skilja på lärandeprocesser från samhällets förväntningar eller dess uppgifter. Skolan ska därför följa samhällets intressen och där utbildningen ska bidra till att barnen blir goda samhällsmedborgare. På så vis blir skolan en viktig del av samhällslivet (Kroksmark, 2003).

Dewey skriver att undervisningen förbiser de fakto att skolan formar ett samhällsliv.

> ”Den uppfattar skolan som ett ställe där viss information skall ges, där vissa läxor skall läras eller där vissa vanor skall grundläggas. /…/ Barnet måste utföra allt detta med sikte på något annat som skall göras. Allt är bara förberedelser. Resultatet är att detta inte blir en del av barnets livserfarenheter och på så sätt inte i verklig mening fostrande” (Hartman, m.fl., 2004, s. 49).

Dewey skriver att om skolan tar in samhället i skolan, och där samhälle och skola utvecklas tillsammans, blir detta en sporre för eleven där skolarbetet känns viktigt (för att bli en del av samhället). Den sociala miljön och meningsfulla aktiviteter är två viktiga omständigheter som är nödvändiga för att barnet eller ungdomen ska kunna utveckla sina egna förutsättningar i frihet under ansvar.

Varje lektion och varje problem har ett mål, små konkreta mål bli mer greppbara för eleven än stora abstrakta mål. I takt med att eleverna erövrar målen flyttas också skolans mål. Ibland sker det i långsam takt och ibland går det snabbare (Kroksmark, 2003). Han avser också att ”det är lika viktigt att lära sig hur man lär sig som att lära sig det man lär sig” (Kroksmark, 2003 s.375).

Dewey skriver att utbildningsprocessen har två sidor, en psykologisk sida och en social sida, båda sidor är lika viktiga i utbildningsprocessen. Den psykologiska sidan menar Dewey är grundläggande och han skriver att barnets intresse och begåvning ligger som utgångspunkt för all utbildning.

Dewey tror på utbildning som en styrning av social medvetenhet och delaktighet. Social medvetenhet hos barnet är en säker metod för ”social reproduktion” (Hartman, m.fl., 2004. s. 55). Dewey skriver att den sociala gruppen är en stor del av barnets lärande och dess individuella utveckling ”jag tror att man i den ideala skolan finner en sammanjämkning av individualistiska och institutionella ideal” (Hartman, m.fl., 2004 s. 55).

Barnets medfödda egenskaper och intressen, det sociala, det skapande, det upptäckande och det konstnärligt uttryckande barnet är särskilt intressanta hos Dewey. Han menar att skolan är för fokuserad på läromedel och på lärarens uppgift, och menar att barnets förmågor borde ligga i fokus när det gäller kunskapsinhämtande. Det innebär att barnet ska ta sig an skolans uppgifter genom sina egna förutsättningar och förmågor, och där läraren ska leda och uppmuntra barnet att använda sina förmågor vid kunskapsinhämtning (Kroksmark, 2003).

Språket har en stor betydelse för barnets kunskapsinhämtning, innan barnet börjar skolan pratar han om saker som intresserar honom. Skolan i sin tur tar inte tillvara på barnets intressen, utan språket används för skolarbete, vilket Dewey menar är problematiskt och försvårar skolarbetet (Hartman. M.fl., 2004).

Utbildning innebär att individen får ta del av mänsklighetens sociala medvetenhet. En process som påbörjas redan vid födseln, vilket också formar barnets begåvning. Vanor bildas, begrepp lärs in och känslor väcks. Denna omedvetna utbildning innebär att individen sakteligen blir medveten om sin moraliska- och intellektuella tillgångar. Dewey skriver att verklig utbildning endast kan uppnås genom att barnets begåvning stimuleras av den social situation han befinner sig i.

Skolan är en social institution och utbildning är en social process. Skolan är en del av samhället där barnet får kunskaper om människans sociala arv och möjlighet att använda sina egna krafter för sociala syften. Dewey skriver att utbildning ska ses som en process där skolan representerar livet, som de levs nu och ska på så vis vara lika verkligt som om de levs i hemmet eller i annan miljö (Kroksmark, 2003).

Barn behöver praktisera sina impulser och möta på svårigheter, lära känna material, få pröva sitt tålamod, planera och hitta virke. Att omsätta en impuls till handling kräver en nödvändig disciplin och det ger kunskap. Barnets kunskaper blir oundvikliga, när impulsen blir till verklighet tillämpas dess kunskaper och omvandlas till handling. Resultatet blir att barnet får möjlighet att pröva sina ideer och få ny kunskap (Hartman, m.fl., 2004).

Utbildningen ska förbereda barnet för ett framtida liv, vilket görs av läraren genom att låta barnet bestämma över sig själva. Barnets ska fostras så de har tillgång till hela sin kapacitet, vilket ges genom användningen av ögonen, öronen och händerna. Barnets förutsättningar ska ligga till grund för dennes praktiska kunskaper, vilket endast kan nås om om man tar hänsyn till barnets intresse och begåvning (Ibid.).

Läraren ska också uppmuntra aktiviteter som är till nytta för samhället och för barnets egen utveckling. Vidare ska läraren hjälpa barnet att upptäcka sina förmågor och intressen så dessa kan användas i framtiden (Kroksmark, 2003). Vidare skriver Dewey att lärarens handlande är avgörande för barnets utveckling,

> ”Om inte lärarens ansträngningar anknyts till någon aktivitet som barnet utför spontant, oberoende av läraren, så blir utbildning något som pressas utifrån” (Hartman, m.fl., 2004).

Det är i tanken om aktivitetens betydelse *Learning by doing* har fått sin genomslagskraft. Det är viktigt att poängtera att det handlar om en kontrollerad form av görande och måste innehålla ett tydligt formulerat behov. Dewey vill att barnet ska vara med och erfara om kunskapsinhämtning. En strukturerad och organiserad form av kunskapsinhämtning kan se ut på följande sätt:

> ”En genuin situation för erfarenheter måste skapas. I denna situation måste ett engagerande problem utvecklas. Eleverna måste samla sådan information som gör det möjligt att angripa problemet på ett fruktbart sätt. De lösningsförslag som eleverna föreslår/ tänker ut, skall de pröva på ett ansvarsfullt sätt. De skall ges möjlighet att pröva hypotesen och själv undersöka om den håller” (Kroksmark, 2003 s.376).

Modell finns inom en rad olika pedagogiker och kommer senare bli progressivismens grundläggande kännetecken.

Anledningen till att jag valt att beskriva Dewey och pragmatismen som avslutning, och inte som teori, är för att Aristoteles kunskapssyn passar bättre in på studien. Pragmatismens erfarenhetsbaserade tankesätt anser jag vara lite vagt för att hålla i en diskussion gällande synen på kunskapsinhämtning.

Men Dewey som behandlar erfarenhetsbaserad kunskap behöver lyftas och beröras i en text som just behandlar detta.

6.7 Tolkning av resultatet

Studiens nyckelord är relationer, yrkesidentitet och yrkesgemenskap, delaktighet, lärande samt praktiska och teoretiska kunskaper. Nyckelorden kommer bilda rubriker för tolkningsprocessen. Tolkningen utgår från resultatet och huruvida orden syns i intervjuerna.

6.7.1 Relationer

I intervjuerna framgår att eleverna har stort behov av att ha en nära relation till sin APL- plats och handledare, vilket är en förutsättning för att APL ska ge goda resultat. En god relation till handledaren gör att eleverna vågar öppna sig och diskutera saker som hänt under APL.

Enligt min erfarenhet är eleverna på barn- och fritidsprogrammet relationsbundna, vilket innebär att de presterar bäst om det finns en relation till personen de ska visa sina kunskaper för. Eleverna uppskattar om det finns en likvärdighet i undervisningen och uppskattar att ha samma lärare som de har en relation till. Under sin utbildning tränas elever i att möta elever och kollegor och skapa goda relationer och det är något som också avspeglas under APL. Relationen till handledaren och den trygghet eleverna har skapat på sin APL-plats verkar vara en viktig faktor för framgång under APL.

Jag ser tydliga kopplingar till en väl genomförd APL och en god relation med handledaren. Tyvärr är detta inget som går hand i hand med eleverna skolgång i övrigt. Detta överensstämmer med Akre och Ludvigsen (1999/2000), som skriver att den personliga kontakten mellan elev och handledare är av betydelse för att ett lärande ska ske. Även Ferm m.fl (2015) ställer sig bakom att relationen till handledare och kollegor är av stor betydelse för en väl genomförd APL. Ferm m.fl (2015) skriver om lärstrategin att bli ”gillad” på arbetsplatsen. Denna strategi skriver Ferm m.fl leder till att eleven får mer avancerade och fler arbetsuppgifter.

En fråga jag ställer mig är hur det kommer sig att eleverna presterar bättre på APL än i skolan,, trots goda relationer i båda miljöerna. Jag spekulerar att det skulle kunna vara så att eleverna har gått i skolan under en lång tid och definierar sig själva som ”duktiga i skolan” eller den eleven som inte presterar teoretiskt. Jag tror inte att det har med förmågan att inhämta kunskap att göra utan snarare vilken identitet eleven har. Den identiteten behöver eleven upprätthålla i skolan, men kan släppa den under APL. En annan orsak till att eleverna presterar bättre under APL än i skolmiljö är att de ser sin APL som ett framtida yrke. Någon som de kan försörja sig på och något som de behöver ha för att börja sitt vuxna liv utifrån. Skolan är för mig en konstruerad värld där man läser olika ämnen som senare ska leda till en generell kunskap om och i mycket. Kunskaperna leder inte till något speciellt, förutom en allmänbildning, vilket eleverna kan ha svårt att förstå nyttan med. Jag tror därför att APL är ett ställe där eleverna kan inhämta kunskap de har nytta av och därför presenterar de bättre där.

En relationsfaktor kan vara att eleverna får arbeta med samma klass som innan. Tre av eleverna arbetar med samma klass som tidigare år, vilket också inger en känsla av trygghet och en möjlighet att bibehålla relationer de redan skapa.

Jag spekulerar i om det kan vara så att eleverna väljer att gå tillbaka till samma APL-plats då de inte orkar skapa nya relationer. Eller är det så att eleverna ser en vinning i att återgå till sin gamla APL- plats då de har större möjlighet att utveckla sina egna kvaliteter och fördjupa sig i sina befintliga kunskaper de har om yrket istället för att bygga nya relationer.

Erik har redan ett förtroende hos handledaren han känner sedan, då finns också möjlighet att få pröva på yrket på riktigt. Detta bekräftas också av Thor som under kommande APL vill utmanas och inte bara göra ”enkla grejer”.

Som yrkeslärare funderar jag på om det faktiskt finns en vinst i att eleven är på samma APL-plats två gånger. Av anledningen att eleven då har möjlighet att fördjupa sina kunskaper på skolan. Eleven har relation till skolan, till elever och till föräldrar och på så vis skapar de en framtid inom yrket.

Flera av eleverna nämner att relationen till handledaren och spelar roll när det kommer till bedömning, och säger att om det finns en god relation finns också bättre förutsättningar till bättre bedömning.

Jag fastnar i tankarna om vilken syn eleverna har på bedömning både under APL och i skolan. Ser eleven en ökad möjlighet till bättre bedömning och betyg om det finns en god relation till ämnesläraren? Har eleverna kunskaper om att bedömning ska ske på objektiva grunder, och att handledaren ska bedöma kunskaper och inte relationer? Min uppfattning av resultatet är att eleverna saknar den förståelsen och att de har en förutfattad mening om att bedömningen sker utifrån den social kompetens de besitter. Det kan vara så att handledaren har svårt att bedöma kunskaper och förmågor och att det då blir lättare att bedöma eleven utifrån sociala faktorer. Handledarutbildningen som skolverket tagit fram är ytterst viktig för dem som ska skriva omdöme om eleverna på APL, som ofta inte har rätt kunskaper att göra en bedömning utifrån de teoretiska kurserna. På barn- och fritidsprogrammet finns elever som är introverta och kanske inte har de samma möjlighet till att få en rättvis bedömning som en elev som är extrovert, om bedömningen endast ska utgå från sociala egenskaper.

Under intervjuerna kunde jag få känslan av att eleverna tror sig vara ”färdigt-lärda”, vilket eleverna underbyggde med genom att dra paralleller till att de varit på samma APL- plats tidigare. Jag vill lyfta att jag tror att den känslan är farlig och jag ser en koppling mellan den känslan och relationen till handledare, skola och

APL- plats. Genom ökat ansvar och att eleven växer in i rollen, kommer också en känsla hos eleven av att bemästra yrket och att de inte finns mer att lära. Det jag vill poängtera är att relationen till handledaren han vara bra och dålig, och att det är viktigt att handledaren vågar fortsätta vara handledare trots att de finns en relation med eleven så eleven kan utvecklas så mycket som möjligt under APL.

För att sammanfatta relationens betydelse behöver alla som väljer att vara handledare ställa sig ödmjuk inför uppdraget. Att våga utveckla elevens färdigheter och kompetens, att vara den som försöker ställa komplicerade frågor om skolförlagd utbildning och APL. ”Utgångspunkten är antagandet att när lärare i samtal synliggör sina yrkesmässiga handlingar, görs de åtkomliga för kritisk granskning, ifråga- sättande och förändring” (Åberg, 2009 s.38).

Relationen mellan elev och handledare kan leda till att handledaren blottlägger sina kunskaper och brister, vilket kan leda till ett befästande hos eleven där han känner sig ha samma eller likvärdiga kunskaper som sin handledare. Vad eleven inte ser är att handledaren har många års erfarenhet av yrket. Handledarens ansvar är att guida eleven genom APL, men också att skapa goda förutsättningar för lärande under APL, vilket görs genom en god relation till eleven.

6.7.2 Yrkesidentitet / Yrkesgemenskap

När jag läser intervjuerna får jag uppfattningen av att de är ivriga att få påbörja sin yrkesmässiga karriär och har under en del år samlat på sig både erfarenheter och teoretisk kunskap som de vill pröva. Intervjuerna ger mig en delad bild av huruvida de vill bli identifierade som sitt yrke. Några av eleverna ville bli identifierade med yrket medan andra inte kände att den hade rätt kunskaper för det. Kunda (refererad i Hagberg & Wahlund, 2015) skriver att den kultur som råder i en verksamhet formar de anställda, vilket innefattar tankesätt och beteendemönster. På detta sätt kan också kulturen fortlöpa. Jag spekulerar att eleverna genom Kundas sätt att se på kultur och verksamhetens påverkan på identitet har dom ingen fri vilja att kunna välja bort identitetsskapande på arbetsplatsen.

Jag resonerar om att yrkesidentitet har med självförtroendet för sina teoretiska kunskaper att göra. Eleverna som inte ville bli identifierade med sitt yrke kanske upplever sig ha brister i de teoretiska kunskaperna. De elever som inte kände att de hade rätt kunskaper för att identifiera sig med sitt yrke arbetade uteslutande på gym och eleverna som ville identifieras med sitt yrke arbetade på skolan som fritidspedagog och elevassistent. Eleverna har valt att gå ett barn- och fritidsprogram med inriktning mot fritid och hälsa, men grunden i programmet ligger ändå i skolans värld och arbete med barn i grundskolan. Jag tänker att det kan vara en av anledningarna till att de inte upplever sig ha rätt kunskaper.

Människan är en social varelse som skapar en identitet tillsammans med andra människor. Berger och Luckmann (2011) beskriver att individer kan ingå i olika verkligheter beroende på vilken social kontext de befinner dig i. Vilket elever som avsäger sig yrkesidentitet inte fått förståelse om. Det är viktigt att eleverna förstår att när man går till arbetet så förväntas man vara och agera på ett visst sätt. Den rollen är viktig att träna på under APL för att senare kunna utvärdera och utveckla.

Berger och Luckmann (2011) skriver att roller beskriver hur individer skapar en gemensam verklighet och att genom roller skapas också olika typer av identifikationsmönster genom de olika förväntningar som finns på olika roller. Detta skapar en social ordning där individens attityd förväntas överensstämma med de övriga gruppmedlemmarnas.

Jag får uppfattningen av att det är en svår fråga huruvida man ska identifiera sig med ett yrke. Framförallt eftersom eleverna inte kommit ut i arbetslivet än, de har bara mött arbetslivet som studenter och inte som arbetstagare. Att ens identitet ska ifrågasättas och bli något annat är kanske något eleverna inte funderat kring, vilket gör att den frågan är svår att besvara. Att skapa en yrkesidentitet är en komplex uppgift och Karlsson (2010) menar att yrkesidentitet kan ses ut två synvinklar, dels en organisationsbaserad identitet och dels en uppgiftsbaserad identitet. Den organisationsbaserade identiteten identifieras av gemensamma målsättningar

och värderingar och den uppgiftsbaserade identiteten kopplas samman med arbetsuppgifter och yrket (Karlsson, 2010). Karlssons resonemang om de olika yrkesidentiteterna skapar också en komplexitet för eleverna att försöka hitta vilken identitet som passar dom. Detta är en process som eleverna behöver få stöttning i och få möjlighet att träna på under APL.

Skolverket skriver att arbetsplatsförlagt lärande ”handlar också om att eleven ska förstå yrkeskulturen och bli en del av yrkesgemenskapen på en arbetsplats för att utveckla en yrkesidentitet” (Skolverket, 2011a). Likt Skolverket anser jag att yrkesidentitet och yrkesgemenskap bygger på varandra.

Skolverket skriver att yrkesgemenskap ska vara en del av syftet på APL. Jag anser att begreppet yrkesgemenskap behöver ses över och tydliggöras på ett mer konkret sätt både på den skolförlagda delen och på APL. Vilket Ferm m.fl (2018) nämner som en viktig faktor för att eleven ska stanna kvar i yrket.

Att ingå i en yrkesgemenskap skapar en större mening och sammanhang där eleven och för yrket. Gemensamma åsikter och ståndpunkter blir grogrunden för att bli en del av yrkeskåren. Ferm m.fl skriver att elevernas yrkesgemenskap är viktigt då eleverna får ökat yrkesläsande vid ökad grad av yrkesgemenskap. De elever som också uppvisar förväntat beteende har också lättare att uppfattas som en resurs på arbetsplatsen, vilket i sin tur leder snabbare in i yrkesgemenskapen (Ibid).

Jag upplever att eleverna har en bättre förståelse för innebörden av begreppet yrkesgemenskap än yrkesidentitet. Vad de beror på kan jag bara spekulera kring och jag landar i att det har med just begreppen identitet och gemenskap att göra. Som jag tidigare nämnt tror jag att identitetsbegreppet och att ingå i en roll har en underbyggd mening som eleverna inte riktigt har förståelsen för. Vägen till yrket går genom yrkesgemenskap och känslan av att hitta en grupp som man trivs med och kan identifiera sig med. När begreppen delas upp infinner sig en komplexitet hos begreppet yrkesgemenskap och innebörden blir diffus, men om den sätts i ett sammanhang tillsammans med yrkesidentitet får begreppet en klarare mening.

Under intervjun säger alla elever att de vill ingå i en yrkesgemenskap och att de är en viktigt del av att trivas på sitt arbete.

Flera elever återgår på samma APL-plats vilket ger dem en ökad förutsättning för att komma in i och bli en del av den redan befintliga yrkesgemenskapen. Det finns alltid risker med att släppa in nya medlemmar i en grupp och gemenskap. Risken är att eleverna tar över någon annans roll, vilket då inte gör de självklart att man som elev ska få lov att tillföra yrkesgemenskapen. Det bekräftas av Lave och Wenger (1999/2000), som skriver att det inte är helt oproblematiskt att ta sig in i en yrkesgemenskap där makt och identiteter kan skapa svårigheter till delaktighet i yrkesgemenskapen. Men det är tydligt att det finns ett behov från eleverna att bli en del av något större och att få en större mening med arbetet. Kollegorna är en del av arbetet och trivsel på en arbetsplats. Det är därför av största relevans att eleverna får möjlighet att ingå i denna gemenskap.

6.7.3 Delaktighet

Med delaktighet avser jag i samstämmighet med Skolverket (2015) elevers inflytande över beslutsprocesser (Skolverket, 2015a, s. 9).

Under studiens gång får eleverna vara delaktiga på många olika sätt och har stort inflytande över sina studier. Innan eleverna går ut på APL har de möjlighet att påverka de uppgifter som de ska utföra på APL. De får utforma och anpassa uppgifterna utifrån den verksamheten de ska vara på. Några av eleverna såg det som positivt att de fick vara delaktiga under den processen, sedan fanns det någon som inte riktigt uppskattade eller såg någon mening med att de var dom som utformade sina egna uppgifter. Skolverket (2015a) skriver att,

> ”Genom delaktighet och inflytande involveras eleven i undervisningen och motivation, ansvarstagande och lärande växer. Sambandet mellan delaktighet och inflytande och lärande och ytterst kunskapsresultat, är centralt i skolan” (Skolverket, 2015a, s.7).

Studien visar att flertalet av eleverna kände en ökad motivation till sin APL och till sina uppgifter då de fick en större delaktighet över dess utformning. Min förhoppning var att eleverna skulle få större förståelse för

uppgifternas syfte och på så vis få en djupare kunskap om uppgiftens syfte. Eleverna nämner i resultatet att de fått en ökad kunskap om hur en uppgift utformas. Att arbeta med delaktighet i skolan är en central del av skollagen men grundas även i artikel 12 FN:s barnkonvention,

> ”Konventionsstaterna ska tillförsäkra det barn som är i stånd att bilda egna åsikter rätten att fritt uttrycka dessa i alla frågor som rör barnet. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad” (Barnkonventionen artikel 12).

Även Utbildningsdepartementet (2002) påtalar betydelsen av ökad delaktighet och skriver att det finns olika skäl till varför det är viktigt. Utöver den mänskliga rättigheten till att få inflytande över det egna lärandet och ökad motivation skriver Utbildningsdepartementet att det handlar om att få lov att synas och få sina åsikter respekterade. Den demokratiska innebörden blir viktig när eleverna får vara delaktiga i lärandeprocessen.

Jag som lärare har ett stort ansvar för att se till att eleverna får möjlighet att vara delaktiga i sin utbildning. Jag spekulerar i att de elever som uppskattar att vara delaktiga har en djupare förståelse för kunskapsbildning än de elever som inte uppskattade delaktighet. Med det menar jag att de elever som inte uppnådde delaktighet kanske inte heller varit lika delaktiga under utbildningen, och saknar därför kunskaper och erfarenheter som gör att de uppskattar friheten att själv bestämma. De elever som uppskattar delaktighet är också mer förberedda på att ta det ansvar de innebär att vara delaktiga under sin utbildning och har en djupare förståelse för den frihet det innebär. Ax Mossberg (2008) belyser vikten av att elever får möjlighet att ta del av och utföra kvalificerade arbetsuppgifter, vilket leder till bättre yrkeskunskaper. Hon skriver också att för att eleven ska lära sig hantera olika situationer i verksamheten krävs att eleven deltar och lär sig hantera nya och mer komplicerade arbetsuppgifter.

Detta överensstämmer med Dewey (2004) som skriver att skolan är en social arena där ett demokratiskt arbetssätt är medel för att skapa goda förutsättningar och möjligheter till ett aktivt handlande i samspel med andra. Detta är intressant ur ett lärandeperspektiv.

Under APL fick eleverna olika grad av delaktighet och några av dem fick på egen hand ansvara för elevers lärande. Jag ser ett mönster i att delaktighet och ansvarstagande går hand i hand. Ferm m.fl (2018) skriver om elever som själva fått ansvara för sin arbetssituation. Om eleverna ville arbeta med vissa arbetsuppgifter så var det upp till dem själva att hitta dessa. Den uppfattningen får jag inte av eleverna jag intervjuat, däremot får jag uppfattningen att vilken grad av delaktighet de önskar är upp till dem själva. Ansvarstagande är en lärstrategi som Ferm m.fl (2018) menar att eleverna använder sig av för att ta till sig av yrkeskunskaper, vilket omfattar bland annat delaktighet på en arbetsplats. En ökad delaktighet i APL-platsens verksamhet och bland yrkesgemenskapen leder mer eller mindre automatiskt till en ökad känsla av ansvar. Selberg (1999) skriver att elevernas ansvar ökar, och därmed också deras delaktighet, om de får möjlighet att välja uppgifter.

Eleverna beskriver att de fått undervisa på egen hand och ansvarar för olika delar av sin verksamhet. Ferm. mfl. (2018) skriver att elevernas delaktighetsgrad spelar stor roll för lärande och möjlighet att lära sig yrket.

Jag spekulerar i att de beror på deras driv att vilja utvecklas i verksamheten och vara en del av yrkesgemenskapen och att få en yrkesidentitet. Elever som inte visat hela sin potential och blivit delaktig i verksamheten har inte heller fått lika mycket ansvar.

6.7.4 Lärande

Lärande sker både genom den skolförlagda delen av utbildningen och genom APL, vilket synliggörs i resultatet. Några elever har svårt att nämna kunskaper som de använder sig av på APL, men alla kan relatera någon teoretisk kunskap till APL. Eleverna säger under intervjuerna att ”praktik är praktik och teori är teori”, men gemensamt för resultatet är att eleverna lyfter fram att de lärt sig hur de ska bemöta olika människor i olika situationer.

I yrkesutbildning och yrkeskunnande talas ofta om det livslånga lärandet, vilket är ett ständigt pågående lärande både formellt, informellt och icke-formellt (Lagercrantz All, 2017). Några av eleverna har valt att åter-

vända till samma APL- plats, vilket kan vara en bra strategi då eleven får möjlighet att fördjupa sina kunskaper och sitt lärande. Detta styrks av Lagercrantz (2017) som skriver att det livslånga lärandet kan också betyda att någon människa utvecklar sina yrkesmässiga kvalifikationer och fördjupar den kunskap man redan besitter (Lagercrantz All, 2017).

Eleverna blir aktiva aktörer för sin egen utbildning, vilket tar sig i uttryck i det egenansvar eleven har för sin utbildning (Ferm m.fl, 2018). Eleverna har på APL visat olika teoretiska kunskaper och förmågor. Det finns några gemensamma centrala delar som eleverna visat under APL, såsom användning av samtal som redskap i kommunikationen, yrkesroll och ledarskap, samarbete i arbetslag, samverkan med andra yrkesgrupper och verksamheter, hur individer, grupper och det sociala sammanhanget påverkar och påverkas av ledaren, interaktion och kommunikation och möten med människor, skapande av tillgänglighet för människor med funktionsnedsättningar inom verksamheter.

När jag ser dessa centrala innehåll så blir studien mer självklar. Delarna synliggör elevernas delaktighet, yrkesgemenskap, yrkesidentitet, förmåga att kommunicera och samarbeta samt skapa förutsättningar för olika individer i olika situationer, det bli så självklart att det är de skolförlagda delarna de fått med sig till APL.

Elevernas sätt att prata med kollegor, föräldrar och skolelever är något som de har de lärt sig under den skolförlagda delen, och som de sedan fått möjlighet att praktiskt använda sig av under APL. De gemensamma delarna är vad barn- och fritidsprogrammet handlar om, att kunna samverka med kollegor i olika verksamheter och att skapa relationer till de människor de möter. Detta kan knytas av till det livslånga lärandet som handlar om att ha en funktion, där människor tar tillvara på sin kompetens för att vara anställningsbara. Detta sätt att se på det livslånga lärandet innebär ett sätt att forma flexibla och anpassningsbara människor, vilket också ger människorna egenmakt att förvalta sin utbildning på bästa sätt. På individnivå innebär detta att man behöver vara kreativ för att uppnå en form av anställningsbarhet (Lagercrantz All, 2017).

Det livslånga lärandet är också en del i den sociala utvecklingen och på så vis också en del av den informella utbildningen (Reischmann, 2014).

Det finns ett centralt innehåll i intervjuerna, nämligen människors interaktion, gruppens och det sociala sammanhangets betydelse för lärande, det pedagogiska ledarskapet, det sociala sammanhanget och gruppens betydelse för lärande, människors olika levnadsmiljöer och levnadsvillkor, hur till exempel genus, klass etnicitet, familj, generation, funktionsnedsättningar, arbete och fritid påverkar människors levnadsvillkor, fritid och idrott för människor med funktionsnedsättningar samt vanligt förekommande arbetsuppgifter vid drift och underhåll av fritids- och friskvårdsverksamheter.

Vad det beror på att inte alla uppnådde det centrala innehållet kan jag bara spekulera kring och menar att de har med fördjupade kunskaper att göra. Kan det vara så att eleven som inte nådde de delarna varit frånvarande under den skolförlagda delen av utbildningen? Ja, de skulle kunna vara så. Det krävs fördjupade kunskaper och förståelse för att kunna uppnå alla de centrala delarna av kurserna. Resultatet av elevernas uppnådda kunskaper och färdigheter är en kombination av APL- platsens tillgänglighet och mottagande av eleverna, och kraven från den skolförlagda delen av utbildningen. Jag ser att det finns ett centralt innehåll, hjärt- lungräddning med defibrillering och första hjälpen vid akut skada och sjukdom, som gagnar de elever som gjort sin APL på ett gym. Där ingår kunskaperna på ett annat sätt än vad de gör på en skola. Det är en kunskap som lärs ut under den skolförlagda delen av utbildningen men en kunskap som kommer väl till användning på APL.

Elever som väljer barn- och fritidsprogrammet har stort mod. De får redan i ung ålder pröva på att vara förebild och vuxen i en miljö de befunnit sig i under många år, men nu i en ny roll. De går ut på APL när de är 16 år och ska plötsligt stå på andra sidan undervisningen och ta tillvara på alla de kunskaper de tillägnat sig under sina år i skolan. De behöver utvecklas och tvingas bli vuxna för att på ett professionellt sätt kunna möta barn, kollegor och föräldrar. Deras yrkesidentitet utvecklas tillsammans med kollegor. I arbetslivet ställs andra krav på ungdomar än vad de möter i skolan. På en arbetsplats behöver de komma i tid, ha kläder som passar för årstiden, ha ett vårdat språk och inte vara tillgängliga på telefon hela tiden. Genom APL är

det många elever som möter barn som far illa, vilket gör att de behöver bli vuxen i dessa situationer. Det är många elever som återvänder till den skolförlagda delen av utbildningen med ny energi och ett sikte på att klara sin utbildning.

Gör nytta, känner sig kompetenta, passar inte in i skolans fålla. Beskriver att ta hand om elever. Visar på kunskaper viss stolthet.

Relationer skapar förutsättningar som kan leda till arbete efter avslutade studier. Skulle det kunna vara så att elever med bättre relation till sin handledare och APL- plats i större utsträckning får arbete efter avslutade studier? Ja, de skulle kunna vara så. En god relation öppnar upp för ett lyckat samarbete kollegor emellan. Relationen får en avgörande roll i en sådan situation, framförallt där eleven fått visa vem han är och vilka kunskaper och kapacitet han besitter. Relationen skapar en delaktighet i arbete, och jag skulle påstå att ökad delaktighet också ger ökade möjlighet för mer avancerade arbetsuppgifter. Delaktighet bygger på förtroende, vilket ges när eleven får visa sina kunskaper.

Jag skulle vilja påstå att nyckelorden i studien hänger samman och om eleven besitter alla delar finns goda förutsättningar för arbete efter avslutade studier. Att få ett arbete inom utbildningens ramar bör vara elevernas mål. Det visar sig också i studien att APL är en plattform för att få en helhet och skapa goda förutsättningar för en karriär inom utbildningens arena.

De elever som inte påvisade något vidare engagemang för de skolförlagda studierna, men som ändå gjorde bra ifrån sig på APL visar vikten av social kompetens och ett intresse för arbetet. Skulle det kunna vara så att de elever som inte är motiverade att studera borde ha gått ett lärlingsprogram inom barn- och fritidsprogrammet? Huruvida de eleverna borde gå ett sådant program kan jag bara spekulera kring och alternativet känns rimligt med tanke på studievana och studiemotivation. Att de elever istället får möjlighet att ha halva utbildningen på APL skulle öka deras möjlighet att få ett arbete inom utbildningens ramar, trots färre skolförlagda kunskaper.

Jag tror att elevgruppen som väljer barn- och fritidsprogrammet kan delas upp i två kategorier, dels de som är studiemotiverade och vill studera vidare inom ämnet och dels de elever som inte är studiemotiverade, men vill arbeta med barn och ungdomar. Jag funderar varför de eleverna behöver gå samma väg och varför det i dagsläget inte finns, på den skola som studien utgår ifrån, valmöjlighet att ha mer APL och mindre skolförlagd utbildning.

6.7.5 Resultat av förbättringsprocessen

Utifrån mitt perspektiv blev förbättringsprocessens delar som tänkt. En djupare förståelse för elevens prestation under APL blev möjlig i och med att eleven höll en aktivitet vid besöket. Genom att besöka eleven under en längre tid gavs också möjlighet att få en uppfattning av huvuvida eleven kommit in i yrkesgemenskapen på arbetsplatsen. Många av eleverna påvisade en trygghet under APL- besöken och visade gärna upp verksamhetens olika delar. Genom att jag som yrkeslärare tar mig tid att vara med i verksamheten en längre stund visar jag att kopplingen mellan skolförlagdutbildning och APL är av största viktig samt att det ges möjlighet att elevens alla kunskaper inte bara de teoretiska. Jag upplevde att jag fick en större förståelse för på vilket sätt eleven kommer klara yrket efter avslutade studier.

Jag upplevde att eleverna var stolta över sin kunskap och gärna visar upp vad dom lärt sig. Några elever tyckte det var jobbigt att visa praktiska kunskaper för mig. Jag reflekterade över det och tror att det kan bero på en ovana att bli bedömd av mig i praktiska moment. Jag kommer hädanefter att besöka eleverna på detta sätt framöver från årskurs ett, min förhoppning är att detta sätt att besöka eleverna ska bli ett naturligt inslag av utbildningen.

Den andra förbättringsprocessen var att eleverna skulle i ett tidigare skeende ta kontakt med sin APL-plats. APL-platsernas respons har varit positiva till att kontakten sker tidigare, det har då funnits mer tid för eleven att besöka APL-platsen innan APL börjar. Jag upplever att eleverna också tyckt att det varit bra då de fått kontakt med sin handledare tidigt vilket annars kan vara ett orosmoment för eleven.

Den tredje och sista förbättringsprocessen var att eleven i större grad skulle vara delaktig i att skapa egna uppgifter, vilket mottogs på olika sätt. Jag som yrkeslärare såg att eleverna fick en ökad förståelse för uppgiftens innehåll och innebörd. De jag kommer att göra annorlunda inför nästa år är att eleverna ska skapa individuella uppgifter. Jag tror att detta gör att eleven på ett tydligare sätt kan forma uppgiften utifrån den APL- plats han ska vara på och att kopplingen mellan APL och skolförlagdutbildning blir ännu tydligare.

6.8 Avslutande ord

Under arbetets gång har jag fått förståelse för det arbetsplatsförlagda lärandets komplexitet och förståelse för vad eleverna anser vara viktigt för att de ska få de bästa förutsättningarna under APL. Förberedelserna inför APL och att prata om begrepp och identitet är väsentligt för att senare finna yrkesgemenskap och utveckla sin yrkesidentitet. Det är av största vikt att lägga tid på att prata yrkesetik, vad som förväntas av eleverna på APL. Eleverna har begränsade erfarenheter av APL och av yrkeslivet. För att kunna studera detta vidare skulle man behöva större kunskaper i psykologi, för att kunna förstå vad som motiverar eleven att lära under APL, men också för att fortsätta att studera relationen mellan den skolförlagda delen och APL.

Vidare vore det intressant att studera hur elevens yrkesidentitet förändras under utbildningens gång och vilken nytta de ser med den skolförlagda delen av utbildningen.

Studien har gett mig insikten och förståelsen för elevers komplexa studiesituation, deras flexibilitet och deras förmåga att anpassa sig till olika situationer. Elevernas förutsättningar för en god APL ligger i händerna på någon annan, handledare, kollegor, arbetsplatser, lärare och huvudmän. Att eleverna ska få en god APL kan vara avgörande för vilken start de får i yrkeslivet.

Jag har fått en större förståelse för hur jag som yrkeslärare kan skapa bättre förutsättningar för, och inkludera dem mer i, sin egen utbildning genom ökad delaktighet. Delaktigheten har påvisat en splittrad elevkår där någon inte är redo för den frihet delaktighet innebär medan andra står och väntar på att få bli mer delaktiga och för att få visa sina kunskaper. Som yrkeslärare behöver jag tänka mer på att släppa lite på kontrollen och lita på att eleverna kan bära ansvaret det innebär att i större grad vara delaktiga under APL och lita på att jag har den kompetens som behövs för att kunna bedöma elevernas kunskaper, trots att de visar sina kunskaper på olika sätt.

Relation är ett ord som fått en betydande roll i studien vilket har fått mig att reflektera över vikten av goda relationer. Jag har börjar fundera över hur jag kan hjälpa eleverna att skapa goda relationer till handledare på APL. De arbetet har jag redan påbörjat och värnar mer om personlig kontakt med handledare, och att eleverna i större utsträckning ska känna att de får en bra relation till sin handledare. Jag har sett resultat av denna förändring och kommer fortsätta utveckla detta arbetssätt.

6.9 Vidare forskning

Under min masteruppsats har jag kommit i kontakt med forskningsområden som tidigare inte varit bekanta för mig. Ett av dem är AIL, arbetsintegrerat lärande.

> ”Genom AIL tillämpas en mängd olika vägar för studenter att pröva sina kunskaper. Det kan ske genom perioder av verksamhetsförlagd utbildning, Co-operative Education, studentmedarbetarskap, projektarbeten, fältstudier, mentorskapsprojekt eller i annan form. AIL är ett sätt att överskrida idén om att den vetenskapliga teoretiska kunskapen hierarkiskt står över kunskaper och handlingar i arbetslivet. I många lärandesituationer som vi möter i vardagen är ett mer gränsöverskridande och integrerat arbetssätt det normala och det funktionella” (Högskolan Väst, läst den 19/4 -21).

Tanken bakom AIL är att stärka studentens praxislärande, vilket kan ses som ett slags vardagslärande och en vardagskunskap. Ett annat begrepp är autentiskt lärande.

För att sätta in AIL i ett sammanhang så har utbildningsväsendet sin pedagogik och arbetslivet sin. Utbildningsväsendet är en del av arbetslivet, vilket innebär att arbetslivet behöver ta hänsyn till nya kunskaper samt

förbättra och utveckla färdigheter. AIL skapar möjlighet för studenten att under sin utbildning möta och bepröva (o)väntade kunskaper i arbetslivet, samt att befästa dessa på djupet. Genom AIL ska studenten lära sig att omsätta den skolförlagda delen av utbildningen, vilket innefattar abstrakta begrepp, till ett konkret verksamhetsområde (Thång, 2004).

Att utgå från AIL hade varit ytterligare ett perspektiv att förhålla sig till i min studie, men då begreppet kom in i slutprocessen, så valde jag att inte fokusera på det.

En annan idé som väckts hos mig under studiens process är att vidareutveckla APL och huruvida det står sig gentemot den skolförlagda delen av en utbildning. Det vore intressant men också relevant att fördjupa sina tankar om vilken förändring som skett efter GY11. Jag beskriver lite kort i studien om att antagningen minskat till yrkesutbildningarna när GY11 antogs. En relevant fråga är då att ställa sig, varför det ser ut så. Varför väljer många ungdomar bort yrkesutbildningarna och går på studieförberedande utbildningar istället. Ett syfte skulle kunna vara, att undersöka hur relationen mellan APL och skolförlagsutbildning utvecklats eller förändrats i och med GY11.

Referenser

Alvesson, M., & Sköldberg, K. (2008). *Tolkning och Reflektion. Vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod.* Lund: Studentlitteratur.

Alvesson, M., & Sköldberg, K. (2017). *Tolkning och Reflektion. Vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod.* Lund: Studentlitteratur.

Ax Mossberg, M. (2008). *Vardsagslärande Om lärande i ett arbetsmarknadsprojekt*. Akademisk handling, Lindköpings universitet

Barnkonventionen https://unicef.se/barnkonventionen/las-texten#hela-texten Hämtad: 2021-04-30

Berliner, P. (1992). *Tværkulturel psykologi*. I U.P Illeris, Knud (2007). LÄRANDE. Studentlitteratur AB, Lund.

Berger, P. L., & Luckmann, T. (2011). *Kunskapssociologi: hur individer uppfattar och formar sin sociala verklighet.* 3 uppl. (S. Olsson, Övers.) Stockholm: Wahlström & Widstrand.

Billett, S. (2001). *"Learning through work: workplace affordances and individual engagement". Journal of Workplace Learning*, 13(5), 209-14.

Bornemark, J. (2020). *Horisonten finns alltid kvar - om det bortglömda omdömet.* Scandbook, Falun, 2020

Broberg, Å. (2014). *Utbildning på gränsen mellan skola och arbete. Pedagogisk förändring i svensk yrkesutbildning.* Stockholms Universitet, 2014

Bødtker- Lund, D., Hansen, K. H., Haaland, G., Vagle, I. (2017). *Endringsbehov i norsk yrkesopplæring? – Elevers, lærlingers og yrkesfaglæreres erfaringer med yrkesopplæring* i Vg1.

Scandinavian Journal og Vocations in Development. http://dx.doi.org/10.7577/sjvd.2577

Dahlback, J., Hansen, K., Haaland, G. & Vagle, I. (2015). *Yrkesfaglærerens kompetanse i framtidens skole*. I K. H. Hansen, T. L. Hoel & G. Haaland (Red.), *Tett på yrkesopplæring: Yrkesrelevant, tilpasset og samfunnstjenlig?* (s. 89-108). Bergen: Fagbokforlaget.

Fangen, K. (2005) *Deltagande observation.* Stockholm: Liber AB

Ferm. L, Gustavsson. M, Persson Thunqvist. D,. (2018). *Elevers strategier för lärande av ett yrke på arbetsplatsen* I U.P Gustavsson. M,. Köpsén. S, (2018) *Yrkesutbildning - mellan skola och arbetsliv*. Studentlitteratur AB, Lund

Gadamer, H-G. (1960/2004). *Truth and method*. London: Continuum.

Goleman, D. (2008). *Känslans intelligens: om att utveckla vår emotionella kapacitet för ett tryggare och mänskligare innehåll*. I U.P Illeris, Knud (2007). *LÄRANDE*. Studentlitteratur AB, Lund.

Gustavsson, M., & Köpsén, S. (2018). *Yrkesutbildning - mellan skola och arbetsliv*. Studentlitteratur AB, Lund

Gymnasieförordningen SFS 2010:2039

Heide, M., & Simonsson, C. (2011). *Putting co-workers in the limelight: New challenges for communication professionals.* International Journal of Strategic Communication. Vol. 5:4, pp. 201-220.

Hagberg, A., & Wahlund, J. (2015). *Att skapa en yrkesidentitet En studie om organisationers strategier för nyanställda.* (7-49). doi: https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:818388/FULLTEXT01.pdf

Hartman, S., & Lundgren, U., & Hartman, R M (2004). *Individ, skola, samhälle.* Natur & Kultur, Akademisk

Hiim, H. (2013). *Praksisbasert yrkesutdanning*. Oslo: Gyldendal akademisk.

Hjort, S. (2019). *Från tyckare till tänkare* EFFEKTIVA UNDERVISNINGSSTRATEGIER. Natur & Kultur, Stockholm.

Högskolan väst, https://www.hv.se/arbetsintegrerat-larande/ail-for-dig-som-ar-student/ail-och-akademisk-kvalitet-i-utbildningen/ (läst den 19/4-21).

Illeris, K. (2007). *LÄRANDE*. Studentlitteratur AB, Lund.

John Dewey 1859-1952 *Mitt pedagogiska credo* IU.P. Kroksmark, T. (2003) (Red.) *Den tidslösa pedagogiken* (s.371-379). Studentlitteratur AB, Lund.

Karlsson, A. (2010). I moderniseringens skugga? *Om förändring och identitet i två administrativa serviceyrken.* Göteborg: Intellecta Infolog. https://gupea.ub.gu.se/handle/2077/21951

Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun.* Studentlitteratur AB, Lund

Kroksmark, T. (Ed.). (2003). *Den tidlösa pedagogiken*. Lund: Studentlitteratur.
Kroksmark, T. (Ed.). (2011). *Den tidlösa pedagogiken*. Lund: Studentlitteratur.
Lagercrantz All, K. (2017). *Delaktighet- och lärprocesses i en yrkesutbildning En studie av vuxna elevers erfarenheter av vård- och omsorgsutbildningen inom Komvux.* US-AB, Stockholm.
Lave, J. & Wenger, E. (1999/2000). *Situated learning Legitimate peripheral participation.* Cambridge University press (citerad/refererad i Lagercrantz All, K. 2017)
Lindgren, L. (2014). *Nya utvärderingsmonstret Om kvalitetsmätning i den offentliga sektorn.* Lund: Studentlitteratur.
Lundgren, U. P., Säljö, R., & Liberg, C. (Eds.). (2014). *Lärande, skola, bildning: Grundbok för lärare*. Stockholm: Natur och Kultur.
Läroplan för grundskolan (Skollagen 2010:800) 1 Kap. Skolans värdegrund och uppdrag.
Läroplan för gymnasieskolan (Gy11)
Persson Thunqvist. D, (2018). *Yrkesutbildningen i ett nutidshistoriskt perspektiv* I U.P Gustavsson.
Panican, A, (2021) Mejlkonverastion den 11/4-21
Köpsén. M.S, (2018). *Yrkesutbildning - mellan skola och arbetsliv*. Lund: Studentlitteratur.
Reischmann, J. (2014) *Lifelong and Lifewide Leraning - a Perspective* University go Tennessee, Knoxville Tennessee Research and Creative Exchange. International Adult and Continuing Education Hall of Fame Responsitory.
sá Cavalcante Schuback, Márcia & Ruin, Hans (2006). *Bildning och filosofi – en brevväxling.* Rapport 2006:27 R. Högskoleverket.
Segolsson, M. (2011). *Lärandets hermeneutik - Tolkningens och dialogens betydelse för lärandet med bildningstanken som utgångspunkt.* Books on Demand, Visby. https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:393405/FULLTEXT01.pdf Hämtad: 2021- 05-01
Selberg, G. (1999). *Elevinflytande i lärandet. Institutionen för konst, kommunikation och lärande.* Luleå Universitet, Luleå.
Skolinspektionen (2013). Gymnasial lärlingsutbildning En kvalitetsgranskning av gymnasial lärlingsutbildning. https://www.skolinspektionen.se/beslut-rapporter-statistik/publikationer/kvalitetsgranskning/2013/gymnasial-larlingsutbildning/
Skolverket. Barn- och fritidsprogrammet -ämnesplaner https://www.skolverket.se/undervisning/gymnasieskolan/laroplan-program-och-amnen-i-gymnasieskolan/gymnasieprogrammen/program?url=1530314731%2Fsyllabuscw%2Fjsp%2Fprogram.htm%3FprogramCode%3DBF001%26lang%3Dsv%26p%3Dp&sv.url=12.5dfee44715d35a5cdfa9295
Skolverket (2021). Skolverkets webbaserade apl- handledarutbildning. Hämtad 2021- 03-10 från https://www.skolverket.se/skolutveckling/kurser-och-utbildningar/skolverkets-webbaserade-apl-handledarutbildning
Skolverket (2011a). Gymnasieskola 2011. Stockholm: Skolverket. Hittad på: https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a65942e/1553963779361/pdf2597.pdf Hämtad : 2021-04-28
Skolverket (2011b). *Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskolan 2011.* Stockholm: Fritzes.
Skolverket (2011). Kvalitetsgransknings rapport 2011:2 Arbetsplatsförlagd utbildning i praktiken - en kvalitetsgranskning av gymnasieskolans yrkesförberedande utbildningar
Skolverket (2012). *Skolverkets allmänna råd för bedömning och betygsättning i gymnasieskolan* (2012).
Skolverket (2015a). *Delaktighet för lärande.* Lenanders Grafiska AB, http://ltu.diva-portal.org/smash/get/diva2:1066367/FULLTEXT01.pdf Hämtad: 2021-04-30
Skolverket (2015). *Systematiskt kvalitetsarbete -för skolväsendet*. Skolverkets allmänna råd. Elanders AB, Mölnlycke, 2015.
Skolverket (2016). *Det arbetsplatsförlagda lärandet på gymnasieskolans yrkesprogram Nationell kartläggning och analys av apl-verksamheten utifrån yrkeslärares perspektiv*. Skolverket, Stockholm.

Skolverket (2019). Lärlingscentrum- starta lärlingsprogram https://www.skolverket.se/skolutveckling/anordna-och-administrera-utbildning/anordna-utbildning-pa-gymnasieniva/anordna-utbidlning-gymn/larlingscentrum-starta-larlingsutbildning

Skolverket LATHUND arbetsplatsförlagt lärande, APL, https://www.skolverket.se/publikationsserier/informationsmaterial/2018/planera-genomfor-och-folj-upp-arbetsplatsforlagt-larande

Skolverket (2019). Lärlingsutbildning. Hämtad 2021- 03- 10 https://utbildningsguiden.skolverket.se/gymnasieskolan/om-gymnasieskolan/gymnasieskolans-program/larlingsutbildning

SOU:1992:94 Skola och bildning: huvudbetänkande. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

SOU: 2008:27. Framtidsvägen- en reformerad gymnasieskola. Betänkande av Gymnasieutredningen. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Thurén, T. (2006). *Vetenskapsteori för nybörjare.* Stockholm: Liber AB.

Thång, P-O, (1984). Vuxenlärarens förhållningssätt till deltagarerfarenheter. En studie inom AMU. Göteborg 1984.

Thång, P-O. (2004). *Om arbetsintegrerat lärande.* I U.P Theliander, J. Grundén, K. Mårdén, B. Studentlitteratur: LUND

Thång, P-O. (2004 *Arbetsintegrerat lärande (s. 13-34).* Studentlitteratur: Lund

Utbildningsdepartementet (2002). Skollag för kvalitet och likvärdighet. SOU 2002:121. Statens offentliga utredningar. 1999 års skollagskommitté, Regeringskansliet, Stockholm.

Vetenskapsrådet. *Forskningsetiska principer inom humanistisk- samhällsvetenskaplig forskning.*

Vikström, B. (2005). *Den skapande läsaren Hermeneutik och tolkningskompetens.* Lund: Studentlitteratur.

Webbinarium med Alexandru Panican 10/12 -20- Svenska gymnasial yrkesutbildning - *en framgångsfaktor för en effektiv övergång från skola till arbetsliv eller kejsarens nya kläder?*

Willingham, Daniel T. (2009). *Why dosen't students like school?: a cognitive scientist answer questions about how the mind works and what it means for your classroom.* San Francisco, Calif.: Jossey-Bass

Wyszynska Johansson, M. & Henning Loeb, I. (2015). Yrkeselevers erfarenheter om bedömning och återkoppling - kritiska röster från barn- och fritidsprogrammet. *Forskning om undervisning och lärande, 14,* 6-23. http://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A845544&dswid=676

Åberg, K. (2009) Karin Åberg 2009. *Anledning till handledning. Skolledares perspektiv på grupphandledning.* ARK-Tryckaren AB, Huskvarna. Hämtad från https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:290823/FULLTEXT01.pdf

Ödman, P.-J. (2007). *Tolkning, förståelse, vetande. Hermeneutik i teori och praktik.* Stockholm: Norstedts Akademiska Förlag.

Bilagor

Bilaga 1 - APL-utvecklarutbildning

Utbildningsplan för APL- utvecklarutbildningen,
https://www.edu.su.se/polopoly_fs/1.462161.1573457201!/menu/standard/file/Utbildningsplan%20VT20.pdf

Bilaga 2 - Intervjufrågor

1. Vilka förväntningar har du på:
    - din handledare
    - samverkan mellan teori och praktik
    - arbetsplats
    - lärare från skolan
2. Vilka förväntningar har du på dig själv under APL?
    -yrkestillhörighet
    -yrkesgemenskap
    -kunskaper (från teori till praktik men även andra kunskaper du har nytta av?)
3. På vilket sätt känner du dig delatik i din APL?
    -känner du att du kan påverka utgången av din APL?
    -uppgifter inför APL
    -bedömningen under och efter APL? (både av handledare och lärare)
4. På vilket sätt kommer loggboken hjälpa dig i din kunskapsutveckling?
5. På vilket sätt upplever du att du är förberedd för att möta yrket?
6. Känner du en tydlig koppling mellan teori från skolan till yrkesliv? På vilket sätt isf. Om inte vad saknar du?
7. Upplever du att läraren som sätter betyg har tillräckliga kunskaper om din prestation på APL och din utveckling under APL?

Bilaga 3 - APL-uppgift

Barn- och Fritidsprogrammet

Kurser: *Fritids- och friskvårdsverksamheter*
Kursmål som ska genomföras under APL-perioden välj en av uppgifterna nedan:
- Bestämmelser och praxis när det gäller arbetsmiljö, säkerhet och yrkesetik
- Marknadsföring och försäljning av tjänster och varor
- Skapande av tillgänglighet för människor med funktionsnedsättningar inom verksamheter
- Kundbemötande utifrån service och värdskap.

Uppgift 1:
Bestämmelser och praxis när det gäller arbetsmiljö, säkerhet och yrkesetik.
Utifrån ovanstående centralt innehåll i kursen ska du observera hur pedagoger agerar i vissa situationer. Vid varje situation är det viktigt att du dokumenterar situationen och dina funderingar på hur pedagogerna agerade i följande situationer:

1. Hur bemöter pedagogerna föräldrar/ kunder? Förklara i vilka situationer du upplever att pedagogerna bemöter föräldrarna/ kunderna på olika sätt.
2. Hur hanterar pedagogerna arga och missnöjda föräldrar/ kunder? Förklara hur pedagogerna hanterar arga eller upprörda föräldrar, och ge förslag på förbättringar.
3. Påverkar personlig relation, ekonomi, etnicitet eller kön hur pedagogerna bemöter någon. Ställ frågan till en eller flera pedagoger och fundera och resonera över deras svar.

Uppgift 2:
Marknadsföring och försäljning av tjänster och varor
Utifrån ovanstående centralt innehåll i kursen ska du ta reda på, och undersöka hur er arbetsplats arbetar med marknadsföring.

Uppgift för er som är i annan verksamhet:
1. Beskriv tre olika tjänster och/ eller varor som din verksamhet säljer. Hur marknadsförs dem? Vad hade hänt om den inte marknadsfördes?

Uppgift för er som är på skola:
1. Hur marknadsförs er verksamhet? Undersök hur föräldrarna tänkte när de valde skola/ förskola. 2. Glöm inte att redogöra för vilka frågor du ställde till föräldrarna för att ta reda på svaren.

Uppgift 3:
Skapande av tillgänglighet för människor med funktionsnedsättningar inom verksamheter
Utifrån ovanstående centralt innehåll i kursen ska du observera och intervjua pedagoger för att kunna besvara följande frågor:

1. Hur arbetar verksamheten med funktionsnedsättning?
2. Vad erbjuder verksamheten för stöd för de barn som har en funktionsnedsättning?
3. Hur många specialpedagoger finns det i skolan?
4. Hur anpassar verksamheten dagen för de elever/besökare med funktionsnedsättningar så de kan känna sig "normala"?
5. Vilket stödmaterial finns för de elever/besökare som har en funktionsnedsättning?

Uppgift 4:
Bestämmelser och praxis när det gäller arbetsmiljö och säkerhet

Utifrån ovanstående centralt innehåll ska du undersöka och observera er verksamhets arbetsmiljö.
1. Intervjua skyddsombudet och gå en skyddsrond med denne i er verksamhet. Redogör för vad som ingår i en skyddsrond i er verksamhet.
2. Observera hur er verksamhet arbetar med allmän hygien, exempelvis finns det rutiner när elever/ kunder tvättar händerna?

Bilaga 4 - Trepartssamtal

Underlag vid 3-partssamtal APL Barn och Fritidsprogrammet

_____ _____
Handledares namn Elevens Namn

_____ _____
APL-plats APL-period

I hur hög grad har eleven:	I hög grad	Till viss del	Inte alls
..Deltagit aktivt i barnens aktiviteter			
..Visat intresse och tagit egna initiativ i verksamheten			
…Visat förmåga att bemöta barnen uti-från deras utvecklingsnivå			
…Varit en god och ansvarsfull förebild			
…Visat social kompetens och samarbets-förmåga			

Kommentarer:

_____
_____
_____

Detta vill jag lära mig:

_____
_____
_____

Eleven har visat sina skriftliga uppgifter för handledaren: JA NEJ

_____
Underskrift (datum och namn)

Bilaga 5 - Intervjuerna i sin helhet

Intervjuer med eleverna.

Erik
Vilka förväntningar har du på din handledare på din APL?
”Att hon ska bemöta mig bra”.
Jag var där förra året och tror inte att det kommer att bli några konstigheter denna gången heller. Jag kommer mig trygg där. ”Att hon gör samma jobb som förra året”.

Vad var det för jobb?
Vi hade en bra relation till varandra. Vi kunde skämta med varandra och hon kunde säga till vid behov. Eleven beskriver relationen som ”proffsig och härlig”.

Är relationen det viktiga hos din handledare?
Det tycker jag. Trivs man med sin handledare så vågar man också prata om saker. ”Att komma bra överens är viktigt”.

Vad har du för förväntningar mellan teori och praktik?
Den teoretiska delen gör mig med förberedd. Praktiken blir nästan aldrig samma sak som i teorin.

Upplever du dig förberedd när du går ut på APL?
Ja, eftersom jag varit ute på APL två gånger innan och det är andra gången på samma skola, i samma klass med samma elever. Där man också har skapat en relation innan. Så jag är väl förberedd.

Upplever du att du har dom rätta teoretiska kunskaperna när du går ut på APL?
”Jobbet som fritidspedagog tycker jag är med praktiskt än teoretiskt”. Det gäller att lösa situationerna där. Hur man pratar med barnen på ett korrekt sätt. Jag tycker inte att det behövs så mycket teoretiskt.

Med teori menar jag som kurser du läst. Tycker du att de kurser du läst på skolan gett dig något när du kommer ut på APL?
”Ja, det kan jag känna”.

Har du fått rätt baskunskaper för att kunna gå ut på APL?
Absolut. Jag har fått lite etik, lite hur jag kan bemöta barnen i olika situationer och kunskap om barn generellt. Hur man inleder ett samtal och hur man inleder olika relationer. Enkla grejer.

Vilka förväntningar har du på arbetsplatsen när du kommer ut på din APL?
Att allt ska flyta på.

Vad ska flyta på?
Med lärare och med barnen. Jag skulle vilja ha ett större ansvar på min APL-plats. Kanske ha hand om en liten grupp. Ett ökat förtroende.

Är det något du känner att du kan bygga på eller tycker du att arbetsplatsen ska erbjuda dig det?
Jag får bygga på det, självklart. Jag kan inte gå in och kräva det.

Vilka förväntningar har du på lärare från skolan? (främst APL-lärare)?
Att det finns en bra dialog, att om jag undrar något att du har svaret på det.

Du förväntar dig alltså arr jag ska vara tillgänglig?
Ja, exakt.

Vilka förväntningar har du på dig själv under din APL?
Att det går … bra. (Eleven upplevde detta som en svår fråga och uttryckte det även under intervjun).
Att det är kul, att det går bra med barnen. Att jag har en bra relation med personalen och har kul med dom.
Att jag trivs.

Du återkommer ofta till att relationen på din APL är viktig. Spelar relationen en stor roll på APL-platsen?
Har du en bra relation med dom du jobbar med så jobbar du självklart bättre. Än om du går ut på en arbetsplats där du inte känner dig så trygg. Då speglas det av på dit arbete.

Vilka förväntningar har du på din yrkestillhörighet?
Jag förväntar mig en yrkestillhörighet men inte som dom som har den yrkestillhörigheten. Dom får större ansvar, Men sen får som inte ge mig lika stort ansvar eftersom jag inte är utbildad. Me lite mer ansvar vill jag ha denna gången.

Förväntar du dig någon form av yrkesgemenskap?
Ja det gör jag.

Vilka kunksper förväntar du dig att du har med dig på din APL?
Det är grunderna. Att jag vet ungefär hur jag ska bemöta och agera i olika situationer.

På vilket sätt känner du dig delaktig i din APL? Det har ju gjorts en del förändringar tillexempel så har ni fått göra era APL-uppgifter själva.
I själva jobbet ute på arbetsplatsen så känner jag ingen större delaktighet. Men det blir nog mer egenansvar. Vilket gör att man kanske kommer behöva gå iväg mer från grupperna.

Känner du att uppgifterna vi gjort tillsammans ger en större delaktighet?
Vet inte det är inget jag reflekterat över.

Känner du att du kan påverka utgången av din APL?
Absolut, det gäller bara att visa framfötterna och vad jag vill. Om jag förbereder mig bra blir uppgifterna bra och då kommer det gå hur bra som helst.

Bedömningen under och efter APL, känner dy att du kan påverka den?
”Med lärarna då?”

Ja både med lärare i skolan och handledare på fältet.
Det är klart om jag gör det jag ska göra rätt så blir det en bra utgång av det.
Sen får man prata med handledaren under praktikens gång så hon inte säger det när hon sätter betyget. Att man har en öppen dialog.
”det blir relationer igen, men då blir det en bra utgång”.

På vilket sätt tror du att loggboken kommer att hjälpa dig i din kunskapsutveckling?
Att jag har något att förhålla mig till. Om jag känner mig osäker kan jag alltid titta tillbaks i den.

På vilket sätt upplever du att du är förberedd att möta yrket?
Jag har ju vart ute två gånger innan det är inte något nytt. Det är samma lärare, samma klass och jag har skapat en trygghet där.

Så du ser kontinuiteten att få komma tillbaks som ett sätt att..
Det är ett bevis på att jag gjort något bra. Om jag hade varit helt värdelös hade skulle jag inte fått komma tillbaks. Redan där finns ett förtroende.

Ser du en tydlig koppling att det finns någon nytta med det du lärt dig ute på din APL?
”Praktik är alltid praktik och teori är alltid teori”.

Men den (teorin) är ju till för att hjälpa er tillexempel att visa hur du kan agera i vissa situationer.
Det är alltid något att falla tillbaks på. Man kan läsa i böckerna om det är något som är osäkert eller om man segrat på ett visst sätt och man är osäker på det-

Upplever du att du har större diskussionsunderlag för att diskutera olika situationer med dina kollegor?
Ja absolut. Teorin har gett min en kunskapsbank.

Upplever du att betygsättande lärare har tillräckliga kunskaper för att kunna bedöma din prestation under APL?
Inte riktigt man får en uppfattning på son skriftliga delarna men gör i ämnet. Alla lärare ser ju inte vad som händer ute på APL. Alla lärare åker ju inte ut på besök. När man åker ut får man en annan bild av hur det går på APL. Man set om handledaren är nöjd och man ser om jag är nöjd.
Så nja.. Men på dom skriftliga delarna så absolut.

Vad skulle du önska att man gjorde?
Knepigt, alla kan ju inte åka ut och bild sig en egen uppfattning.

Lösningen som är i år är bättre, du får en ännu större bild och vidarebefordra den till dom lärarna som inte kommer ut. Man känner av stämningen på et annat sätt när man kommer ut och är med under en längre period.

Tror du att det her en mer rättvis bild?
Absolut det tror jag.

Eriks loggbok
Loggbok
Vilka vanligt förekommande arbetsuppgifter och aktiviteter har jag varit delaktig i?

Vecka 1: Morgonsamlingar, rastvakt, lunch, fritidsaktiviteter och idrott.
Vecka 2: Samma som förra, men fått lite mer ansvar.
Vecka 3: Haft idrottslektion, pyssel. Tagit hand om den killen jag arbetat med.
Vecka 4: Lite här och där befinner jag mig. Jag pendlar mellan klasser det behövs. På eget initiativ går ner till idrotten och håller i innebandy på rasterna osv.

Något nytt jag lärt mig.
Vecka 1: Nej, va på samma skola förra året och är välbekant med arbetsupplägget.
Vecka 2: Nej
Vecka 3: Nej
Vecka 4: Märker att jag blir mer och mer pedagogisk med tidens gång, bekräftelse av att känna mig behövd.

Dessa situationer har jag reflekterat över och diskuterat med handledaren.
Vecka 1: Reflekterat över olika incidenter som hänt under veckan med barnen.

Vecka 2: Om någon konflikt med barnen eller något liknande.
Vecka 3: Några förändringar ska upp och vara med högstadie elever en dag och se hur det är.
Vecka 4: Angående barnet jag ”tar hand om”.

Ge exempel på aktiviteter som utförts i verksamheten som kan kopplas ihop med läroplanen och/eller en pedagogikform/ teori.
Vecka 1: ”Undervisningen ska ge eleverna möjligheter till att prova på olika material, redskap och tekniker för att skapa och uttrycka sig” (Lgr11)
Vecka 2: -
Vecka 3: Likadant som jag nämnt tidigare i loggboken.

Exempel på specialpedagogiska anpassningar. (bemötande, arbetssätt, kommunikation, hjälpmedel, inkludering etc).
Vecka 1: Jag har haft tillexempel hand om en elev där ”special” pedagogiska anpassningar sker. Så som att vi går tidigare till lunchen än resten av klassen. Vi sitter utanför klassrummet och arbetar. Vilket även inkluderar de mest av punkterna.
Vecka 2: Fått upp ögonen för ett barn och jobbar mer med honom vilket är krävande och kul.

Hur har jag arbetat med APL uppgiften.
Vecka 1: Planerat och dividerat med kollega.
Vecka 2: Planerat
Planering åk 1.
- Samling, berättar planen för lektionen.
- Uppvärmning : Ambulanskull, Björnen
- Indiankull
- Kortsamling utvärdering av lektionen.

Utvärdering av lektionen
Jag och M är nöjda över både vår planering och utförande. Men anslut kan vi förbättra några enstaka detaljer, vilket vi ska till nästa lektion. Men lektionens upplägg var väldigt bra. Det handlar mer om att jag och M måste vara mer samspelta. Veta mer att du gör det när jag gör det här. Det är smådetaljer, det leder till en proffsigare lektion.

Utvärdering av lektion 2
Vi körde samma upplägg och tänkte mer på att ha marginal och tid på oss. När vi själva gav oss tiden att göra en proffsigare lektion så smittade det av sig. Vi är nöjda och fick ett bättre flyt under lektionens gång.

Har jag upptäckt något nytt jämfört med föregående vecka?
Vecka 1: Nej eftersom det är min första vecka.

Thor
Vilka förväntningar har du på din handledare på APL?
Att han eller hon ska behandla mig som om jag vore anställd. De är så det har varit när jag har varit där tidigare och det är då jag har lärt mig som mest. Att dom inte bara tagit mig till dom enkla grejerna utan att jag får testa och se om det går, går det så går det. (Utmanad av handledaren)

Vilka förväntningar har du på samverkan mellan teori och praktik? (det du lär sig på skolan konto användningen av APL?)
Jag förväntar mig ingenting av teorin och de jag lär mig på skolan.

Varför?
För att jag lär mig när jag jobbar praktiskt. Jag har inte sett något som jag har kunnat använda mig av på APL som jag lärt mig i skolan. Jag har inte hittat något jag kan reflektera över.
Inget har varit till nytta. Kanske ord, som att man säger inte handikappad man säger funktionsnedsatt osv. Men inga större saker.

Så du upplever inte alls att du har fått någon teoretisk kunskap på skolan som kan vara till nytta på APL?
Säkert något, men inget jag tänker på.

Inte heller en större kunskapsbas över hur man tillexempel hanterar eller resonerar kring olika situationer?
I så fall i genusperpektiv. De har vi pratat mycket om.
Men om jag inte suttit och pratat med dig nu hade jag nog inte tänkt så mycket på det.

Så kan kan inte reflektera över dina kurser och kan ta med dig något annat ut?
Så mycket kommer jag inte ihåg från kurserna.

Konflikthantering? eller hur man är som ledare?
Jag kommer ihåg dom montesorigrejerna vi gjort med dig.
Då har jag tänkt att alla barn lär sig olika och just från dom. Vissa behöver praktik och vissa behöver lyssna.

De låter ju som att du fått med dig en del trots att du inte reflekterat även det.
Jo, omedvetet är det nog så.

De gör ju ände att det finns en form av samverkan, alltså en koppling mellan teori och praktik, eller hur?
Jo, så är det nog.

Men du har inga förväntningar på det du lär sig i teorin och att du ska ha en nytta med den. Utan du separerar mellan teori och praktik.
Ja precis så är det.
jag ser det som en egen grej, praktiken.

Vilka förväntningar har du på lärarna från skolan under praktiken?
Inget särskilt, bara att dom är där och inte försöker styra. Dom ska komma dit och observera och inte försöka styra.

Upplever du att läraren som sätter betyg har tillräckliga kunskaper om din praktik för att sätta ett rättvist betyg?
Jag tycker att det har varit rättvist, men då har undervisande lärare kommit ut. Men jag har ju mitt omdöme också och jag tycker att mitt omdöme har sagt allt.

Jag har haft så bra relation med mina handledare. Jag har inte känt dom innan men vi har skapat bra relationer. och vi har varit ärliga med varandra.

Så relationen är viktig i handledningen?
Ja den är avgörande.

Vilka förväntningar har du på dig själv under APL?
Att jag ska känna mig som att jag gör en nytta. Att jag bidrar med något. Att jag inte bara går av tiden. jag hjälper till och är där för barnen.

Har du några förväntningar på att du ska få någon form av yrkestillhörighet?
Ja, de fick jag redan sist och jag ska tillbaks igen.

Förväntar du dig även att du ska få en yrkesgemenskap?
inte förväntar men det blir bättre om det är så.

Vad blir bättre?
Om jag kommer ini gruppen. Det är inte så lätt att komma in i gruppen när man bara är där i fem veckor speciellt inte när alla andra är typ 30- 40. Man har inte så mycket gemensamt.
Men det blir lättare om man får den gemenskapen.

Känner du dig delaktig i din APL?
Jag får ju välja vad jag ska göra. Så ja. Jag har fått välja var jag ska vara också så det får jag.

Känner du att du kan påverka utgången av din APL?
Ja det är bara upp till mig hur det blir

Känner du att du kan påverka bedömning av APL?
Jag tycker det har varit rättvisa jag har lagt ner min själv och fått en bra bedömning gör jag samma sak så kommer jag få ett bra betyg.

På vilket sätt tror du att loggboken kommer hjälpa dig i din kunskapsutveckling?
Att man kan ta vecka för vecka och lära sig att de hur det ser ut första veckan. Att man kan gå tillbaks och kolla. Kanske hur man löser konflikter olika beroende på vilken vecka det är i praktiken. Man kan gå tillbaks och kolla vilken med som fungerade bäst. Hur gjorde jag här och hur gjorde jag här?
Den kommer absolut hjälpa mig till en utveckling.

På vilket sätt upplever du att du är förberedd att möta yrket?
Personligheten, att jag har utvecklats genom dessa tre åren.

De har inget med teori och praktik att göra?
praktiken har varit viktig, utan den kan man inte känna sig trygg när man går ut. Nu har man lite mer trygghet.

Vad saknar du i teorin.
att det är åns som verkligen sker på praktiken. Tillexempel ev övning där man bara tar övningar på olika konflikter och där man ska diskutera hur man läser det och varför. kan man lösa det på annat sätt? Att man verkligen pratar om vad som händer där.

Anders
Vilka förväntningar har du på din handledare under APL?
Att han är lugn, snäll och kunnig. Ger tydliga instruktioner.

På vilket sätt vill du att han ska vara kunnig?
Att han kan det kan gör. I tex skolan vet inte all varför dom gör det. Trots att dom pluggat för det. och några är kanske blyga och vågar inte säga vad man ska göra.

Vilka förväntningar har du på arbetsplatsen?
Inget speciellt.

Vad har du för förväntningar på teorin och praktiken?
Att jag får vara där och instruera folk och inte bara städa och sitta i kassan. att folk kommer fram till mig och frågar saker.

Tror du att du ser en koppling mellan teori och yrket?
Jag ser att de jag lär mig ser jag en tydlig koppling. Jag ska jobba på gym och alla kurser är jätteviktiga

vad har du för förväntningar på lärarna från skolan när du är på APL?
Jag vet inte.

Känner du dig delaktig i din APL?
Ja.

(vi pratar om hur det var att göra APL-uppgifter tillsammans och om det skulle vara ett sätt att känna mer delaktighet men eleven kan inte besvara frågan)

Vad har du för förväntningar på dig själv?
Att jag ska vara aktiv. Inte bara sitta still och hjälpa de som behöver hjälp. Hjälpa till Med alla de dagliga sysslorna. Att vara social med kollegor och handledare.

Känner du att du kan påverka utgången av din APL?
Kanske. Men jag vet inte hur.

Kan du påverka bedömningen av APL?
Ja det beror på hur jag utför mina uppgifter och hur jag är på APL:n

Upplever du sedan att betygsättande lärare har tillräckliga kunskaper för rättvist betyg?
Jag skulle säga ja. Dom vet att jag är kunnig. Jag vet att jag kommer klara det jättebra.

På vilket sätt kommer loggboken hjälpa dig i sin kunskapsutveckling?
Jag hoppas att jag inte glömmer skriva i den. Att man får pröva något nytt att man kan reflektera över misstag som man skrivit ner.

Loggbok

Vecka 46

Tisdag: städade, hälsade på personalen och praktikanter från åk.8, tränade.
Onsdag: städade, hälsade på Seniorer (pensionärer), tränade.
Torsdag: städade, plockade vikter, tränade.
Fredag: städade, instruerade folk, tränade.

V. 47

Måndag: var med på Seniorer cirkelträning med Annika(PT), hade PT pass med Anna kl.12, tränade.
Tisdag: (skulle vara med på spinning, men jag glömde kläder), städade, stod i kassa, tränade.
Onsdag: var med på cirkelträning med Charlie(gyminstruktör), tränade.
Torsdag: var med på spinning istället för Adam med Charlie, tränade.
Fredag: städade, plockade vikter, stod i kassa, tränade

V. 48

Måndag: anmälde mig för att hade saker hemma att göra.
Tisdag: plockade vikter, städade, var med på Senior spinning med Annika, tränade.
Onsdag: städade, var med på spinning, åkte till Saco mässan kl.13.
Torsdag: plockade vikter, städade, stod i kassan.
Torsdag: städade stod i kassan, sorterat: bars, Nocco, milkshakes och bcaa energidricka.
Fredag: stod i kassa, städade.

V.49

Måndag: städade, var med på Senior cirkelträning med Annika kl.9, kl.10.
Tisdag: städade, handlade på Lidl.
Onsdag: var med på Cirkelträning med Charlie, städade, stod i kassa.
Torsdag: plockade vikter, städade, var med på spinning med Charlie.
Fredag: städade, stod nästan hela dagen vid kassa.

V.50

Måndag: städade, plockade vikter, stod i kassa.
Tisdag: kassa, städning, plockade vikter efter medlemmar som var klara.
Onsdag: städade, stod i kassa, var med på cirkelträning med Charlie.
Torsdag: kassa, var med på spinning med Annika, städade gymmet.
Fredag: kunde inte vara med på fredag*.

Marcus
Vilka förväntningar har du på din handledare på APL?
Är att hon ska behandla mig med respekt och att vi ska kunna komma överens och ha en plan som funkar för oss båda.

Att handledaren lär ut hur man ska hantera barnen och ser mig som en utmaning istället för att bara något man måste göra.

Vilka förväntningar har du på arbetsplatsen när du kommer dit?
Att alla välkomnar mig. Så att man inte känner att man inte är välkommen. Att man mår bra där.

Vilka förväntningar har du på lärarna på skolan?
Att ni pratar med våra handledare om hur vi fungerar och fråga om feedback av dom

Vilka förväntningar har du på teorin att den ska stämma överens med praktiken?
Jag har förväntningar att det jag lär mig i skolan ska jag har nytta av på APL, det är ju det kursen går ut på. Hur man ska hantera personer.

Tycker du att teorin hjälper dig i praktiken?
Absolut.
hur man ska hantera alla olika, vad man ska säga och inte säga och om man ska va vän och inte vän. Det är sånt som ligger i bakhuvudet.

Vad har du för förväntningar på sig själv under din APL?
Att jag går dit och att jag har kul. Att jag lär mig något nytt varje vecka och försöker utveckla mig själv och barnen och hur jag är med barnen.

Vad har du för förväntningar på din yrkestillhörighet?
Jag förväntar mig att känna mig som en fritidspedagog.

Förväntar du dig att bli en del av arbetslaget?
Nej inte en del av laget skulle jag säga. En som är där att lär sig av arbetslaget jag är ju där för att era mig hur jag ska hantera barn och lära mig av hur det är i jobb livet.

På vilket sätt känner du dig delaktig i sin APL?
Jag är ju där och är med barnen och är med handledarna. Jag är en del av skolan och är en del av allt, jag får uppgifter att göra och jag får barn att hålla koll på.

Hur känner du för uppgifterna innan APL, känner du dig delaktig i dom så du vet vad du ska göra?
Jaja, dom fysiska och skriftliga? Ja absolut.

Känner du att du kan påverka utgången av din APL?
Jag kan påverka utgången. Dom tidigare åren har det varit så att jag har inte gått från början men när jag väl har börjat gå så har det flutit på bra med handledaren. och det har varit kul ändå så det har helt berott på vilken inställning jag har typ.

Du tänker att mycket handlar om relationer mellan dig och handledare?
Exakt!
Jag har haft tur som har haft bra handledare som har brytt sig och hört av sig och så..

Hur känner du att du kan påverka bedömningen under och efter APL?
Jag gör det jag ska göra.
Redovisa det jag ska göra.

På vilket sätt tror du att loggboken kommer hjälpa dig i din kunskapsutveckling?
Då kommer jag nog sikta på att lära mig något nytt varje vecka. Och tar upp det igen slutet av veckan och örja reflektera över vad jag gjort för nytt.

Ser du någon vinst i att skriva loggbok?
Ja..

Kommer du skriva den?
Ja absolut.
De är ju inte bara för att lämna ind en jag ska ju utveckla mig själv och det är bra att sitta ner och tänka vad jag gjort.
Ja, de är snart jag kommer använda den jag gör ju ändå det på praktiktiden.
Sitta en timme i veckan och skriva ner detta. Det kan ju va skämt att reflektera,

Känner du dig förberedd då på att möta yrket?
Absolut. jag har varit på samma praktik sen åttan så detta är inget nytt.
De ände hindret för mig at att typ hålla i en aktivitet.

Varför är det ett hinder?
Jag är dålig på att planera och sen ska JAG var ai centrum. att få hit alla ungar, de är jobbigt och svårt. Jag va den ungen som inte lyssnade.

Men då kan du dra erfarenhet av det?
ja absout.

Annica
Vilka förväntningar har du på din handledare?
Att han ska guida oss bra att han lär oss bra och att vi får följa med honom under dagarna och se vad han gör. Att han alltid finns där om vi behöver hjälp med något eller om vi undrar över något. Vägleder oss och att han alltid finns där för oss så vi vet vad vi ska göra.

Vilka förväntningar har du på arbetsplatsen?
Att jag ska få lära mig hur arbete fungerar på ett gym, framförallt med personlig träning. Dagliga arbetsuppgifter och vad man gör på ett gym.

Vilka förväntningar har du på lärarna från skolan?
Att ni finns där för oss och att ni har gjort uppgifter så att i ska kunna följa dom. Och sen känner jag att alla lärare är tillgängliga under vår APL.

Upplever du att genom att utforma APL-uppgifter själva blev bättre än hur det varit föregående år? (Att lärarna utformat uppgiften på egen hand utan samråd med elever)
Både och, jag har inte tycket att dom andra uppgifterna inte var bra. Det har varit kul att få välja uppgift men jag har inte haft något emot de uppgifterna som varit tidigare.

Känner du att dom uppgifterna som blev denna gången ger dig en större möjlighet att välja en uppgift som passar din verksamhet bäst eller är uppgifterna bara något som måste göras?
Nu känns det lite mer riktat mot mig även om jag kunde formulera om frågorna innan så känns det mer riktat denna gången.

Vilken samverkan har du mellan teori och praktik?
Jag känner att jag kommer ha jättebra hjälp av det jag lärt mig i skolan på alla sätt.
Eftersom vi lär oss om hur vi tar kontakt med människor det gör vi här, vi lär oss om träning och kost.
Jag har en nytta av min kunskap, inte bara här på gym utan lite över allt.

Vilka förväntningar har du på dig själv under APL?
Att jag lär mig mer och utvecklas. Dels till Pt och att jag får en bild av att hur det är att jobba som PT men också att jag ska bli mer framåtriktad eftersom det är viktigt när man jobbar som pt att man vågar prata med människor.

har du en förväntan på att du ska mötas som en personlig tränare när du är här?
Nej, inte att jag ska bli bemött som en personlig tränare men att jag ska lära mig mer om yrket.

Känner du dig delaktig i din APL?
Ja de gör jag. Särskilt nu nät vi fått väja uppgifter själv, men också att vi i både tvåan och trean har fått bestämma praktikplatser själva.

Finns det någon fördel att ni blir placerade på en APL-plats i åk 1?
Jag tyckte det var skönt att du fixade det till oss för då får man pröva på något man kanske inte hade valt annars och sedan de andra två åren välja en annan verksamhet.

Känner du att du kan påverka utgången av din APL?
Ja, de ligger hos mig. Det beror på hur jag beter mig. Jag menar att handledaren ska sätta betyg och jag ska utföra arbetsuppgifter och uppgifter här. Det beror på vilken nivå jag lägger dina uppgifter på. Vill jag göra det lätt för mig så gör jag det vill jag få ett högre betyg så gör jag en uppgift mer komplicerad.

På vilket sätt tror du att loggboken kommer hjälpa dig i din kunskapsutveckling?
De är bra att man kan skriva upp lite varje vecka, dels att man kanske inte kommer ihåg allt själv och dels att man kan gå tillbaks och reflektera över vecka för vecka och vad man gjorde och så.

På vilket sätt upplever du att du är förberedd att möta yrket?
I tvåan och trean har vi läst om mycket träning. Och hur man är en bra ledare och hur man bemöter olika människor.

Anette
Vilka förväntningar har du på arbetsplatsen?
Att det ska vara fint och välkomnande.

Vilka förläningar har du på lärarna från skolan?
Att dom ska hjälpa till så jag förstår, och att jag inte ska ha några frågetecken när jag kommer ut på praktiken.

Tycker du att det blivit bättre för din förståelse för APL- uppgifterna när ni fick utforma uppgiften själv?
Nej, jag tycker det ar mycket enklare när man bara fick uppgiften.

Känner du dig delaktig i din APL?
Ja, jag tycker det var bra som det var förut men det kan vara bra att lära sig hur man kan göra uppgifter själv.

Känner du att det finns en tydlig koppling mellan teori och praktik?
Vo pratar mest förskola och skola och jag har bara jobbat på skolan en gång och då pratade vi om hur man bemötte barn. Och nu när jag var på gym och simhall så träffade jag ju barn och så..

Du känner ändå att du kan använda det du lärt dig litegrann på APL?
Ja, lite.
Men jag hade inge användning av Reggio Emilia.

Vilka förläningar har du på dig själv under APL?
Att jag ska göra bra ifrån min jag hoppas att jag kan få ett jobb här på minisats.

Har du någon förväntning på att du ska känna en tillhörighet, en i gruppen och arbetslaget?
Ja, de skulle jag vilja. Det är lite tråkigt om man skulle hamna utanför.
Känner du att du kan påverka utgången av din APL?
Om jag gör bra ifrån mig så får jag bra betyg men jag om bara skiter i allt så kommer jag få dåligt betyg och inte jobb här heller.
Om jag anstränger mig så får jag bra betyg och jobb här.

Känner du att bedömningen under APL:n är rättvis?
Ja, jag tycker att det är lite jobbigt att du ska vara med och träna (se personen i verksamheten), jag gillar hur det var innan. Att jag ska hålla framför en grupp det tycker jag är lite jobbigt.

På vilket sätt tror du att loggboken kommer hjälpa dig i din kunskapsutveckling?
Jag vet inte..
Nä, den kommer inte hjälpa mig. Man kan väl se tillbaks på hur det gått typ första veckan och att det kanske gick lite sämre och sen bättre.

Då kommer den ju ge något?
Ja, men jag trodde det skulle vara en bok.

Vi vill ju att ni skriver och delar med oss i drive så vi kan kommentera din text på en gång och följa er kunskapsutveckling. Men om du tycker att det är lättare att skriva i en bok så gör det och skriv in det i datorn sen.

Upplever du din väl förberedd på att möta yrket?
Ja, jag har ju hålla på mycket med träning och muskler så det är enkelt. Och eftersom vi har haft aktivitetsledarskap och idrott och så så blir det lätt.

Upplever du att betygsättande lärare har tillräckliga kunskaper om din prestation på APL?
Om det är du så ja, du har sett mig i verksamheten men om det är X som inte varit här så nej.
Då har dom inte sett mig men du kommer ju se.

Vet du vad ni kan göra då?
Ni kan filma och visa hur och vad ni gjort. Det är därför jag är med och ser vad ni gör. Trots att det är nervöst när jag är här så är det ett sätt att försöka spegla en rättvis bild av dig på din APL. Och känner du att det inte blev en rättvis bild av din prestation när jag va på besök så kommer jag gärna igen.